

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
DUYGUSAL ZEKÂLARI İLE EVLİLİK DOYUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NEŞE CİNGİSİZ

GAZİANTEP
TEMMUZ 2010

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
DUYGUSAL ZEKÂLARI İLE EVLİLİK DOYUMLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NEŞE CİNGİSİZ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet MURAT

GAZİANTEP
TEMMUZ 2010

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekaları ile Evlilik
Doyumları Arasındaki İlişki

NEŞE CİNGİSİZ

Tez Savunma Tarihi: 28.07.2010

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Habib ÖZGAN
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet MURAT
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Yrd. Doç. Dr. Mehmet MURAT (Jüri Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Habib ÖZGAN

Yrd. Doç. Dr. Recep BİNDİK

TEŞEKKÜR

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde yol gösteren ve destekleyen tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet MURAT'a teşekkürlerimi sunarım. İstatistiksel analizlerin yapılmasında emeği geçen Sayın Yrd. Doç. Dr. Recep BİNDAK'a teşekkür ederim.

Anketlerin dağıtımında yardımcı olan ve anketlere cevap veren tüm öğretmen arkadaşlarıma, tez çalışmamın her aşamasında manevi desteğini esirgemeyen aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz, 2010

Neşe CİNGİSİZ

ÖZET

ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN DUYGUSAL ZEKÂLARI İLE EVLİLİK DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

CİNGİSİZ, Neşe

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet MURAT

Temmuz 2010, 96+viii Sayfa

Bu araştırmanın amacı 2008- 2009 eğitim- öğretim yılı içerisinde, Gaziantep ili Şehitkamil ve Şahinbey ilçelerinde Milli Eğitim’e bağlı devlet okullarında görev yapmakta olan ortaöğretim öğretmenlerinin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Çalışmaya 2008-2009 eğitim- öğretim yılında Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde resmi 7, Şehitkamil ilçesinde resmi 5 olmak üzere toplam 12 ortaöğretim okulunda görev yapmakta olan, rastlantısal olarak seçilmiş 275 öğretmen katılmıştır. Araştırmaya katılanların kişisel bilgilerinin betimlenmesini sağlamak amacıyla ‘Kişisel Bilgi Formu’, evlilik doyumlarını belirlemek amacıyla Çelik (2006) tarafından geliştirilen ‘Evlilik Doyum Ölçeği’, duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla Bar-On, (1997) tarafından geliştirilen ve Acar (2001) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ‘Bar-On Duygusal Zekâ Anketi’ kullanılmıştır. Veri toplamada kullanılan Bar-On Duygusal Zekâ Anketi, Evlilik Doyum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu gizliliğin korunması için kapalı zarflar içine konularak rastgele seçilen katılımcılara araştırmacı tarafından verilmiştir. Kişisel Bilgi Formuna isim yazılmadan doldurulması istenmiş ve kapalı zarflar içinde geri alınmıştır. Öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumu arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ile analiz edilmiş ve öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasında yüksek düzeyde, anlamlı, pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duygu, Zekâ, Duygusal Zekâ, Evlilik, Evlilik Doyumu

ABSTRACT**THE RELATION BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND
MARITAL SATISFACTION OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS**

CİNGİSİZ, Neşe

M. A. Thesis, Department Of Educational Sciences

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet MURAT

July 2010, 96+viii Pages

The purpose of this research is studying the relationship between emotional intelligence and marital satisfaction of teachers. Research in public schools in districts of Gaziantep Şehitkamil and Şahinbey in 2008-2009 education year. In this research descriptive method is used. In 2008-2009 education year totally 12 secondary school and 275 randomly chosen teachers took part in this work. As official 7 of them from Şahinbey and as official 5 of them from Şehitkamil. 'Personal Information Form' is used to describe the participants' personal informations. 'Marital Satisfaction Scale' developed by Çelik (2006) is used to determine marital satisfaction of participants. Bar-On 'Emotional Intelligence Survey' developed by Bar-On (1997) and translated into Turkish by Acar (2001) is used to determine emotional intelligence level of participants. Used for collecting data, Bar-On Emotional Intelligence Survey, Marital Satisfaction Scale and Personal Information Form were given to the participants by researcher in closed envelopes to maintain the privacy. Researcher asked the participants to fill the Personal Information Form without writing a name and they were taken back in closed in closed envelopes. The relationship between emotional intelligence and marital satisfaction of teachers was analyzed with Pearson Product Moment Correlation and high level of meaningful, positive relationship was found between emotional intelligence and marital satisfaction of teachers. Suggestion was developed according to the findings.

Key Words: Emotion, Intelligence, Emotional Intelligence, Marital, Marital Satisfaction

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. GİRİŞ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ	3
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI	4
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.6. SAYILTILAR	6
1.7. SINIRLILIKLAR	6
1.8. TANIMLAR	6
2. KAYNAK ÖZETLERİ	8
2.1. DUYGUSAL ZEKÂ	8
2.1.1. Duygu	8
2.1.2. Zekâ	11
2.1.3. Duygusal Zekâ	15
2.1.4. Duygusal Zekâ Modelleri	18
2.1.4.1 Salovey- Mayer modeli	19
2.1.4.2. Bar-On modeli	20
2.1.4.3. Daniel Goleman modeli	21
2.1.4.4. Robert K.C. & Ayman S.modeli	22
2.2. EVLİLİK DOYUMU	24
2.3. DUYGUSAL ZEKÂ VE EVLİLİK DOYUMU	28
2.4. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	30
2.4.1. Duygusal Zekâ İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	30
2.4.2. Duygusal Zekâ İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	33
2.4.3. Evlilik Doyumu İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	36
2.4.4. Evlilik Doyumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	40
3. MATERYAL VE YÖNTEM	43
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	43
3.2. ARAŞTIRMA GRUBU	43
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	44

3.3.1. Evlilik Doyum Ölçeği	45
3.3.2. Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği	49
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu	56
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	56
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	56
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	59
4.1. PROBLEM VE ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR	
4.1.1. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları İle Evlilik Doyumları Arasında Anlamlı Bir İlişki Var Mıdır?	60
4.1.2. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları Cinsiyetlerine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	60
4.1.3. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları Eğitim Düzeylerine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	61
4.1.4. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları Branşlarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	61
4.1.5 Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları, Duygusal Zekânın Ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Bağlı Olarak Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	62
4.1.6 Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları, Duygusal Zekânın Ve Eğitim Düzeyinin Ortak Etkisine Bağlı Olarak Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	64
4.1.7.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Evlilik Süresine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	65
4.1.8.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Evlenme Biçimine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	66
4.1.9.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Evlenme Yaşına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	67
4.1.10.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Çocuğa Sahip Olup Olmamlarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?	68

4.2. TARTIŞMA	70
4.3. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	75
4.3.1. Sonuç	75
4.3.2 Öneriler	76
KAYNAKLAR	78
EKLER	84
EK A. Kişisel Bilgi Formu	85
EK B. Bar-On Duygusal Zekâ Anketi	87
EK C. Evlilik Doyum Ölçeği	91
EK D. Resmi İzin Yazısı	93
EK E. Özgeçmiş/ Vitae	95

TABLOLAR LİSTESİ

		<u>Sayfa No</u>
Tablo 3.1.	Araştırmaya katılan kişilere ilişkin bilgiler	45
Tablo 3.2.	Bar-On Duygusal Zekâ Anketi'nin boyutları ve onları oluşturan alt boyutları	52
Tablo 4.1.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ ile evlilik doyumu puan ortalamaları arasındaki ilişkinin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu sonuçları	61
Tablo 4.2.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâ puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları	61
Tablo 4.3.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre duygusal zekâ puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları	62
Tablo 4.4.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin branşlarına göre duygusal zekâ puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları	63
Tablo 4.5.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve cinsiyetlerine göre evlilik doyumu puanlarının betimsel istatistikleri	63
Tablo 4.6.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve cinsiyetlerine göre evlilik doyumu puanlarının iki yönlü varyans analizi sonuçları	64
Tablo 4.7.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve eğitim düzeylerine göre evlilik doyumu puanlarının betimsel istatistikleri	65
Tablo 4.8.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyi ve eğitim düzeylerine göre evlilik doyumu puanlarının iki yönlü varyans analizi sonuçları	66

Tablo 4.9.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik doyumu puan ortalamaları ve standart sapmaları	67
Tablo 4.10.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik doyumu puanlarının varyans analizi sonuçları	67
Tablo 4.11.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme biçimine göre evlilik doyumu puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları	68
Tablo 4.12.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme yaşına göre evlilik doyumu puan ortalamaları ve standart sapmaları	69
Tablo 4.13.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme yaşına göre evlilik doyumu puanlarının varyans analizi sonuçları	69
Tablo 4.14.	Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin çocuk sahibi olup olmamalarına göre evlilik doyumu puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları	70

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Yaşamı boyunca farklı olaylara maruz kalan ve sürekli değişen koşullara uyum sağlamak durumunda olan insanın karşılaştacağı önemli olaylardan birisi evliliğdir.

Evlilik, toplumsal kurallar ve yasaların öngördüğü biçimde bir erkekle bir kadının yaşamlarını birleştirmesidir (Özgüven, 2001:64). İki farklı cinsin bir araya gelmesiyle oluşan evlilik kurumu, toplumun temel yapı taşlarından biridir. Sağlıklı toplumlar sağlıklı evliliklerle gerçekleşmektedir. Evlilikte mutluluğu yakalayabilmek için, eşlerin birbirlerinin güçlü ve zayıf yönlerinin, duygularının farkında olmaları, duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmaları gerekmektedir. Bu ise eşler arasındaki iletişim biçiminin evlilik hayatında ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Etkili iletişimde, kişinin kendisi ve karşıdaki kişinin iç ve dış dünyasının farkında olması, kişinin kendinin farkında olması, kendini algılama, yorumlama, yansıtma, duygu ve arzularının bilincinde olması gerekmektedir. Böyle bir iletişimde kişi, hem kendi iç dünyasını yani; duygu, düşünce ve tutkularını tanır, ne anlama geldiğini bilir hem de karşıdaki kişinin davranışlarını gerçekçi bir biçimde değerlendirme imkânı bulur (Özgüven, 2001:35).

İletişim ise bir bakıma duygusal zekânın varlığına bağlıdır. Yaşamın her alanında büyük role sahip olan duygusal zekâ kavramı; kişinin kendisinin ve başkalarının duygu, düşüncelerini anlayarak, bunları etkili bir şekilde kullanmasını öngörmektedir. Gerek sosyal ilişkilerde, gerek iş yaşamında, gerekse duygusal ilişkilerde insan kendi duygu, düşüncelerinin farkında olup, bunları etkili bir şekilde yönetebildiği takdirde hayatının her alanında başarıyı yakalayabilmesi muhtemeldir.

Salovey ve Mayer'e göre duygusal zekâ, kişinin kendisinin ve başkalarının duygularının farkında olmasında, davranışlarını kontrol altına almasında, başarıya ulaşmasında, problem çözme ve insanlarla olumlu ilişkiler kurmasında duygularını etkili bir biçimde kullanabilmesidir (Eymen, 2007:8).

İnsan ilişkilerinde önemli bir yere sahip olan duygusal zekânın önemi evlilik ilişkisinde de yadsınamaz. Çünkü, duygusal zekâ evlilik ilişkisinde de sağlıklı ilişkiler kurmayı öngörmektedir. Evlilikte eşler arasındaki iletişim, evliliğin sağlıklı olmasında önemli bir etkidir. Bu nedenle evlilikte duygusal zekânın varlığı eşler arasındaki uyumu son derece olumlu etkilemektedir (Beceren, 2001:www.duygusalzekâ.net).

İletişimin kalitesi eşler arası ilişkide evlilikte mutluluğu belirlemektedir. Hawkins (1968), doyumlu bir evliliği çiftlerin evlilik yaşantısında kendilerini mutlu hissetmeleri olarak tanımlamaktadır. Evlilik yaşantısındaki mutluluk evliliğin devamını sağlarken; çatışma ise mutsuzluğa, eşlerin psikolojik olarak kendilerini ve birbirlerini yıpratmalarına neden olabilmektedir.

Buunk ve Vanyperen (1991)'e göre, evlilikte mutluluğun artması ve çatışmanın azalması evlilikten doyum elde edilmesini sağlamaktadır. Synder (1979), evlilik doyumunun en önemli belirleyicisinin eşlerin birbirlerine duygularını açıklama ve etkili bir şekilde problemleri tartışma yeteneği olduğunu belirtmektedir.

Evliliğinde mutlu olmayan bir kişinin yaşamın farklı alanlarında sorunlar yaşaması ve özellikle bu durumu mesleki yaşamına yansıtarak bundan olumsuz etkilenmesi, kişinin üretkenliğinin azalmasına neden olabilmektedir. Çünkü kişinin maddi manevi doyum sağlaması, görevlerini gerektiği şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı çevreye uyum sağlayarak yararlı bir birey olabilmesinde, içinde bulunduğu evlilik ilişkisinin önemli katkıları bulunmaktadır (Çelik, 2006:1). Özellikle de yeni nesillerin yetiştirilmesinde, karakterin şekillendirilmesinde, öğretme-öğrenme sürecinde etkin rol oynayan öğretmenlerin, bu işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirebilmesinde onların üretkenliğinin önemli bir etkisi vardır.

Eğitim kurumlarının temel ögesi olan öğretmenler değişen ve sorunları artan toplumdan psikolojik olarak doğrudan etkilenmekte ve bu etkiyi mesleki yaşantılarına da yansıtmaktadırlar (Soysüren, 2003:135). Öğretmenin mesleki anlamda başarılı olmasında evlilik ilişkisinin niteliğinin önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, öğretmenin işlevlerini gerektiği gibi yerine getirebilmesinde onun özel yaşamında mutlu olmasını gerekli kılmaktadır. Bunun için öğretmenin

öncelikle birey olarak kendini geliştiren, problemlerini çözebilen, var olan koşullara uyum sağlayabilen bir birey olması beklenmektedir (Bulut, 2005). Bu nedenle eğitim-öğretimde başarıda öğretmenin rolü düşünüldüğünde, öğretmenlerin verimli ve etkili çalışabilmesi için özel yaşamından yüksek doyum sağlayabilen ve duygusal zekâyâ sahip bireyler olmaları beklenmektedir. Bu çalışma ortaöğretim okullarında görev yapan branş öğretmenleri ile yapılmıştır. Özel yaşamdaki mutluluğun mesleki yaşama yansıtacağı ve çalışmaya konu olan duygusal zekânın varlığının evlilik ilişkisinden alınacak doyumunu etkilediği düşünülecek olursa, bu alanda bilinçlenmeye daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Araştırmanın genel amaçlarına bağlı olarak aşağıda ifade edilen alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ortaöğretim okullarında görev yapan evli öğretmenlerin duygusal zekâları;
 - a. Cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
 - b. Eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
 - c. Branşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumları;
 - a. Evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?
 - b. Evlenme biçimine göre farklılaşmakta mıdır?
 - c. Evlenme yaşına göre farklılaşmakta mıdır?
 - d. Çocuğa sahip olup olmamaya göre farklılaşmakta mıdır?
4. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumları;
 - a. Duygusal zekânın ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
 - b. Duygusal zekânın ve eğitim düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amaçları;

1. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını araştırmak,
2. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâlarının cinsiyetlerine, eğitim düzeylerine ve branşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek,
3. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumlarının evlilik süresine, evlenme biçimine, evlenme yaşına ve çocuğa sahip olup olmamaya göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek,
4. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumları; duygusal zekâ ile cinsiyetin ve eğitim düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İnsanın hayatta mutlu olması için hangi faktörlerin etkili olabileceği araştırıldığında, karşılaşılan en önemli kavramlardan birisi duygusal zekâdır. Duygusal zekâ ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde gerek iş yaşamında, gerekse özel yaşamda mutlu olan insanların sadece yüksek bilişsel zekâyâ sahip kişiler olmadıkları görülmektedir. Goleman (2000:55), hayatta başarı ve mutluluk için tek tip zekânın şart olmadığını, bunun için farklı zekâ çeşitlerinin bulunduğunu belirtmektedir. Bu tespitle sağlıklı ilişkilerin temelini oluşturan duygusal zekânın önemi ortaya çıkmaktadır. Duygusal zekâ kavramının önemi günümüzde giderek artmaktadır. Kılıçarslan (2009:10), duygusal zekâsı yüksek kişilerin daha mutlu, daha sağlıklı ve ilişkilerinde daha başarılı olduklarını belirtmekte; bu kişilerin eşleri, arkadaşları ve çocukları ile daha iyi ilişkiler kurabildiğini belirtmektedir.

Duygusal zekâ kavramı, ilk olarak Salovey ve Mayer tarafından ortaya konmuştur. Mayer ve Salovey (1990), duygusal zekâyı kendi ve başkalarının duygularını izleme, bunlar arasında ayırım yapma ve buradan elde ettiği bilgileri düşünce ve davranışlarına yön vermede kullanabilme yeteneğini kapsayan sosyal zekânın bir boyutu olarak değerlendirmektedir.

Duygusal zekâ, bireyin, hemen her alanda başarılı, yaratıcı ve mutlu olmasını amaçlar ve başarılı sonuçlar elde etmesini sağlar (Maboçoğlu, 2006:1). Evliliğin kişinin yaşamının önemli bir parçası olduğu düşünüldüğünde, duygusal zekâ evlilik

sürecinde de etkili bir faktör olarak yer almaktadır. Evlilikte cinsellik, ekonomik durum, çocuk yetiştirme, ev işleri gibi konuların dışında ilişkilerin geleceği açısından daha önemli olan, bu hassas noktaların çift tarafından nasıl tartışıldığı ve sahip olunan duygusal zekâ becerileridir. Duygusal zekâ becerileri çiftlerin anlaşmazlıklarını daha etkili bir şekilde giderilebilmesini sağlamaktadır. Çünkü duygusal zekâ; sakinleşebilmek, eşini sakinleştirebilmek, empati ve iyi dinleme becerilerini içermektedir (Goleman, 2000:172-185). Evlilikte çatışmaların etkili bir şekilde çözümlenmesi ve evliliğin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi duygusal zekâ becerilerine sahip olmayı gerektirmektedir.

Evlilikte yaşanan sorunlara akılcı ve makul çözümler üretilmemesi hem evlilikten alınan doyumunu düşürmekte hem de eşlerin ve çocukların beden ve ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir (Canel, 2007:32).

Ailenin doyumunu etkileyen en önemli etkenlerden bir tanesi, eşler arasındaki çatışmalardır. Bir evlilik ilişkisinde eşler arasındaki çatışmalar, pek çok nedenden kaynaklanabilmekte ve bu da evlilikten alınan psikolojik doyumunu etkilemektedir (Markman, 1983; Akt; Canel, 2007:32).

Aile yaşamının temelini, eşler arasındaki etkileşim ve iletişim oluşturur. Dönmezer (2003:77), aile içi iletişim ile ilgili şunları vurgulamıştır: Etkili bir iletişim, aile üyelerinin karşılıklı olarak birbirlerinin düşüncelerini ve duygularını anlamalarını sağlar; işbirliği, yardımlaşma ve paylaşma davranışlarına yol açar; çocukların gelişmesi için uygun bir ortamın oluşmasına neden olur.

Duygusal zekâ yeteneklerine sahip olmak, evlilik ilişkisinde düşünüldüğünde evlilikten sağlanan doyumunu arttırmaktadır. Çünkü, evlilik hayatında sağlıklı bir ilişkinin oluşması, evlilik doyumunun artırılabilmesi, mutluluğu yakalayabilme, oluşabilecek problemlere ve çatışmalara etkili çözümler üretebilme; hatta doğacak çocukların ruhsal yönden sağlıklı gelişebilmeleri duygusal zekâ yeteneklerini gerekli kılmaktadır.

Eğitimin önemli yer tuttuğu Türkiye’de, öğretmenlerin mesleki alanda elde ettikleri başarılarında özel yaşamlarında sağladıkları doyum ve mutluluğun rolü büyük önem arz etmektedir. Türkiye’de ve yurtdışında hem duygusal zekâ ile ilgili, hem de evlilik doyumunu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; öğretmenlere yönelik pek çok araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Ancak; öğretmenlerin evlilik ilişkileri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Eğitimde duyguların rolü yadsınamaz. Bir öğretmenin öğretmenlik mesleğinin gereklerini yerine getirebilmesinde; öğrencilerinin duygularını anlaması, empati kurabilmesi, kendi duygularını yönetebilmesi önemlidir. Öğretmenin bu becerilere sahip olması o öğretmenin duygusal zekâ düzeyi ile ilişkilidir denilebilir. Duygusal zekâ becerileri gerek ilköğretim ve ortaöğretimde, gerek yüksek öğretimde öğretmenlik mesleği eğitiminde verilmemektedir. Bu nedenle böyle bir çalışmanın öğretmenler ile yapılması öğretmenlerin güçlü ve zayıf yönlerini görmelerini sağlayarak, kendini anlaması, doğru ifade edebilmesi, karşısındaki ile etkili ve doğru iletişim kurabilmesi için yol gösterici bilimsel bir kaynak olmaktadır. Ayrıca bu çalışma ile öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyi ile ilgili bilgi sahibi olmaları ve konu hakkında farkındalıklarının arttırılması sağlanarak, bu yolla evlilik ilişkilerinin de olumlu yönde etkileneceği söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sahip oldukları duygusal zekâlarının evlilik doyumlarına etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

1.6. SAYILTILAR

1. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ölçtükleri özellikler bakımından geçerli ve güvenilirlerdir.
2. Ölçme araçlarına verilen cevaplarda katılımcıların içten ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

1.7. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma bulguları Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında 2008-2009 eğitim-öğretim yılı Gaziantep İli Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki ortaöğretim okullarında görev yapan branş öğretmenlerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen veriler ‘Duygusal Zekâ Anketi’ ve ‘Evlilik Doyum Ölçeği’ nin ölçtükleri niteliklerle sınırlıdır. Ayrıca cinsiyet, eğitim düzeyi, evlilik süresi, evlenme biçimi, evlilik yaşı, branş ve çocuk sahibi olup olmama gibi değişkenlere yönelik bilgiler ise ‘Kişisel Bilgi Formu’na verilen yanıtlarla sınırlıdır.

1.8. TANIMLAR

Araştırmada yer alan temel kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

Duygu: Belirli nesne, olay ya da kişilerin bireyin iç dünyasında uyandırdığı izlenimlerdir (Hançerlioğlu, 2002:69).

Zekâ: Bireyin gerek sorunları çözerken gerek çevreye uyum sağlarken var olan tüm yetenek ve becerilerini kullanması ile ortaya çıkan düzeydir (Kılıçarslan, 2009:29).

Duygusal Zekâ: Kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını gözlemleme yeteneği, onları ayırt edebilme ve bu bilgiyi düşünce ve davranışlarına rehber olarak kullanabilmeyi içeren bir sosyal zekâ türüdür (Mayer ve Salovey, 1993).

Evlilik: Toplumsal kurallar ve yasaların öngördüğü biçimde bir erkekle bir kadının yaşamlarını birleştirmesidir (Özgüven, 2001:64).

Evlilik Doyumu: Evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren çevresel (eşlerin kararlarda eşitliği, baskınlığı, kazanç, çalışma, problemleri paylaşma vs.) ve kişisel (eşlerin birbirine karşı gösterdiği sevgi tarzı, tutumu, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmesi) boyutlardan eşlerin elde ettiği psikolojik tatmin olarak tanımlanmaktadır (Sokolski ve Hendrick, 1999).

İKİNCİ BÖLÜM KAYNAK ÖZETLERİ

Bu bölümde, literatüre dayalı olarak duygusal zekâ ve evlilik doyumu ile ilgili kuramsal bilgiler ve yurt içi, yurt dışı araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

2.1. DUYGUSAL ZEKÂ

Duygusal zekâ kavramının anlaşılması için öncelikle, duygusal zekâyı meydana getiren duygu ve zekâ terimlerinin açıklaması yapılacaktır.

2.1.1 Duygu

İnsan, yaşamı boyunca birçok olumlu ya da olumsuz durumla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumlar kimi zaman sevindirici, umut verici olurken; kimi zaman da kişiyi öfkeliendirip, karamsarlığa iter ya da korku, kaygı yaşanmasına yol açar. İnsan her olay karşısında farklı duygular hisseder ve buna bağlı olarak farklı duygusal tepkilerde bulunur. Sevilen birinin kaybı üzüntüye, dolayısıyla yas tepkisine neden olurken; yeni bir bebeğe sahip olan bir annenin hissettiği duygu sevinç ve heyecan olacaktır.

İnsan yaşamında duyguların yeri önemli bir yer tutmaktadır. İnsanı anlamada, düşünce ve davranışlarını anlamlandırmada, gerek sosyal ilişkilerde gerekse duygusal ilişkilerde duyguların rolü yadsınamaz. İnsanı diğerlerinden ayıran, farklı yapan duygularıdır. Literatür incelendiğinde duygularla ilgili olarak çeşitli tanımlar yapılmış, farklı kişilerce farklı görüşler ileri sürülmüştür. Duygu ile ilgili yapılan tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Duygu (emotion) kavramının kökeni Motere kelimesidir ve Latince karşılığı hareket etmek anlamına gelmektedir. Duygular; psikolojik tepkiler, algılama, bilinç/farkındalık gibi psikolojik alt sistemlerin uyumlu çalışmasını sağlayan içsel olaylardır (Yaylacı, 2006:39).

Duygu bir his ve bu hisse özgü belirli düşünceler, psikolojik ve biyolojik haller ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan hareket eğilimidir (Goleman, 2000:359),

Mayer ve Salovey (1990)'in yaptığı tanıma göre duygular; fizyolojik, bilişsel, motivasyona dayalı ve deneyimsel psikolojik sistemleri içeren uyum sağlayıcı organize tepkilerdir.

Clark (2000:26), ise duyguları ruhsal, fiziksel ve davranışsal öğeleri olan hisler olarak tanımlamaktadır.

Tanımlardan da görüldüğü gibi duygu tanımları oldukça çeşitlidir. Bu konuda farklı görüşler ortaya konmasına rağmen, bazı kuramcılar temel duygu kümeleri tanımlamışlardır.

Goleman (2000:359) duygu kümelerini ve bazı üyelerini şu şekilde tanımlamaktadır:

Öfke; hiddet, hakaret, kızma, sinirlenme, hınç, alınganlık, kin, rahatsızlık, içerleme, gazap, tükenme, düşmanlık. Üzüntü; acı, keder, neşesizlik, kasvet, melankoli, kendine acıma, yalnızlık, can sıkıntısı, umutsuzluk. Korku; kaygı, kuruntu, sinirlilik, tasa, hayret, şüphe, uyanıklık, vicdan azabı, huzursuzluk, çekinme, ürkme, dehşet. Zevk; mutluluk, coşku, rahatlama, tatmin, haz, sevinç, eğlenme, gurur, tensel zevk, heyecan, hoşnutluk, kendinden geçme, aşırı zindelik, kapris. Sevgi; kabul görme, dostluk, güven, iyilik, yakın ilgi, sadakat, hayranlık, aşırı tutkunluk, muhabbet. Şaşkınlık; şok, hayret, afallama, merak. İğrenme; hor görme, aşağılama, küçümseme, tikslenme, nefret etme, hoşlanmama, itici bulma. Utanç; suçluluk, mahcubiyet, hayal kırıklığı, pişmanlık, küçük düşme ve üzülmedir.

Goleman'ın gruplamasına karşın Tarhan (2008:46), duyguları genel olarak iki ana grupta ele almıştır. Bunlar, temel duygular ve yüksek duygulardır. Temel duygulardan bazıları sadece insanlarda mevcutken; cinsellik, saldırganlık, açlık, susuzluk gibi daha çok dürtüsel olan temel duygular insanlarda ve diğer canlılarda ortak olanlardır. Yüksek duygular ise, sadece insanlarda bulunur ve küme kümedir. Sevgi, korku ve güven olmak üzere üç temel duygu vardır ve bu üç temel duygudan da farklı duygular ortaya çıkmaktadır. Mesela, sevgi duygusunun içinde şefkat, merhamet, iyilik, gibi hisler bulunur. Korku duygusunun içinde nefret, düşmanlık, öfke ve utanma; güven duygusunun içinde ise sadakat, gayret, doğruluk benzeri alt gruplar mevcuttur.

Tarhan (2008:65), temel ve yüksek duyguların yanı sıra, duyguları olumlu ve olumsuz duygular diye ikiye ayırmaktadır. Olumlu duygular; sevgi, güven, ümit, iyimserlik, merhamet ve şefkat, mutluluk, estetik duygusu, sorumluluk, vefa, adalet, sabır ve sonsuzluk duygusu iken; bencillik, gurur, kibir, üstünlük duygusu, utanç,

şüphe, kıskançlık, öfke, kin, üzüntü, nefret ise olumsuz duygular olarak ele alınmaktadır.

Plutchik (1980), ise duyguları sekiz temel kategoride ele almıştır. Bunlar; korku, hayret, üzüntü, tiksinti, öfke, umut, sevinç ve kabul edilme duygularıdır. O'na göre, duygular insanların ve hayvanların çeşitli uyum sağlayıcı davranışlarını güdülemekte ve hissedilen duygu ne kadar şiddetli olursa davranışı da o kadar fazla güdülemektedir (Akt: Morris, 2002:429).

Duygunun gruplara ayrılmasında farklılıklar görülmektedir. Fakat duygular temelde kişinin nasıl hareket edeceğini belirlemekte ve olaylara ya da kişilere yüklenen anlamlar sonucu ortaya çıkmaktadır. Bazı duygular saldırgan, içe dönük davranmaya neden olurken; bazı duygular daha sosyal, dışa dönük davranışlar sergilemeyi sağlarlar. Köpekten korkan birisi köpek gördüğü zaman korku duygusu yaşar ve kaçma davranışı gösterirken; hayvanlara ilgisi olan ve seven başka birisi ise aynı durumda köpeği sevip, kucağına alma davranışı gösterebilir. Yani köpeğe yüklenen anlam farklılaştıkça ortaya çıkan duygu ve sonucunda meydana gelecek davranış da farklı olmaktadır.

Duygulara ilişkin bilişsel kuram da bu görüşü desteklemektedir. Bilişsel psikologlar da durumlara ilişkin algının veya olaylara yüklenen anlamın, o durumlara ilişkin duyguların temelini oluşturduğunu öne sürmüşlerdir. Bu kurama göre; genellikle ortaya çıkan duygu belirli durumlarla ilişkili düşüncelerle uyumludur (Lazarus, 1982, 1991a, 1991b, 1991c; Akt: Morris, 2002:433).

Duygulara ilişkin diğer bir kuram da Cannon- Bard kuramıdır. Bu kurama göre; duygular ve bedensel tepkiler ard arda değil, aynı anda ortaya çıkmaktadır. Duygusal yaşantıyı belirlemede önemli olan görünen ya da algılanan şey olmaktadır (Morris, 2002:433).

19 yy. psikologları William James ve Carl Lange, James ve Lange kuramını öne sürmüşlerdir. Bu kurama göre ise, çevredeki uyarıcılar bedende fizyolojik değişimlere neden olmaktadır ve bu fizyolojik değişimlere bağlı olarak duygular ortaya çıkmaktadır. James ve Lange kuramı korku duygusunun fizyolojik değişimlere ilişkin farkındalıktan ibaret olduğunu belirtmektedir (Morris, 2002:432).

Genel olarak bakıldığında duygu kuramları, bir duyguya bağlı uyarıcılar arasındaki ilişkileri, o duyguya bağlı bedensel tepkileri ve yaşantılara ilişkin düşünceleri açıklamaya çalışmaktadır (Morris, 2002:447).

Duygu ile ilgili var olan kuramlara bakıldığında duygu, düşünce ve davranış birbirinden ayrı düşünülmemektedir. Duygular düşünce ve eylemin birer örgütleyicisidir, yani duygular düşüncelerle işbirliği yaparak davranışları şekillendirmektedir (Cooper ve Sawaf, 2000:xii).

Hayatta önemli kararlar almada duygular büyük önem arz etmekte ve seçim yapabilmek, akıllı kararlar alabilmek için yol gösterici ve vazgeçilmez olmaktadır. Ancak; duygu tek başına bir işe yaramamakta, akılla birleştiğinde yol gösterici, harekete geçirici bir işlev yerine getirmektedir (Baltaş, 2006:10).

Goleman (2000:73)'ın görüşü de bu düşünceyi desteklemektedir: hangi mesleğin seçileceği, ne tür bir işte çalışılacağı, nasıl birisiyle evlenileceği gibi hayatta önemli kararların sadece mantığa dayanarak alınamayacağını, salt mantığın işe yaramayacağını; kişinin güdülerine ve geçmiş duygusal bilgeliğine de ihtiyacı olacağını belirtmektedir.

Sartorius (2008:9), duygular ile ilgili şunları söylemiştir:

“ Duygular ‘doğru’ biçimde kullanıldığında engelleri aşıyor, kalpleri ısıtıyor, insanı mutlu, zengin ve sağlıklı kılıyor. Zengin bir ruhsal yaşam, sezgi, duygusal duyarlılık ve sevecen bir yapıya sahip olmak yeterli değildir, bu duyguların düşünceli mantıklı ve özgüvenli bir şekilde kullanılması da önemlidir.”

Hayatta bu kadar önemli yeri olan duygular, yaşamı anlamlı kılmamanın, var olmanın temelini oluşturmakta ve yaşam için enerji kaynağı sağlamaktadır (Baltaş, 2006:10). Ancak duyguların varlığı kadar kişinin sahip olduğu duygularını tanıyabilmesi, duyguların değerlendirilebilmesi, duyguların enerjisini günlük yaşantıya ve iş yaşamına etkin bir şekilde yansıtılabilmesi de önem arz etmektedir.

2.1.2. Zekâ

Zekâ, insanlarda genetik açıdan en çok incelenen özellikler arasında yer almaktadır (Bayraktar, 2004:193).

Pek çok araştırmacı insanların zihinsel yapılarına, davranışlarına bakarak zekâ ile ilgili farklı fikirler ortaya koymuş ve farklı kuramlar geliştirmiştir. Bu kuramlarda zekâ; bazen bir testten alınan puan, bazen çevreye uyum, bazen de problem çözme becerisi olarak ele alınmıştır. Kuramların çoğunda ölçüt alınan şey; dil, matematik ve mekanik gibi yeteneklerle, verilen bir probleme çözüm üretebilme becerisi olmuştur (Bümen, 2002:1).

Günlük dilde zekâ kavramı, çoğunlukla öğrenme gücünü ifade etmede kullanılmaktadır (Kuzgun, 2004:24).

On beş yıl öncesinde zekâ; hafıza, ilişkilendirme ve problem çözme gibi bilişsel süreçler olarak tanımlanmaktaydı ve zekâ sadece bilişsel zekâdan ibaret olarak ele alınmaktaydı (Baltaş, 2006:6). Bayraktar (2004:182), bilişsel sözcüğünü; düşünme, anlama, akıl yürütme ve problem çözme gibi tüm zihinsel faaliyetler olarak tanımlamaktadır.

Gardner ise zekâyı; bir ya da birden fazla kültür için değerli olan bir ürünü ortaya koyma ya da problem çözme yeteneği olarak tanımlamıştır (Bümen, 2002:5; Ataman, 2005:155).

Zekâ ile ilgili ortaya konulan görüşlere bakıldığında zekâ; kimileri tarafından öğrenme gücü, kimileri tarafından matematik- mekanik yetenek ya da problem çözebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır.

Bümen, zekâya ilişkin niceliksel ve niteliksel anlayışları karşılaştırmıştır. Niceliksel anlayışa göre zekâ; tekil ve bütüncül yaklaşımla ele alınmakta, gerçek yaşamdan soyutlanmış, ölçülebilir ve bu ölçüm bir sayı ile ifade edilebilir, doğuştan gelir, sabit bir özellik gösterir ve bireyleri sınıflandırmak amacıyla belirlenir. Niteliksel anlayışa göre ise zekâ; çoğulcu yaklaşımla ele alınmakta, gerçek yaşam faaliyetlerini temel alır, zekâyı sayısallaştırmak güçlük yaratır; ancak zekâ profili çıkarılabilir ve bu profil sayılarla ifade edilemez, sadece yorumlanıp betimlenebilir. Zekâ değişebilir ve gelişebilir, zekânın belirlenme amacı bireyleri tanıma ve keşfetmedir (Bümen, 2002:5).

Başbay (2000:7)'a göre; zekânın doğrudan doğruya gözlenmesi mümkün olmamakta, zekâ çevresel faktörler ve kalıtsal özelliklerin etkileşimi ile belirlenebilmektedir. Çünkü zekâ, kalıtım ve çevrenin ürünüdür. Zekânın ölçülmesi için yardımcı araçlara yani zekâ testlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülgen (1997:26) zekânın soyut bir kavram olduğunu belirterek, bireyin zekâsı ile ilgili karar vermek gerektiğinde ölçümlere ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

Klasik zekâ araştırmalarına göre bilgiye dayalı beceri, tek başına zeki davranışı açıklamada yetersiz kalmaktadır (Konrad ve Hendl, 2005:54). Çünkü zekâ ile ilgili geleneksel yaklaşım tekil özellik göstermekte ve bu anlayış farklı güçlükleri ortaya çıkarmaktadır. Geleneksel yaklaşım, zekâ ölçüsünün IQ testi (intelligence quotient: zekâ bölümü testi) ile belirlendiğini ancak bu testin insan davranışlarını açıklamada yetersiz kaldığını belirtmektedir. Yani IQ ve benzeri zekâ testleri beceri ya da eğilimleri ölçmede yetersiz kalmakta, bilişsel yetenekleri kriter olarak almaktadır (Bümen, 2002:4).

Gardner'ın çoklu zekâ olarak tanımladığı kuramı IQ testlerinin tamamen karşısındadır. Çünkü IQ testleri sadece dilsel, mantıksal/matematiksel yeteneği ve kimi zaman da devin-duyusal yeteneği ölçmektedir. Ayrıca IQ testi diğer zekâlar hakkında bilgi vermemektedir (Tarman, 1999:11).

Gardner, IQ görüşüne karşı çıkmakta ve hayatta başarılı olmak için tek tip zekânın şart olmadığını, zekânın bir veya birkaç faktörden çok daha fazlasını içerdiğini ve yedi çeşit zekâ türü olduğunu belirterek çoklu zekâ kavramının temellerini ortaya koymuş ve son olarak doğa zekâsını tanımlamıştır (Goleman, 2000:55).

Gardner'ın ifade ettiği çoklu zekâ kuramına göre insan beyni şu sekiz zekâ alanını içermektedir (Ataman, 2005:155):

Sözel- Dilsel Zekâ: Kelimeleri kullanabilme ve yorumlayabilme yeteneği, yazılı, sözlü anlatım, öykü, şiir yazma ve diğer edebiyat becerileridir.

Mantık- Matematiksel Zekâ: Analitik ve betimsel düşünme diye adlandırılan yetenekleri içerir ve zekâ testlerinin ölçtüğü yetenek alanıdır. Matematik ve fen alanını kapsar.

Müziksel- Ritim Zekâ: Gardner, müziğin kendine has bir zekâsı olduğunu savunmaktadır. Bir şarkının ritmini kolayca yakalayabilmek için bu tür bir zekâyâ sahip olmak gerekir.

Uzamsal Zekâ: Uzamsal, dünyanın zihinsel modellerini biçimlendirme yeteneğidir. Bu zekânın en belirgin özelliği üç boyutlu düşünmedir.

Bedensel- Kinestetik Zekâ: Zihin ve beden koordinasyonunu etkili bir biçimde kullanabilme, bedeni duyarlı ve iyi kullanabilme becerisidir.

Kişilerarası Zekâ: Başkalarının nasıl çalıştıklarını, başkalarıyla nasıl çalışılacağını ve onları nelerin güdülediğini anlama yeteneğidir.

Kişisel Zekâ- Benlik Bilgisi: Kişinin kendini, duygularını anlaması ve bu yolla kendi davranışlarını yönlendirmesi, biçimlendirmesidir. Bu zekâ türü diğer zekâ türlerinin tümünü kapsamaktadır.

Doğa Zekâsı: Kişinin doğa olaylarından hoşlanması, doğada olup bitenleri anlaması, doğada bulunan farklı türleri tanımlaması ve bu alanlara ilgi göstermesidir.

Çoklu zekâ kuramına göre; insanlarda matematik, mantık ve dile dayalı eğilimler dışında müzik, hareket, görsel-uzamsal, sosyal- kişilerarası, içsel-duyusal zekâ alanları da gelişim göstermektedirler (Tuğrul, 2005:9).

Gardner, çoklu zekâ kuramı ile zekânın tek bileşenden değil; birden çok bileşenden meydana geldiğini savunarak bu bileşenlerin bir araya gelerek bir bütün oluşturduğunu vurgulamıştır ve zekâ ile ilgili bazı ilkeler tespit etmiştir.

Gardner tarafından tespit edilen zekâ ile ilgili ilkeler şunlardır (Gündeşli, 2006:16):

- İnsanlar farklı zekâ türlerine sahiptir.
- Her insan aktif olarak kullandığı zekâları ile özel bir karışıma sahiptir.
- Her insanın kendine özgü bir zekâ profili vardır.
- Zekâların her biri insanda farklı bir gelişim sürecine sahiptir.
- Bütün zekâlar dinamiktir.
- İnsandaki zekâlar tanımlanabilir ve geliştirilebilir.
- Her insan kendi zekâsını geliştirmek ve tanımak fırsatına sahiptir.
- Her bir zekânın gelişimi kendi içinde değerlendirilmelidir.
- Her bir zekâ hafıza, dikkat, algı ve problem çözme açısından farklı bir sisteme sahiptir.
- Bir zekânın kullanım esnasında diğer zekâlardan da faydalanabilir.
- Kişisel altyapı, kültür, kalıtım, inançlar zekâların gelişimi üzerinde etkiye sahiptir.
- Bütün zekâlar, insanın kendini gerçekleştirme yolunda farklı ve özel kaynaklardır.
- İnsan gelişimini değerlendiren tüm bilimsel teoriler çoklu zekâ teorisini desteklemektedir.
- Bilinen zekâ türlerinden daha farklı zekâlar da olabilir.

Gardner'in zekâ ile ilgili görüşünden de anlaşılacağı gibi çoklu zekâ modeli IQ'nun tek ve değişmez belirleyici olduğu standart kavramı çok aşmakta, zekânın tek tip özellik gösterdiği, doğuştan var olan, gelişmeyen ve durağan bir yapıda olduğu görüşüne karşı çıkmaktadır (Goleman, 2000:55).

Stenberg ise IQ'nun akademik zekâyı tanımlamaya yönelik olduğunu, kişinin yaşamının diğer yönlerini açıklamakta yetersiz kaldığını belirtmiş (Çakar ve Arbak, 2004) ve sosyal zekânın akademik başarılarından bağımsız olduğunu, kişinin hayatının pratik yanıyla başa çıkabilmesi için önemli olduğunu belirtmiştir (Goleman, 2000:60).

Zekâ kavramını farklı bir bakış açısıyla inceleyen Edward L. Thorndike'a göre; zekâ birbirinden ayrı faktörlerden oluşmaktadır ve bir zihni problemin

çözümünde birden fazla faktör rol oynamaktadır. Thorndike; zekâyı soyut, sosyal ve mekanik olmak üzere üç boyuta ayırmıştır. Bu boyutlar şu şekilde açıklanabilir:

Soyut zekâ; sayı ve kelime cinsinden sembolleri,

Mekanik zekâ; çeşitli araç- gereç ve makineleri anlama ve kullanma,

Sosyal zekâ; insanları anlama ve insanlarla iyi ilişkiler kurabilme yeteneğidir (Kuzgun, 2004:24).

Gardner ve Sternberg yaptıkları araştırmalarla sosyal zekânın akademik beceriden farklı olduğunu; güncel yaşamı yönlendirmede, önemli rolü olduğunu, kişinin hayatının pratik yanıyla başa çıkabilmesi için önemli olduğunu belirtmişlerdir (Goleman, 2000:60; Konrad ve Hendl, 2005:54).

Thorndike'a göre; başkasını anlayabilme ve insan ilişkilerinde akıllıca davranabilme yeteneği olan sosyal zekâ, duygusal zekânın bir yönüdür (Goleman, 2000:60).

Gardner'in çoklu zekâ kuramı, Thorndike'in sosyal zekâ kuramı duygusal zekâ kuramının oluşmasına temel hazırlamış ve duygusal zekânın önemini ortaya çıkarmıştır.

2.1.3. Duygusal Zekâ

İnsan zekâsının işleyişi mantık ve diğer bilişsel süreçlerle birlikte duygusal süreçleri de içermektedir. Zekâ ilk zamanlarda bilim adamları tarafından salt bilişsel yeteneklere dayandırılırken, araştırmalar sonucunda zekâ tanımına kişinin çevreye uyumu, çevresindeki kişilerle olan ilişkisinin boyutlarının da dahil edilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu da zekânın tek göstergesinin IQ olmadığını; zekâ kavramı açıklanırken duyguların da göz ardı edilmemesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır (Eymen, 2007:5).

IQ ile ilgili pek çok kişi üzerinde birçok araştırma yapılmış olmasına rağmen, duygusal zekâ yeni bir kavramdır (Goleman, 2000:51).

Duygusal zekânın önemi; Stenberg, Salovey ve bir grup psikolog tarafından zekânın yeniden tanımlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Zekâ, hayatta başarılı olmak için gereken şeyler ışığında yeniden tanımlanmış ve geniş bir açıdan ele alınmıştır. Bu araştırmalar duygusal zekânın ne kadar önemli olduğunun yeniden kabulüne yol açmıştır (Goleman, 2000:61). Duygusal zekânın önem kazanmasıyla bilişsel zekânın salt sebep- sonuç ilişkisi ve sayısal verilerle yaşamı sınırlayışının dışına çıkmıştır (Baltaş, 2006:6).

Duygusal zekâ tanımı ilk defa 1990 yılında Harvard Üniversitesi'nden psikolog Peter Salovey ve New Hampshire Üniversitesi'nden psikolog John Mayer tarafından kullanılmıştır. 1995 yılında da psikolog-yazar Daniel Goleman, “Emotional Intelligence (EQ)” isimli eseri ile duygusal zekânın gelişimine katkı sağlamıştır (Ford-Martin, 2001; Bar-On, 2006). Duygusal zekâ, İngilizce'deki ‘Emotional Intelligence’ sözcüğünün kısaltılmış hali olan EQ olarak anılmaktadır.

Duygusal zekâ ile ilgili pek çok farklı tanımlar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Salovey ve Mayer'e göre duygusal zekâ, kişinin kendisinin ve başkalarının duygularının farkında olması, davranışlarını kontrol altına almada, başarıya ulaşmada, problem çözümünde, insanlarla olumlu ilişkiler kurmada duygularını etkili bir biçimde kullanabilmesidir (Eymen, 2007:8).

Goleman (2000:50), duygusal zekâyı kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme olarak tanımlamıştır.

Baltaş (2006:7)' a göre; duygusal zekâ, kendimizle ve başkalarıyla başa çıkabilmeyi kolaylaştıran duyguları tanıma, anlama ve etkin biçimde kullanma yeteneğidir, yani başkalarının neyi istediklerini, neye ihtiyaç duyduklarını güçlü ve zayıf yanlarını duyguları ile değerlendirerek anlayabilmek, stresle başa çıkabilmek ve insanların çevrelerinde görmek istedikleri gibi bir kişi olmak için gerekli bir yetkinliktir.

Yapılan tanımlara bakıldığında duygusal zekâ, kişinin kendine güvenmesini, başkalarına empatik yaklaşmasını, beden dilini etkili kullanabilmesini, kendini motive edebilmesini, başkalarının ses tonu, yüz ifadesi ve beden diline duyarlı olmasını, iyimser ve uyumlu bir kişi olmasını sağlayan beceriler içermektedir (Eymen, 2007:6).

Bu becerilerin sadece yüksek IQ seviyesine sahip olmakla elde edilemeyeceği Vaillant'ın, 1940'lı yıllarda Harvard'tan mezun olan 95 öğrenci üzerinde yaptığı bir araştırmanın sonuçları ile desteklenmektedir. Okul sınavlarında en yüksek puan alan kişilerin daha düşük puan alan kişilere oranla maaş, verimlilik ve kendi alanlarındaki konumları açısından çok daha başarılı olmadıklarını ve bu kişilerin hayatlarından, arkadaş, aile ve aşk ilişkilerinde de daha mutlu olmadıklarını

gözlemlemiştir (Goleman, 2000:51). Çalışma, hayattaki başarının sadece IQ ile sağlanamayacağını açıkça göstermektedir.

Gardner, eski IQ tanımının kısıtlı dil ve matematik becerileri alanında kaldığını; IQ düzeyinin kişinin ancak okuldaki akademik başarısının göstergesi olduğunu savunmuştur (Goleman, 2000:60).

Bu görüş Arnold'un görüşü ile paralellik göstermektedir. Arnold, bir kişinin akademik alandaki başarısına bakarak hayatta karşılaştacağı şeylerle nasıl baş edeceğinin bilinemeyeceğini belirtmekte ve akademik zekânın yaşamın getireceği değişikliklere, imkânlarla hazırlıklı olmayı sağlamadığını; bunun ise kişinin geleceğini belirlemede önemli rolü olan duygusal zekâ ile sağlanabileceğini belirtmektedir. IQ ve duygusal zekânın birbirlerine karşıt değil, birbirinden ayrı yetiler olduğunu vurgulamaktadır (Goleman, 2000:52-62).

Konrad & Hendl'in duygusal zekâ ve IQ karşılaştırmasına ilişkin görüşü de bunu destekler niteliktedir. Onlar da hayatta başarılı olmak için tek başına IQ'nun yetmeyeceğini; en iyi olabilmek için zekânın her iki türüne de ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. IQ'nun duygularla ilişkilendirildiği takdirde hayatta başarı sağlanabileceğini ve duygusal zekânın IQ'ya bir alternatif değil, ilave olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, zekâ da duygusal zekâ da birbirlerinden tamamen ayrılması mümkün olmayan kompleks beceriler yumağıdır. Duygusal zekâ, bireyin zekâ potansiyelini tamamıyla ortaya çıkardığından Goleman da duygusal zekâyı, zekâ için temel şart olarak kabul etmektedir (Konrad ve Hendl, 2005:13, 54).

Baltaş (2006:5), duygusal zekânın yaşam kalitesinin yükselmesinde bilişsel zekâ kadar önemli olduğunu belirterek, bilişsel zekânın da duygusal zekânın da gerekliliğini ancak; her ikisi arasında dengeli bir uyum kurabilmenin ve bu sayede kişinin kimliğini ve itibarını kaybetmeden var olabileceğini savunmaktadır. Çünkü bilişsel zekâsı ve duygusal zekâsı yüksek kişiler hayatı daha iyi anlamaya ve anlamlı kılmaya yetkin; kendilerini tanıyan, açık ve etkin olarak ifade eden, işbirliği içinde yapıcı ilişkiler kuran, kişisel ihtiyaçlarıyla ailesinin sosyal yaşamının, iş hayatının ihtiyaçları ve ilkeleri arasında denge kurabilen kişilerdir.

Bar-On (2005) da gerçek yaşamda EQ ve IQ yeteneklerinin birbirini desteklediğini, etkileşim halinde olduklarını savunmakta ve dolayısıyla gerçek zeki insanı, sadece bilişsel zekâyı sahip değil aynı zamanda duygusal zekâyı da sahip olan kişi olarak tanımlamaktadır.

Duygusal zekâ, karşılıklı olarak çalışan bilişsel ve duygusal bir sistemdir. Bu sistem dört ana bölüm ve alt bölümlerden oluşmaktadır. Birinci bölüm duyguları algılama ve tanımlamadır. Bu bölüm duyguları net olarak tanımlanmayı ve duygusal sistemdeki bilgileri içermektedir. İkinci ve üçüncü bölümler duyguları anlama ve duygusal düşüncelerden faydalanmadır. Duygusal bilgilerle problem çözme becerilerini içermektedir. Dördüncü bölüm duygu denetimi; bireyin kendisinin ve diğer kişilerin duygularının denetlemesini içermektedir. Dört bölüme ayrılmasına rağmen duygusal zekânın optimal düzeyi duyguları düzenlemedir (Mumcuoğlu, 2002:32).

Duygusal zekâ ile ilgili son yıllarda, dikkate değer araştırmalar yapılmış ve duygusal zekâ, zekânın bir yönü ya da bir çeşidi olarak benimsenmiştir. Duygusal zekânın aşağıda sıralanan yetenekleri kapsadığı kabul edilmiştir (Yeşilyaprak, 2002:77):

Özbilinç: Kendini tanıma, bir duyguyu oluşurken fark edebilme

Duyguları idare edebilme: Duyguları uygun biçimde idare edebilme

Kendini harekete geçirebilme: Duyguları bir amaç doğrultusunda harekete geçirmek

Başkalarının duygularını anlayabilme: Empati, kendini başkalarının yerine koyabilme

İlişkileri yürütebilme: Kişilerarası etkili ilişkiler kurabilme, sosyal beceriler.

Bahsedilen bu duygusal zekâ yetenekleri Mayer ve Salovey, Goleman, Bar-On ve Cooper ve Sawaf tarafından farklı şekillerde ele alınmış ve farklı duygusal zekâ modelleri geliştirilmiştir.

2.1.4. Duygusal Zekâ Modelleri

İlk kez 1990 yılında ortaya çıkan duygusal zekâ kavramı ile ilgili farklı modeller geliştirilmiştir. Bunlar; Mayer ve Salovey'in, Bar-On'un, Goleman'ın, Cooper ve Sawaf'ın oluşturdukları duygusal zekâ modelleridir. Oluşturulan bu modeller yetenek modeli ve karma model olmak üzere iki temel yaklaşımla ele alınmıştır. Mayer ve Salovey'in modeli yetenek modeli olarak tanımlanırken, diğer üç model ise karma model olarak tanımlanmaktadır.

Yetenek modeli; duygusal zekâyı bir yetenekler grubu olarak tanımlamaktadır. Duygusal zekânın önemi ve duygulardan yararlanarak mantık yürütmenin potansiyel kullanımları üzerinde durmaktadır. Karma model ise; duygusal zekâ yeteneğini sosyal beceriler, özellikler ve davranışlarla harmanlayarak,

duygusal zekânın ulaştıracağı başarılarla ilişkin parlak vaatlerde bulunmaktadır (Cobb ve Mayer, 2000).

2.1.4.1 Salovey- Mayer Modeli

John Mayer ve Peter Salovey, “duygusal zekâ” terimini ilk defa 1990 yılında kullanmışlar ve duygusal zekânın önemi üzerine çalışmalar yapmışlardır. Salovey ve Mayer duygusal zekâyı kavramsal bir biçimde kullanarak, işlevsel bazda ilk ele alan araştırmacılarıdır. Onlara göre duygusal zekâ; kişinin kendisinin ve başkasının duygularını değerlendirmesi, ifade etmesi, kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını kontrol edebilmesi, düşüncelerinin kolaylaştırılması ve problem çözümleri için duyguların kullanılmasıdır (Mayer ve diğerleri, 1999).

Duygusal zekânın zihinsel yetenek modeli, zekânın iç yapısı hakkında ve bunların bireyin yaşamındaki etkileri hakkında öngörülerde bulunmaktadır (Mayer ve diğerleri, 2000b:400).

Mayer ve Salovey’in yetenek modelinde duygusal zekâ dört boyutta ele alınmaktadır. Bunlar; duyguları algılama ve tanımlama, duyguları düşüncede kaynaştırma, duyguları anlama ve duyguları kontrol etmedir. Bu boyutların açıklamaları şu şekildedir:

Duyguları algılama ve tanımlama: Kişinin kendi duygularının farkında olabilme, bu duygularını ve duygusal ihtiyaçlarını başkalarına anlatabilme yeteneğidir. Duyguları algılama aynı zamanda duyguların dürüst ve dürüst olmadığını ayırt etmeyi içermektedir (Stys ve Brown, 2004:5). Duyguları algılama; yüz ifadeleri, ses tonu, sanat eserleri ve diğer kültürel eserlerle ifade edildiklerinde duygusal mesajları anlamayı, dikkate almayı ve yorumlamayı, duygu sisteminden bilginin alınıp aktarılmasını içermektedir (Mayer ve diğerleri, 2000a:107).

Duyguları düşüncede kaynaştırma: Kişinin hissettiği farklı duyguları birbirinden ayırabilme ve tanımlayabilme yeteneğidir (Wong ve Law, 2002). Duyguların bilişsel sisteme nasıl girdiği ve düşüncüyü desteklemek için bilişi nasıl değiştirdiği üstünde odaklanmaktadır. Bu gibi değişiklikler, bilişsel sistemi olayları farklı açılardan görüntülemeye zorlar. Bu ise, bireyin farklı birçok bakış açısını görmesini sağlayarak, bir problem hakkında daha derin ve daha yaratıcı bir şekilde düşünmesini sağlar. Duyguları düşüncede kaynaştırma boyutu, bilişsel süreçleri geliştirmek için duyguları kullanmayı içermektedir (Mayer ve diğerleri, 2000a:107).

Duyguları anlama: Duygular algılanıp, anlamlandırıldıktan sonra üçüncü boyut olan duyguları anlama ve analiz etme gelmektedir. Bu boyut; karışık duyguları anlayabilme, birinden diğerine geçişi tanımlayabilme yeteneğidir ve duyguları, anlamlarını, birbirleriyle ilişkilerini, zamanla nasıl ilerlediklerini anlamayı içermektedir (Mayer ve diğerleri, 2000b:403; Stys ve Brown, 2004:5). Mayer ve diğerleri (2000a:107)'ya göre, duyguları anlama boyutu, duygunun bilişsel sürecini içermektedir ve duygularını anlayan bir kişi, insan doğasının ve kişilerarası ilişkilerin temel doğrularını anlama kapasitesine sahip bir bireydir.

Duyguları kontrol etme: Bu boyut, hem kendi hem de başkalarının duygularının yönetimini kapsamaktadır (Stys ve Brown, 2004:5). İlk üç boyutun duyguları kontrol etme boyutuna katkısı fazladır. Duygularını iyi algılayabilen bir birey ruh hali değişikliklerinden faydalanabilir, duyguları anlar ve duygularla bütünüyle başa çıkmak ve kontrol etmek için gerekli olan bilgiye sahip olur (Mayer ve diğerleri, 2000a:107).

2.1.4.2. Bar-On Modeli

Reuven Bar – On, ilk kez ‘duygusal bölüm’ (EQ) terimini kullanmıştır ve duygusal zekâyı; kişinin kendisini ve başkasını anlama, insanlarla ilişki kurabilme, ani oluşan olaylara karşı kolay uyum sağlayarak sorunların üstesinden gelebilme ve çevresel isteklere karşı daha başarılı olabilme yeteneği olarak tanımlamaktadır (Stys ve Brown, 2004:11).

Bar- On’un modeli, duyguların kişinin başarısındaki rolünü belirlemeyi hedeflemektedir (Kılıçarslan, 2009:53). Model; duygusal zekâyı kişisel boyut, kişiler arası boyut, kişisel ve çevresel şartlara uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali olmak üzere beş boyutta ele almaktadır.

Bu beş parça da kendi arasında 15 alt bölüme ayrılmaktadır (Mayer ve diğerleri, 2000b:404). Bar-On (2005) bu boyutları şu şekilde açıklamaktadır:

Kişisel beceriler: Kişisel beceriler; duyguları, hisleri ve fikirleri anlama ve farkında olma becerisidir. Bu boyut; öz- saygı, duygusal farkındalık, kendini ifade edebilme, bağımsızlık ve kendi potansiyelini hayata geçirebilme becerilerinden oluşmaktadır.

Kişilerarası beceriler: Kişinin kişilerarası ilişkilerdeki kapasitesi ve faaliyetlerini içermektedir. Başkalarının duygularını ve hislerini anlama ve onlardan

haberdar olma güçlü kişiler arası becerilere sahip bireylerin özelliğidir. Empati, sosyal sorumluluk ve kişilerarası ilişkiler kurabilme becerisi bu boyutun kapsamındadır.

Uyumluluk: Esnek olma ve değişen durumlara karşı kişinin hislerini değiştirebilme yeteneğidir. Bu boyut gerçekliği test edebilme, esnek olabilme ve problemleri çözebilme becerilerinden oluşmaktadır.

Stres yönetimi: Kişinin stresle başa çıkma becerilerini içermektedir. Stres toleransı ve tepki kontrolü becerileri bu boyutu oluşturmaktadır.

Genel ruh hali: Olumlu duygular hissetme, bu duyguyu ifade edebilme ve iyimser kalma yeteneğidir. İyimser (optimizm) olabilme becerisi ve yaşamdan duyulan mutluluk bu boyutu oluşturmaktadır.

Bar-On'un duygusal zekâ modeli; zekânın kişisel, duygusal ve sosyal boyutları gibi bilişsel olmayan zekâ faktörlerini de içermektedir. Bu model zihinsel yeteneklerle (kişinin kendinin farkında olması gibi) zihinsel yeteneklerden bağımsız olarak ele alınan bazı özellikleri (kişisel bağımsızlık, kendine saygı ve ruh hali) birleştirmiştir, bu nedenle karma bir modeldir (Bar-On ve diğerleri, 2000).

2.1.4.3. Daniel Goleman Modeli

Goleman (2000:50), duygusal zekâyı kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut besleme olarak tanımlamıştır.

Goleman, modelinde Mayer ve Salovey'in modelini temel almakta ve bunu geliştirerek duygusal zekânın kendi hislerini tanıma, duyguları yönetebilme, kendini motive etme, başkalarının hislerini tanıma ve ilişkileri yönetme yetilerinden oluştuğunu belirtmektedir (Kılıçarslan, 2009:54). Bu boyutların açıklamaları şu şekildedir (Goleman, 2000:61):

Özbilinç: Duygusal zekânın temelini oluşturmaktadır. Bir duyguyu oluşurken fark edebilme yeteneğidir.

Duyguları idare edebilmek: Özbilinç temeli üstünde gelişen, kendini yatıştırma, yoğun kaygıdan, karamsarlıktan, alınganlıklardan kurtulma yeteneğidir.

Kendini harekete geçirmek: Duyguları bir amaç doğrultusunda toparlayabilmek, dikkat edebilme, kendini harekete geçirebilme, kendine hakim olabilme yeteneğidir.

Başkalarının duygularını anlamak (Empati): Kişinin kendisini diğerlerinin yerine koyup onları anlayabilmesidir (Çakar ve Arbak, 2004). Empati, insanlarla ilişkide temel beceridir (Goleman, 2000:61).

İlişkileri yürütebilmek: Kişinin sosyal, aile ve iş çevresinde anlamlı ve doyumlu ilişkiler kurması, gündelik ilişkilerde insanlarla ilişki kurmak ve geliştirmek konusunda zorluk çekmemesidir (Baltaş, 1999:6). Goleman (2000:62), ilişkileri yürütebilme becerisinin popüler olmanın, liderliğin ve kişiler arası etkililiğin altında yatan unsurlar olduğunu belirtmekte ve bu becerisi gelişmiş kişilerin, insanlarla sürtüşmesiz bir etkileşim sürdürerek her alanda başarılı olabileceğini ve parlak bir sosyal yaşam sürdürebileceğini belirtmektedir.

Goleman'ın modeli Mayer ve Salovey'in temel yetenek modelinden geliştirilmiş fakat ondan farklı olarak zihinsel yetenekleri ve diğer özellikleri içeren bir karma modeldir.

2.1.4.4. Robert K.Cooper & Ayman Sawaf Modeli

Cooper ve Sawaf'ın duygusal zekâ modeli, duygusal zekâyı örgüt kuramı içinde ele almakta, özellikle duygusal zekâ ve liderlik ilişkisi üzerinde durmaktadır. Cooper ve Sawaf (2000:12)'a göre; duygusal zekâ, duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisi, bilgisi, ilişkileri ve etkisinin bir kaynağı olarak duyumsama, anlama ve etkin bir biçimde kullanma yeteneğidir. Bu modelde, duygusal zekâ; duyguları öğrenmek, duygusal zindelik, duygusal derinlik ve duygusal simya olmak üzere 4 boyuttan oluşmaktadır. (Cooper ve Sawaf, 2000:12). Bu boyutlar şu şekilde açıklanmıştır:

Duyguları öğrenmek: Duygusal potansiyelinin farkında olmak ve bunu ilişkilerde değerlendirme yeteneğidir. Bu boyut duygusal dürüstlük, duygusal enerji, duygusal geribildirim ve sezgi becerilerinden oluşmaktadır (Cooper ve Sawaf, 2000:12).

Duygusal Zindelik: Açık olabilmek ve başkaları ile geçinebilme yeteneğidir. Özvarlık, güven çemberi, yapıcı hoşnutsuzluk, esneklik ve yenilenme alt bileşenlerinden oluşmaktadır (Cooper ve Sawaf, 2000:12).

Duygusal Derinlik: Duygusal derinlik boyutu, kişinin içsel amaçlarını tam olarak belirlemesi, bunlara kendini adanması ve bunu örgütün amaçları ile koordine etmesi, dürüstlüğü yaşaması ve insanlarda etki uyandırması üzerine kuruludur (Çakar ve Arbak, 2004).

Duygusal Simya: Önem verilmeyen duyguların daha değerli bir hale gelmesi ve onların güçlerinden yararlanma sürecidir (Çakar ve Arbak, 2004).

Yetenek modellerinden John Mayer ve Peter Salovey'in modeli, diğer karma modellerden farklı olarak duygusal zekâyı sadece kişisel yeterliliklerle ilgili bir kavram olarak ele almıştır. Karma modellerde ise, sosyal yeterlilikleri oluşturan boyutlar modellere eklenmeye başlamıştır. Karma modellerde yetenek modelinden farklı olarak duygusal zekâ kavramı; kişilerin özellikleri, sosyal ilişkileri ve davranışları gözardı edilmeksizin açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2. EVLİLİK DOYUMU

Aile toplumun çekirdeğini oluşturmaktadır. Aile; içinde yaşayan kişilerin beslenme gibi maddî, üreme gibi fizyolojik, kültür ve eğitim gibi manevî değerleri yaratacak olan ihtiyaçlarını karşılayan bir ortamdır. Toplumdaki tüm kişileri ilgilendiren bu ihtiyaçların bir aile çatısı altında yeteri kadar giderilmesi; kuşakların güçlenmesini, maddî ve manevî değerlerin zenginleşmesini ve bunların yeni kuşaklara geçirilmesini sağlar. Çünkü toplumdaki örgütlenme aileden başlamaktadır (Cansel, 1969-1970).

Aile; anne, baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalarından oluşmuş ekonomik ve toplumsal bir birliktir (Tezcan, 2006:1).

Yaygın deyimle anne, baba, çocuklardan oluşan ve toplumun en küçük birimi olan kuruma sosyolojik anlamda aile denmektedir. Bu tanım, sanayi toplumu ile birlikte yaygınlaşan çekirdek aileyi ifade etmektedir. Geleneksel tarım toplumunda hakim olan aile biçimi ise dede, nine, amca, yenge gibi ikinci derece akrabaların da içinde bulunduğu geniş ailedir. Hukukî anlamda ise aile, karşı cinsten iki kişinin evlilik sözleşmesi ile kurdukları ve Medenî Hukukun alanına giren bir birlikteliktir (Çiftçi ve Biçici, 2005:14).

Ailenin hukukî şekli evlenmedir. Eski çağ toplumlarından beri aile kurmak evlenme ile gerçekleşmektedir (Cansel, 1969-1970). Yasal nikah sözleşmesi evliliğin ve ailenin başlangıcıdır. Evlilik temeline dayalı aile kavramının M.Ö 2000 yıllarında, Mısır'da başladığı sanılmaktadır. Yaklaşık 4000 yıllık geçmişi olan evlilik, toplum düzenini sağlayan bir kurum haline gelmiştir ve toplum, dini kurumlar, devlet tarafından da desteklenmektedir (Dumon, 1991; Akt: Özgüven, 2001:3-7).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde; aile, toplumun doğal ve temel birimi olarak nitelenmekte, ailenin toplum ve devlet tarafından korunması gerekliliğine değinilmektedir. T.C Anayasasının 41. maddesi bu hususla ilgilidir. "Aile, Türk toplumunun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için önlemleri alır, örgütü kurar" denmektedir. Bu bağlamda şimdiye değin hazırlanan (8. Beş Yıllık Kalkınma Planı) kalkınma planlarında devletin aile ile ilgili politikaları, karar ve icraatları değerlendirilmekte ve yeni politikalar geliştirilmektedir. Bu politikaların yaşama geçirilmesi amacıyla

1989 yılında Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu oluşturulmuştur. 17 Ocak 1998’de Ailenin Korunması Hakkında Kanun çıkarılmıştır (Tezcan, 2006:6).

Toplumun özünü oluşturan aile kurumu evlilik yolu ile gerçekleştirildiğine göre, sağlıklı ailelerin oluşmasında evliliğin rolü büyük önem arz etmektedir.

Evlilik, kadın ve erkeğin, hem sosyal hem de hukuki açıdan, içinde yaşadıkları toplumda egemen olan kurallara uygun olarak karşılıklı yükümlülükler üstlenmek suretiyle hayatlarını birleştirmeleri, aile kurup bir arada yaşamaya başlamalarıdır (Demir ve Acar, 1993:126). Farklı cinsten iki kişinin bir araya gelerek yaşamaya başlamasında ve sağlıklı bir düzenin oluşmasında iletişim faktörünün önemi ortaya çıkmaktadır. Özgüven (2001:89)’in de belirttiği gibi evlilik bir iletişim ve etkileşim sistemidir ve uyumlu bir evlilik sağlıklı bir iletişimle gerçekleştirilmektedir.

Huzurlu ve sağlıklı bir aile ortamı aile bireyleri arasındaki etkili iletişim kanallarının açık olması ile gerçekleşmektedir (Yağbasan ve İmİK, 2006). Evlilik ilişkisinde eşler arasındaki iletişimin olumlu ya da olumsuz olması çiftlerin mutluluğunda rol oynayan önemli bir faktördür.

Toplumun temel yapı taşı olan evlilik, kadınla erkeğin bağımsız, eşit ve özgür koşullarda birbirlerine bağlanmaları, oynadıkları rol ve bulundukları duruma göre iletişim kurup sürdürmeleri temeline dayanmaktadır (Şendil, 1991:16).

Evlilikte mutlu eşler birbirleriyle daha çok konuşmakta, iletişim kanallarını açık tutmak için daha çok çaba göstermektedir. Mutsuz eşler ise birbirleriyle konuşmak için daha az zaman ayırmakta ve aralarında çıkan sorunları çözmek yerine daha çok kaçmayı tercih etmektedirler. Mutsuz çiftlerde oluşan boşanmaların en başta gelen sebebi ise çiftler arasında yetersiz iletişim ve sorunları yerinde çözememek gelmektedir (www.kirbas.com:5).

Eşlerin uyumlu birlikteliğinde ve aile mutluluğunda önemli rol oynayan bir diğer faktör de sorunların çözümün de eşlerin kendilerini karşılıklı olarak birbirinin yerine koyması, yani empatik davranmasıdır. Bunların dışında başarılı bir aile birlikteliği için zorluklarla mücadeleyi öğrenme, sorun çözme, temel ihtiyaçları karşılama, duyguları anlama, bireysel farklılıkları kabul ve sağlıklı iletişim gibi psikolojik faktörler de önemlidir (Çiftçi ve Biçici, 2005:22).

Eşlerin birbirleri ile içten ilgilenmesi, birbirlerinin davranışlarına uygun duygusal tepkiler vermesi, çıkan sorunları birlikte çözümleyebilmesi sağlıklı bir iletişime sahip olması, ortaya çıkan sorunların çözümünde ya da hafifletilmesinde

etkili olmaktadır (Şendil, 1991:16). Ponzetti ve Long (1989), eşler arasında iyi bir iletişimin olmasını sağlıklı bir evlilik yordayıcısı olarak görmektedir. Ayrıca etkili iletişimin, ortak ilgilerin, problem çözme kapasitesinin, değişime uyum, ortak sorumluluk alma ve sorumlulukları paylaşma, birlikte eğlenebilme yeteneğinin olması gibi faktörleri de sağlıklı ve doyum sağlayan çiftlerin özellikleri olarak ifade etmektedir (Akt: Çelik, 2006:33).

Evlilikte iletişim ve evlilik doyumu arasında neden sonuç ilişkisinden daha çok, karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Evlilik doyumu iletişimi, iletişim de evlilik doyumunu etkilemektedir. Eşlerin açık bir şekilde birbirlerinin duygularını paylaşması, duygularını ve şikayetlerini dinlemesi, birbirlerine karşı empatik olması yani karşıdaki insanın duygularını anlaması, birbirlerine saygılı bir şekilde davranması evlilik doyumunu olumlu olarak etkilemektedir (www.kirbas.com:5).

Bradbury ve diğerleri (2000), evlilikte doyum ve doyumsuzluk kavramları üzerinde durmuşlardır. Doyumlu bir evliliğin sadece doyumsuzluğun olmaması şeklinde ifade edilemeyeceğini belirtmişlerdir. Onlara göre; doyumlu evlilik, evlilik ilişkisinde sıkıntı yaşanmaması durumu; doyumsuz evlilik ise içinde daha çok olumsuz özellikleri barındırmaktadır. Evlilik doyumunun sadece bir döneme ait algıları değil, zaman içindeki değişimleri de kapsayacak şekilde ifade edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Evlilik doyumu, evlilikte mutluluğun artması ve çatışmanın azalmasıyla gelmektedir (Buunk ve Vanyperen, 1991).

Johnson ve diğerleri (1986) eşler arasındaki mutluluğun, kişinin evliliği hakkındaki doyum hissinin ifade ettiğini ve kişinin hem evlilik hakkındaki genel duygularını hem de ilişkisinin belirli yönleri hakkındaki duygularını içerdiğini belirtmektedir. (Akt: Güngör, 2007:16).

Evlilik doyumu, evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren çevresel (eşlerin kararlarda eşitliği, baskınlığı, kazanç, çalışma, problemleri paylaşma vs.) ve kişisel (eşlerin birbirine karşı gösterdiği sevgi tarzı, tutumu, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmesi) boyutlardan eşlerin elde ettiği psikolojik tatmin olarak tanımlanmaktadır (Sokolski ve Hendrick, 1999).

Evlilik doyumu, bireylerin evlilik ilişkisindeki isteklerinin tatmin edilme derecesi olarak tanımlanmaktadır. Bu hem evlilikten sağlanan genel doyumu hem de evlilikteki arkadaşlıktan ve cinsellikten sağlanan doyum gibi evlilik durumundaki özel durumlardaki doyumu da ifade etmektedir. Evlilik doyumu veya mutluluğu bir

bütün olarak eşlerin evlilikle ilgili subjektif doyumunu ifade etmektedir. Evlilik doyumu, bir evliliğin devam edip etmeyeceğinin önemli göstergelerinden biridir ancak; tek göstergesi değildir. (Burr, 1973; Dean ve Lucas, 1978; Lewis ve Spanier, 1979; Spanier ve Lewis, 1980; Akt: Güngör, 2007:15).

2.3. DUYGUSAL ZEKÂ VE EVLİLİK DOYUMU

Duygusal zekânın bir bileşeni olan ilişki yönetimi (sosyal beceri), başkalarının duygularıyla baş edebilmesini gerektirmektedir. İlişki yönetiminin, etkileşim sürecinde, tüm insanların memnun olmasını sağlayacak biçimde, birbirlerine karşı duyarlı, rahat ve güvenli bir ortamın yaratılmasını öngördüğü belirtilmiştir. Yeterli sosyal beceriye sahip bireyler çevreleriyle etkili iletişim kurabilen bireyler olarak nitelendirilmektedir (Deniz ve Yılmaz, 2006:19).

Duygusal zekâ, iletişim becerileri ve duygularla ilgili becerileri içermektedir (Balcı, 2004). Duygusal zekâ, bireyin çevresinde kişilerarası etkinlik sağlamasında duygulardan rehber olarak yararlanma yeteneğidir. Duygusal zekâ düzeyleri yüksek bireylerin iletişim tarzlarına bakıldığında, sosyal çevrelerindeki pek çok kişiyle iletişim kurarken, pozitif yaklaşımlar sergileyerek hem kendileri hem de karşı taraf açısından pozitif sonuçlar elde ettikleri görülmüştür. Ayrıca bu kişiler, çevrelerinde agresif davranışları, öfke, kin gibi davranışsal problemleri en aza indirgeyen, diğerlerinin duygularını önemseyen, anlaşılan, desteklenen ve güvenilen birey profili sergilemektedirler (Yaylacı, 2006:189).

Duygusal zekâ ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, bu kavramın aile içi ilişkilerin kalitesinde ve işlevlerin yerine getirilmesinde önemli olabileceğine dair ipuçları vermektedir.

Stratejik aile yaklaşımında iletişim, eşler arasındaki ilişkinin özünü belirlemektedir. Çiftlerin iletişim biçimlerinin evlilik doyumunu önemli derece etkilediği vurgulanarak, ilişkide eşlerin birbirlerine karşı samimi, sıcak ve açık bir iletişim tarzı göstermesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Evliliklerde var olan bir problem hastalık belirtisi olarak kabul edilmemekte ve bu problemler kişilerarası olaylar olarak açıklanmaktadır. Problemleri giderebilmek için ise soruna özgü stratejiler geliştirilmelidir. Her probleme özgü farklı bir strateji geliştirmek evlilikte doyumun sağlanabilmesi açısından önemli görülmektedir (Goldenberg, Goldenberg 1996; Akt: Çelik, 2006:36).

Goleman'ın ortaya koyduğu duygusal zekânın dört boyutunun evlilikte eşler tarafından kullanılması, geliştirilmesi evliliğin etkililiğini arttırmak; etkili bir ilişki oluşturmak, evliliğin gelişmesi ve değişime ayak uydurabilmesi açısından önemli görülmektedir. Eşlerin, duygusal zekâ yetilerini uygulamaya geçirebildikleri ölçüde evliliklerinden doyum sağlamalarının mümkün olacağı söylenebilir. Çünkü duygusal zekâ, kişinin kendi duygularının farkında olması, bu duygularını kontrol edebilmesi,

karşıdaki kişiye empatik davranıp, sosyal ilişkilerinde açık olabilmesidir. Eşlerin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurup, mutlu ve doyumlu bir evlilik yaşantılarının oluşmasında bu yeteneklerin kullanılması gerekmektedir.

Evlilik doyumunu azaltan faktörler ile ilgili yapılan araştırmalarda, eşler arasında iletişim becerilerinin düşük olması, eşlerin duygusal olarak kendilerini ifade ediş biçimleri ve eşlerin problem çözme becerilerindeki eksikliklerin evlilik doyumunu azaltan etkenler olduğu ortaya çıkmıştır. Beceren (2001: www.duygusalzekâ.net), duygusal zekânın varlığının; problemlerin büyümesini engellediğini, evlilikte duygusal zekânın varlığının ise eşler arasındaki uyumu olumlu etkilediğini, evlilikte eşler arasındaki sorunların duygusal güçlerle kurtarılabildiğini ve evlilikte duygusal zekânın kurtarıcı bir rol oynadığını belirtmiştir.

2.4. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, yurt içi ve yurt dışında duygusal zekâ, evlilik doyumu ile ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Duygusal Zekâ İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde duygusal zekâ kavramının farklı değişkenler açısından incelendiği, yurt içinde gerçekleştirilmiş çeşitli araştırmalara yer verilmiştir.

Ergin (2000), üniversite öğrencilerinin sahip oldukları duygusal zekâ düzeyi ile 16 kişilik özelliği arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini Selçuk Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem 112'si kız, 109'u erkek olmak üzere toplam 221 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Özgüven (1995)'in 16 Kişilik Faktörü Envanteri ve Hall (1999) tarafından geliştirilen ve Ergin tarafından Türkçe'ye uyarlanan Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre; Duygusal Zekâ Değerlendirme Ölçeği'nin 5 alt boyutunun (Duygularının Farkında Olma, Duygularını Yönetme, Kendini Motive Etme, Empati, İlişkileri Kontrol Etme), 4 boyutu ile 16 Kişilik Faktörü Envanteri'nin ölçtüğü 16 kişilik özelliğinden 10 kişilik özelliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, duygusal zekâ ile kişilik özellikleri arasında %63 oranında bir benzerlik saptanmıştır. Duygusal zekânın "Duygularının Farkında Olma" alt boyutu ile 16 kişilik özelliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

İşmen (2004), yaptığı çalışmada duygusal zekâ ve aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da bulunan iki ilköğretim okulunda eğitim gören çocukların anne-babaları oluşturmuştur. Örneklem toplam 274 anne babadan (152 kadın ve 122 erkek) oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, ebeveynlerin duygusal zekâ düzeylerini saptamak amacıyla EQ-NED; ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirebildiğini ya da getiremediğini belirlemek ve aile fonksiyonlarını saptamak için de Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçta; ADÖ'nün duygusal tepki verebilme alt ölçeği ile EQ-NED'in toplam puan ve 3 alt boyutu (Kendi duygularını anlama, Diğerlerinin duygularını anlama, Duyguların manipülasyonu) arasında anlamlı ilişki bulunduğu belirtilmiş ve duygusal zekânın yaş ve cinsiyet açısından farklılaşmadığı saptanmıştır.

Akbaş (2006), İstanbul ili Fatih ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeylerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 80 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında katılımcıların duygusal zekâ düzeylerinin ölçümüne yönelik 97 sorudan oluşan bir anket kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, ilköğretim okulu öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri ile cinsiyet ve hizmet süresi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken, ilköğretim okulu öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın sonucunda ilköğretim okulu öğretmenlerinin yüksek empatiye sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Güler (2006), yaptığı çalışmada öğretmenlerin duygusal zekâlarının problem çözme becerisine etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmaya, 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Avrupa yakası Fatih ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan 100 kadın, 100 erkek olmak üzere toplam 200 öğretmen alınmıştır. Öğretmenlerin duygusal zekâlarını ölçmek için; Duygusal Zekâ Ölçeği, problem çözme becerileri için de Problem Çözmeye İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; ilköğretim okulu öğretmenlerinin duygusal zekâ puanlarının yüksek olduğu ve problem çözmede yaratıcı oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca Araştırmada, duygusal zekâ ve problem çözme becerisi arasında aynı yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öztürk (2006), okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ, iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 378 okul öncesi öğretmeni dahil edilmiştir. Veri toplamak amacıyla araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine ait bazı bilgileri açıklamak için bilgi formu, duygusal zekâ yeteneklerini belirleyebilmek için Acar (2001) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılan BarOn EQ Anketi; iş doyumlarını belirlemek amacıyla Hackman ve Oldman (1980) tarafından geliştirilen İş Doyumu Ölçeği; tükenmişliklerini değerlendirmek amacıyla Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen Maslach Tükenmişlik Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekâ, iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur; duygusal zekâ puanı yüksek olan öğretmenlerin iş doyumu puan ortalamalarının yüksek, tükenmişlik düzeylerinin ise düşük olduğu belirtilmektedir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ alt boyutları ve toplam puan ortalamalarında, eğitim düzeyi ve sosyal etkinliklere katılım değişkenlerinde anlamlı bir farklılık

olduğu; sosyal etkinliklere katılanların kişisel beceri, kişiler arası beceri, uyumluluk, stresle başa çıkma, genel ruh durumu ve toplam duygusal zekâ puan ortalamalarının sosyal etkinliklere katılmayanların duygusal zekâ alt boyutu ve toplam duygusal zekâ puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu; eğitim düzeyi değişkenine göre yüksek lisans mezunu okul öncesi öğretmenlerinin kişisel beceri puan ortalamaları ön lisans ve lisans mezunu okul öncesi öğretmenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Alper (2007), psikolojik danışmanlar ve sınıf öğretmenlerinin duygusal zekâ, iletişim ve empati beceri düzeylerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, İzmir il merkezinde Konak, Buca, Karşıyaka, Bornova, Güzelbahçe, Çiğli ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan 151 psikolojik danışman ve 166 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Ergin ve arkadaşları tarafından geliştirilen Duygusal Zekâ Ölçeği, Ersanlı ve Balcı Tarafından geliştirilen İletişim Becerileri Envanteri ve Dökmen Tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği B- Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, psikolojik danışmanlar ile sınıf öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sınıf öğretmenlerinin iletişim becerileri puanları psikolojik danışmanların iletişim becerileri puanlarından anlamlı düzeyde yüksek çıkarken; psikolojik danışmanların empatik beceri puanları sınıf öğretmenlerinin empatik beceri puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Şirin (2007), yaptığı bir çalışmada özel dershanelerde görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleriyle stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Dershanelerde çalışan öğretmenlerin stresle başa çıkma tarzları üzerinde duygusal zekâ, cinsiyet ve branş değişkenlerinin temel ve ortak etkilerini araştırmıştır. Araştırma Ankara ili merkezinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılında özel dershanelerde görevli 104 erkek, 114 kadın olmak üzere 218 kişilik bir örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin duygusal zekâ düzeylerinin belirlenmesi için Ergin (2000) tarafından geliştirilen Duygusal Zekâ Ölçeği, stresle başa çıkma tarzlarının belirlenmesi için de Özbay (1993) tarafından geliştirilen Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri (SBTE) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, genel olarak öğretmenlerin duygusal zekâ düzeylerinin stresle başa çıkma tarzları üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Duygusal zekâ düzeyi yüksek öğretmenlerin stresle başa çıkmada daha etkili becerilere sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca orta ve yüksek duygusal zekâ düzeylerine sahip sözel

alan öğretmenlerinin görece stresle başa çıkmada daha başarılı oldukları saptanmıştır.

Erdoğan (2008), üniversite öğrencilerinin duygusal zekâları ile bazı sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın evreni, Diyarbakır Dicle Üniversitesinin tüm öğrencileri; örnekleme ise seçkisiz olarak belirlenen Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Beden Eğitimi M.Y.O., Hukuk Fakültesi, Eğitim Fakültesi(Güzel Sanatlar Bölümü) ve Diş Hekimliği Fakültesinden olmak üzere toplam 532 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada Duygusal Zekâ Ölçeği ile öğrencilerin demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla hazırlanan bir anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda bayanların duygusal zekâları 'Kendi Duygularını Anlama' alt testi dışında erkeklere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca, araştırmanın sonuçları gösteriyor ki; öğrencilerin okudukları alanlar ve anne babanın demokratik tutumları duygusal zekâ ölçeği puanlarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Çocuklarına yönelik demokratik davranışlar sergileyen anne, babaların çocuklarının duygusal zekâ puanları, çocuklarına yönelik otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumu sergileyen anne, babaların çocuklarının duygusal zekâ puanlarından daha yüksektir. Her iki ölçek puanlarına göre, özellikle Eğitim Fakültesi ve Güzel Sanatlar Bölümü öğrencilerinin duygusal zekâ ölçeği puanları diğer bölümlerin öğrencilerinin duygusal zekâ puanlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Bunlara ek olarak, kendilerini dışa dönük olarak tanımlayan öğrencilerin, kendilerini içe dönük tanımlayan öğrencilere göre duygusal zekâ ölçeği puanları daha yüksek çıkmıştır.

2.4.2. Duygusal Zekâ ile İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde duygusal zekâ kavramının farklı değişkenler açısından incelendiği, yurt dışında gerçekleştirilmiş çeşitli araştırmalara yer verilmiştir.

Ciarrochi ve diğerleri (2001), ergenlerde geçerli ve güvenilir duygusal zekâ ölçümü yapıp yapılamayacağını sorgulamışlardır. Çalışma yaşları 13 ile 15 arasında değişen 131 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak, Duygusal Zekâ Öz-Bildirim Ölçeği (SEI) (Schutte ve diğerleri, 1998) ve konu ile ilgili birkaç teorik ölçek kullanılmıştır. Daha sonra öğrenciler pozitif, negatif ya da nötr ruh durumlarına sokularak, onlardan ruh hali yönetimlerini değerlendiren bir ödev yapmaları istenmiştir. Çalışmanın sonunda elde edilen bulgular ergenlerde duygusal zekânın güvenilir bir biçimde ölçülebileceğini ve kızların duygusal

zekâlarının, erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca duygusal zekâ seviyesi, duygusal ifadeleri tanımlama, sosyal destek miktarı, sosyal destekle birlikte tatmin boyutu ve ruh durumu yönetimi ile de pozitif olarak ilişkili bulunmuştur. Araştırmacıların bulgulara ilişkin yorumları SEI adlı ölçeğin özgün ve yararlı bir ölçek olduğu ve ergenlerin duygusal zekâ ölçümünde rahatlıkla kullanılabileceğini ortaya koymaktadır.

Mayer ve diğerleri (2001), birlikte yaptıkları bir çalışmada duygusal zekâ ve üstün duygusal yetenekler arasındaki ilişkiyi ve kişilerin duygusal zekâ seviyelerine göre sosyal durumlarla başa çıkma güçleri arasındaki ilişkiyi incelenmişlerdir. Duygusal zekâ ve sosyal davranış, ergenlik çağı gençlerinden oluşan 11 kişilik pilot bir grup üzerinde araştırılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak duygusal zekâyı ölçmek için MEIS- A; genel zekâyı ölçmek için Peabody Resim-Kelime Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan her bir ergene sosyal bir güçlkle karşılaştıklarında bununla nasıl başa çıktıklarını açıklamaları istenmiştir. Araştırma sonucuna göre; yüksek duygusal zekâyâ sahip kişilerin diğerlerine göre belli durumlarda kendilerinin ve başkalarının duygularını daha iyi tanımlayabildikleri, eylemlerinde duygularını birer rehber olarak kullanabildikleri ve sosyal baskılara karşı daha dayanıklı tavırlar sergiledikleri ortaya çıkmıştır.

Schutte ve diğerleri (2001), duygusal zekâ ve kişiler arası ilişkileri inceleyen birbiriyle bağlantılı yedi aşamalı bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığında; 61 üniversite öğrencisinin katıldığı ilk iki çalışmada yüksek duygusal zekâ puanına sahip katılımcıların sosyal ortamlarda daha yüksek empati becerisi ve kendi kendini kontrol edebilme yeteneğinin olduğu ortaya çıkmıştır. 77 kişinin katıldığı üçüncü çalışmada, yine yüksek duygusal zekâ puanına sahip olan katılımcıların yüksek düzeyde sosyal becerilere sahip oldukları saptanmıştır. 38 kişinin katıldığı dördüncü çalışmada, yüksek duygusal zekâ puanlı katılımcıların partnerlerine karşı oldukça işbirlikçi tavırlar sergiledikleri; 43 kişinin katıldığı beşinci çalışmada yüksek duygusal zekâ puanına sahip katılımcıların ilişkilerinde daha yakın ve şefkatli oldukları; 37 evli çiftin katıldığı altıncı çalışmada, yüksek duygusal zekâ düzeyine sahip çiftlerin yüksek düzeyde evlilik doyumuna sahip oldukları saptanmıştır. Son olarak evlenmemiş 52 erkek ve kadının katıldığı yedinci çalışmada partnerlerini yüksek düzeyde duygusal zekâyâ sahip bireyler olarak tanımlayan katılımcıların partnerleri ile olan ilişkilerinde daha yüksek doyum

yaşadıkları belirtilmiştir. Araştırmanın sonucunda bu yedi çalışma ile duygusal zekâ ve kişiler arası ilişkiler arasında anlamlı bir ilişki olduğu kaydedilmiştir.

Palmer ve diğerleri (2002), duygusal zekâ ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya yaşları 16 ile 64 arasında değişen 47 erkek, 59 bayan ve biri cinsiyet belirtmemiş olmak üzere toplam 107 kişi katılmıştır. Veri toplamak amacıyla sırasıyla SWLS, PANAS, TAS-20 adlı ölçekler ve duygusal zekâyı ölçmek için TMMS (Trait Meta-Mood Scale) kullanılmıştır. Araştırmada duygusal zekâ ile yaşam tatmini arasındaki ilişkinin doğasını belirleyebilmek için öncelikle, yaşam tatmininin öngörücüsü olarak bilinen kişilik yapısı, pozitif ve negatif etkiler değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda duygusal zekâ ölçeğinin sadece duygusal açıklık alt-ölçeği ve duyguları tanımlama alt ölçeği ile yaşam tatmini arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Petrides ve diğerleri (2004), yaptıkları çalışmada duygusal zekâ özelliklerinin okulda akademik performans ve sapkın davranışlar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Örneklem grubunu yaş ortalamaları 16,5 olan 650 İngiliz öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak, duygusal zekâyı ölçmek amacıyla TEIQue adlı ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, duygusal zekâ özelliklerine göre bilişsel zekâ ve akademik performans arasındaki ilişkinin değiştiğini göstermiştir. Yüksek EQ puanı alan öğrenciler çoğunlukla izinsiz devamsızlık yapmamakta ve okuldan uzaklaştırılma cezası almamaktadırlar. Araştırmacılar duygusal zekâ özelliklerinin akademik performans ve okul düzenini bozmaya yönelik davranışlar üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Harrod ve Scheer (2005), gençlerin duygusal zekâları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 16-19 yaş arası 91'i kız, 109'u erkek olmak üzere toplam 200 gencin duygusal zekâsı ölçülmüştür. Duygusal zekâ skorları bireylerin demografik özellikleri ile (yaş, cinsiyet, ailelerin gelir düzeyleri, ebeveynlerin eğitim durumu ve yaşadıkları yer) karşılaştırılmıştır. Sonuçlar duygusal zekâ ile yaş, ailenin gelir düzeyi ve yaşadıkları yer arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını; duygusal zekânın cinsiyet, ebeveynlerin eğitim durumu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Duygusal zekâ puanları erkekler ve bayanlar arasında anlamlı düzeyde farklı bulunmuş; bayanların duygusal zekâ düzeyleri erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur. Duygusal zekâ ile ailelerin eğitim durumu arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Eğitim düzeyleri arttıkça

duygusal zekâ düzeyleri de artmış, ebeveyni lise mezunu olanların duygusal zekâları ebeveyni yüksek lisans mezunu olanlardan daha düşük çıkmıştır.

2.4.3. Evlilik Doyumu İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde evlilik doyumu kavramının farklı değişkenler açısından incelendiği, yurt içinde gerçekleştirilmiş çeşitli araştırmalara yer verilmiştir.

Aslan ve diğerleri (1998), tarafından Kocaeli'nde çalışan bir grup hekimde evlilik doyumu araştırılmıştır. Gerçekleştirilen çalışmada, hekimlerde evlilik doyumu ile bazı sosyo-demografik ve işle ilgili değişkenlerin ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmaya Kocaeli'nde çalışan 21- 65 yaş aralığında bulunan ve 1-42 yıllık evli olan 107 evli hekim katılmıştır. Hekimlerin ortalama evlilik süresi 8.5 yıl, çalışma süreleri ortalama 10.8 yıl olarak belirlenmiştir. Çalışmada Evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyini ölçmek için Tezer (1994) tarafından geliştirilen 10 maddelik Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda eşi de hekim olan hekimlerin EYÖ puanlarının daha yüksek, sigara kullanan hekimlerin ise EYÖ puanlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. İncelenen diğer değişkenler (cinsiyet, yaş ve çocuk sahibi olup olmama, çalışılan kurum, nöbet, çalışılan alan, çalışılan konum, günlük çalışma ve uyku süreleri, çalışma ve evlilik yılı) ile EYÖ puanları arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Sonuç olarak, hekimlerde evlilik doyumu ile incelenen değişkenlerden yalnızca eşin mesleğinin ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Tutarel-Kışlak (2002), Fletcher, Fitness ve Blampied tarafından geliştirilen İlişkilerde Mutluluk Ölçeğinin evli çiftler için geçerlik ve güvenilirliğini belirleyerek, alanda kullanılmak üzere bir ölçek uyarlama çalışması yapmıştır. Ölçeğin amacı, evlilik öncesi yakın ilişkileri genel olarak değerlendirmek ve ilişkilerde mutluluk düzeyini belirlemektir. Ölçek; sevgi, mutluluk, genel doyum, ilişkinin istikrarı, sorunların ciddiyeti ve ilişkiye bağlılık düzeyi ile ilgili algıları ölçmektedir. Analiz sonuçları uyarlanan bu ölçeğin aracının ilişkilerde yaşanan mutluluğu ölçen pratik bir ölçek olduğunu ve Türk kültürüne uygun olduğunu göstermiştir (Büyükşahin, 2004).

Hünler ve Gençöz (2003), boyun eğici davranışların evlilik doyumu üzerindeki etkilerini incelemek ve boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide algılanan evlilik problemleri çözümleme becerisinin oynadığı kritik rolü araştırmıştır. Araştırmaya çocuklarından en az biri üniversite öğrencisi olan, yaş ortalaması 50, evliliklerinin süresi ortalama olarak 26 yıl olan 92 çift katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Spainer (1976) tarafından evlilik

niteliğini ölçmek amacıyla geliştirilen, Fırsıloğlu ve Demir (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılan Çift Uyum Ölçeği; Baugh, Avery ve Sheets-Haworth (1982) tarafından geliştirilen ve 3 ODTÜ Sosyal Bilimler Mezunu tarafından Türkçe'ye çevrilen Evlilikte Problem Çözme Ölçeği; Gilbert, Trent ve Allan (1991) tarafından geliştirilen, Şahin ve Şahin (1992) tarafından Türkçe'ye çeviri ve uyarlama çalışması yapılan Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, evlilik doyumu ve algılanan evlilik problemleri çözümü arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik doyumu ve boyun eğici davranışlar, ve boyun eğici davranışlar ile problem çözümü arasındaki ilişki negatif ve anlamlı bulunmuştur. Çiftlerin boyun eğici davranışlarındaki artışlar algılanan problem çözme becerilerinin düşmesine, bu da evlilik doyumlarının azalmasına neden olmuştur.

Güven (2005)'in evlilik doyumunun yordayıcılarının neler olduğunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada evlilik doyumu yordanan değişken, yordayıcı değişkenler ise cinsiyet, yaş gibi demografik değişkenler, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalardan yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okumaya ilişkin bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerileridir. Araştırmaya ev hanımları, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan evli bireylerden 151'i kadın, 154'ü erkek olmak üzere toplam 305 kişi katılmıştır. Araştırma grubundaki bireylerin evlilik doyumlarını belirlemek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği, kişiler arası ilişkilerinde sahip oldukları bilişsel çarpıtmaları belirlemek amacıyla, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve evlilikte karşılaşılan sorunları çözme becerilerini belirlemek amacıyla da Evlilikte Problem Çözme Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, araştırma kapsamında alınan değişkenlerden, evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu birinci sırada, gerçekçi olmayan ilişki beklentilerine ilişkin bilişsel çarpıtmaların ise ikinci sırada yordadığı, incelenen diğer değişkenlerden demografik değişkenler (yaş ve cinsiyet), yakınlıktan kaçınma ve zihin okumanın ise evlilik doyumunu yordamada bir katkısının olmadığı ortaya çıkmıştır.

Curun (2006), yaptığı çalışmasında evli çiftlerin yüklemeleri, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yönelimlerinin evlilik doyumu ile ilişkilerini incelemiştir. Ayrıca evli çiftlerin incelenen değişkenler açısından benzerliğini incelemiş, kadın ve erkeklerin bu değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırmaya 102 evli çift katılmıştır. Veri toplama aracı olarak İlişki Yükleme

Ölçeği, Çatışma İletişim Tarzları Ölçeği, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri, Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; çiftler, Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinden alınan toplam puan ve onun alt boyutları açısından ve İlişki Yükleme Ölçeğinin toplam puanı ve tüm alt boyutları açısından benzer bulunmuşlardır. Ayrıca; nedensel yüklemeler, odak ve güdü, yaklaşma/kaçınma ve erkeksi ve kadınsı kişilik özellikleri boyutları açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Ayrıca, tüm katılımcılar için, uyum alt boyutu için sırasıyla niyet, kadınsılık, erkeksilik ve istikrar değişkenleri, çatışma alt boyutu için kadınsılık ve genellik değişkenleri ve evlilik doyumu için de niyet ve kadınsılık değişkenleri anlamlı yordayıcılar olarak bulunmuştur. Sadece, erkek katılımcılar için, sırasıyla uyum için niyet, kadınsılık, istikrar, erkeksilik, duyguları ifade etme anlamlı yordayıcılar olarak bulunmuş ancak; çatışma alt boyutu için hiçbir anlamlı yordayıcı bulunmamıştır. Yine toplam puan için yapılan analizlerde ise, niyet, kadınsılık ve istikrar değişkenleri anlamlı yordayıcılar olarak bulunmuşlardır. Son olarak kadınlar için, analizlerde uyum alt boyutu için niyet, çatışma alt boyutu için güdü ve kadınsılık ve toplam puan için niyet ve kadınsılık değişkenleri yordayıcı bulunmuştur.

Çelik (2006), okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile evlilik doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmaya Tokat il merkezi ve ilçelerinde 201 erkek ve 5 kadın olmak üzere toplam 206 evli okul yöneticisi katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Ergin (1992), tarafından Türkçe'ye uyarlanan Maslak Tükenmişlik Envanteri, Kışlak (1996) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Evlilik Uyum Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile evlilik doyum düzeyleri arasında ters yönde güçlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, yaşları 31-40 arasında olan okul yöneticilerinin evlilik doyumları, 51 ve üzeri yaştaki okul yöneticilerinin evlilik doyumlarından düşük ve görücü usulü ile evlenen okul yöneticilerinin evlilik doyumları diğer şekilde evlenen okul yöneticilerinininkinden düşük bulunmuştur. Okul yöneticilerinin evlilik doyumlarında cinsiyete, çalıştıkları yerleşim birimine, ciddi sağlık sorunu olup olmamasına, evlilik sürelerine, ilk veya ikinci evliliği olmalarına, çocuk sayılarına, evlerinde aile üyeleri dışında sürekli kalan kimse bulunma durumuna göre anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Güngör (2007), evlilik doyumunu etkileyen faktörlere yönelik bir model geliştirmiştir. Modelde evlilik doyumunu etkilediği düşünülen duygusal tutarsızlık, özdenetim, gelişime açıklık, yumuşak başlılık kişilik özellikleri, stresle başa çıkma tarzlarından olan aktif planlama, psikolojik belirtiler, evlilikteki öz yetkinlik ve evliliğe hazıroluş değişkenlerine yer verilmiştir. Araştırmada, bu değişkenlerin evlilik doyumuna olan etkilerinin gösterildiği bir model geliştirilip, bu model test edilmiştir. Araştırma örneklemini 620 kadın ve 404 erkekten oluşan toplam 1024 evli bireyden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Spanier (1976) tarafından geliştirilmiş Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiş Kısa Semptom Envanteri, Tatar (2005) tarafından geliştirilmiş Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu, Özbay (1993) tarafından geliştirilmiş Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri (SBTE), Özbay ve Cihan Güngör (2006) tarafından geliştirilmiş Evlilikte Özyetkinlik Ölçeği (EVÖZYET), Evlilikte Benzerlik Ölçeği (EBÖ) ve Kök Aileyle İlişkiler Envanteri (KAİE) kullanılmıştır. Stresle başa çıkma tarzlarından olan aktif planlamanın, psikolojik belirtilerin, evliliğe hazır oluşun ve evlilikteki öz yetkinliğin evlilik doyumu üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu bulunmuştur. Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik yapılan analizler sonucunda, arkadaş onayı evlilikten sağlanan doyumu artırırken, aile onayının evlilikten sağlanan doyum üzerinde bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Ayrıca, içsel baskı evlilikten sağlanan doyumu negatif yönde yordamakta, evlilik yaşının artması evlilikten sağlanan doyumu etkilememektedir. Eş benzerliği ve kök aile ile ilişkiler evlilik doyumunu en fazla yordayan değişkenlerdir. Erkeklerin evlilik doyumlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çınar (2008), tarafından yapılan bir araştırmada, bireylerin evlilik doyumları toplumsal cinsiyet rolleri ve profesyonel psikolojik yardım arama tutumları ile bazı demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısı) açısından incelenmiştir. Araştırmaya Ankara ilinde ikamet eden 144'ü kadın, 158'i erkek olmak üzere toplam 302 evli birey katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Özbay (1999) tarafından geliştirilen Yardım Arama Tutum Ölçeği, Bem Cinsiyet Roller Envanteri Kısa Formu, Fışıloğlu ve Demir (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Çift Uyum Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuca göre; bireylerin evlilik doyumları ile cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Evlilik doyumu ile cinsiyet rolleri arasında

anlamli bir farklılık söz konusudur; cinsiyet rolü kadınsı ve androjen bireylerin evlilik doyumlari cinsiyet rolü belirsiz ve erkeksi bireylere oranla daha yüksektir. Kadınların evlilik doyumlari cinsiyet rollerine göre anlamli farklılıklar göstermiştir. Cinsiyet rolü “androjen” olan kadınların evlilik doyumlari cinsiyet rolü “erkeksi” olan kadınların evlilik doyumlarından yüksek bulunmuştur. Ayrıca cinsiyet rolü “kadınsı” ve “erkeksi” olan kadınların evlilik doyumlari cinsiyet rolü “belirsiz” olan kadınlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Araştırmada ele alınan bağımsız değişkenlerinden (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve profesyonel psikolojik yardım arama tutumu) sadece cinsiyet ve cinsiyet rollerinin evlilik doyumunu yordadığı bulunmuştur.

2.4.4. Evlilik Doyumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde evlilik doyumu kavramının farklı değişkenler açısından incelendiği, yurtdışında gerçekleştirilmiş çeşitli araştırmalara yer verilmiştir.

Evlilik doyumunun çalışılması, hem bireysel ve ailevi iyiliğin sağlanması hem de sağlıklı evliliklerin topluma sağlayacağı yararlar açısından önemlidir (Bradbury ve diğerleri, 2000).

Kurdek (1995), çatışma çözme stilleriyle evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmada iki yıl boyunca evli çiftlerin çatışma çözme stillerindeki farklılıkların evlilik doyumlarıyla olan ilişkisi araştırılmıştır. Çatışmalı, çatışmaya yanaşmayan ve itaatkar olmak üzere 3 tip çatışma çözme stili üzerinde durulmuştur. Araştırmaya katılan 155 evli çiftle çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda kadınların çatışma eğilimli olmalarının ve erkeklerin çatışmadan kaçınan tutumlarının evlilik doyumlarını azalttığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca erkeklerin, eşlerinin çatışmaları çözümleme şekline göre kadınlardan daha fazla etkilendikleri ortaya çıkmıştır.

Camp ve Ganong (1997), uzun süreli evliliklerde evlilik doyumu ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmada amaç; evlilik doyumu ve denetim odağı birlikteliğinin eş ilişkisine olan yansımalarını ortaya koymaktır. Araştırmanın hipotezleri, eşlerin benzer denetim odağı özelliklerine sahip olmalarının evlilik doyumlarını arttıracak ve her iki eş açısından da içten denetimli olmanın, evliliklerinden daha fazla doyum sağlayacağı yönündedir. Araştırmaya ortalama 26.2 senelik evli olan 137 çift katılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Miller Denetim Odağı Ölçeği ve Evlilik Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen sonuçlar cinsiyet açısından da karşılaştırılmıştır. Sonuçlar,

eşlerin benzer denetim odağı özelliklerine sahip olmalarının evlilik doyumlarını arttıracığı yönündeki hipotezi doğrulamamaktadır. Bu araştırmada evlilik doyumu en yüksek olan grup, içten denetimli kocalarla evli olan dıştan denetimli kadınlar grubudur. Her ikisi de dıştan denetimli olan çiftlerle kıyaslandığında, sadece erkek eşin dıştan denetimli olduğu, içten denetimli kadınlarla evli olan grup, daha yüksek evlilik doyumuna sahip bulunmuştur. İkinci hipotez de doğrulanmıştır. Yani, içten denetimli bireyler evlilik ilişkilerinde daha doyumlu bulunmuşlardır. Bununla beraber, kişinin eşinin içten denetimli olmasındansa, kendisinin içten denetimli olmasının, eşle iletişim açısından daha önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Cobb ve diğerleri (2001), tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, güvenli bağlanma ve evlilik doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada, yeni evli bireylerin eşlerinin güvenli bağlanmasına dair pozitif algılarının, evlilik doyumları ve eşlerine verdikleri desteği nasıl etkilediği araştırılmaktadır. Eşin desteğine dair pozitif algının kişinin evlilik doyumunu artırıcı bir etkisinin olup olmadığı test edilmiştir. Çalışmada 172 çifte uygulanmak üzere kişinin kendi güvenli bağlanması, eşinin güvenli bağlanmasına dair algısı ve evlilik doyumunu ölçen ölçekler kullanılmıştır. Ölçekler çiftlerin evliliklerinin altıncı ayında ve evlendikten bir yıl sonra uygulanmıştır. Sosyal destek davranışı ilk seansta video kaydı kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, eşlerin arasındaki güvenli bağlanmadan kaynaklanan birbirlerini destekleyici tavırların, pozitif algılamayı desteklediği ve bunun da ilişkiyi geliştirdiği sonucuna varılmıştır.

Kirkpatrick ve diğerleri (2001), tarafından yapılan araştırmada ekonomik bağımsızlık, ailevi işleri ile sorumlulukları yerine getirme, çalışma statüsü, cinsiyet ile ilgili roller arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 156 çalışan çift katılmıştır. Araştırmada ailevi görevler; ev işleri, duygusal sorumluluklar ve aile içindeki konum olmak üzere üç öge altında incelenmiş ve bu üç ögenin evlilik doyumuna etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ev işleri ile ilgili görevlerin, duygusal sorumlulukların ve ev içindeki konumun kadınlar için önemli olduğu ve onların evlilik doyumunu etkilediği saptanmıştır. Bu sonuçlar erkekler için de aynı etkiyi göstermiştir. Ayrıca erkekler için işteki statünün artması evlilik doyumunu etkileyen önemli bir yordayıcı olarak görülmüştür. Ekonomik bağımsızlık, ev işlerinde harcanan zaman, cinsiyet ile ilgili sorumluluklar, hem kadınlarda hem erkeklerde, evlilik doyumunu dolaylı olarak etkileyen faktörler olarak saptanmıştır.

Wang ve Crane (2001), evlilik doyumu, istikrarlı evlilik, çekirdek aile üçgeni ve çocukluk depresyonu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada çekirdek aile üçgeninin çocukluk depresyonuna etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmaya katılanlar, hem klinik ortamdan hem de normal popülasyondan seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak Evlilik Uyum Testi, Evlilik Statüsü Envanteri, Çekirdek Aile Üçgeni ve Çocuklarda Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar; evlilik doyumu ve istikrarı, aile üçgeni ve çocukluk depresyonu açılarından değerlendirilmiştir. Çocukların depresif semptomlarının, babalarının evlilik doyumları ve evlilik istikrarlarının derecesiyle ve aile üçgenini nasıl algıladıklarıyla güçlü bir ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Anneye ait değişkenlerin ise, çocukların depresif semptomları üzerinde bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Miller ve diğerleri (2003) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada kişilerin duygularını dışa vurabilmeleriyle evlilik doyumu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma 13 yıl boyunca devam eden ve 4 basamakta gerçekleştirilen bir çalışmadır. Çalışmaya 168 yeni evli çift katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, evliliğin ikinci on yılı içerisinde dışavurum özelliğinin daha da önem kazandığı ve eşine sevgi dolu davranışları gösterebilmenin evlilik doyumunu arttırdığı bulunmuştur. Ayrıca eşine sevgi dolu davranışlarını gösteren bireylerin eşlerini idealize ettikleri de görülmüştür. Araştırmanın sonucuna göre; duygularını dışa vuran bireyler, zihinlerinde eşleriyle ilgili idealize edilmiş imajlar yaratmaktadırlar ve bu sayede eşlerinin sahip olduğu iyi davranışlarını açığa çıkartmak istemektedirler, ayrıca bu bireyler eşlerinin davranışlarını iyi yönde yorumlama eğilimindedirler.

Whisman ve diğerleri (2004)'un path analizi kullanarak yaptıkları çalışmalarında çiftlerin depresyon ve anksiyete düzeyleri ile evlilik doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda, kişinin kendi anksiyete ve depresyon düzeyi ile eşinin depresyon düzeyinin evlilik doyumu üzerinde anlamlı etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat anksiyete ve depresyonun evlilik doyum düzeylerine etkisinin cinsiyete göre farklılaşmadığı, depresyonun etkisinin anksiyete etkisinden daha güçlü olduğu görülmüştür. Depresyon ve anksiyetenin evlilik doyumu üzerinde, kişinin kendi etkisinin eşinin etkisinden daha güçlü olduğu ve yalnızca depresyon için kişinin kendi etkisi ve eşinin etkisi arasında bir etkileşimin olduğu bulunmuştur. Buna göre; eşlerin yaşadıkları depresyonun evlilik doyumlarını olumsuz olarak etkilediği görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları ve bu araçların geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, verilerin nasıl toplandığı ve verilerin analiz şekli ile kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada, konu olan olay ya da nesnenin kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığı betimsel yöntem kullanılmıştır. Belli bir zaman dilimi içinde var olan durum tespit edilmeye çalışılmış, araştırma modeli türlerine göre tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 1995:77).

Araştırmada ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyum düzeyleri arasındaki ilişki; duygusal zekâ düzeyi ile cinsiyet, eğitim düzeyi ve branş arasındaki ilişki; evlilik doyumunu ile evlilik süresi, evlenme biçimi, evlenme yaşı ve çocuğa sahip olup olmama arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, evlilik doyumunu puanlarının duygusal zekâ ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak değişip değişmediği ve evlilik doyumunu puanlarının duygusal zekâ ve eğitim düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak değişip değişmediği araştırılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMA GRUBU

Bu araştırmada 2008-2009 eğitim- öğretim yılında Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde resmi 7, Şehitkamil ilçesinde resmi 5 olmak üzere toplam 12 ortaöğretim okulunda görev yapmakta olan, rastlantısal olarak seçilmiş 275 öğretmen ile çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin evli olma özelliğine dikkat edilmiştir. Çalışmaya katılanların gönüllülüğü esas alınmıştır.

Araştırma grubunun kişisel bilgi formu ile toplanan verileri Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya katılan kişilere ilişkin bilgiler

		N	(%)
Cinsiyet	Kadın	118	% 42.9
	Erkek	157	% 57.1
Branş	Sözel	153	%55.6
	Sayısal	122	%44.4
Eğitim Düzeyi	Lisans	207	% 75.3
	Yüksek Lisans	68	% 24.7
Evlilik Süresi	2-4 yıl	85	% 30.9
	5-7 yıl	67	% 24.4
	8-10 yıl	107	% 38.9
	11-13 yıl	16	% 5.8
Evlenme Biçimi	Flört ederek	172	% 62.5
	Görücü usulü	103	% 37.5
Evlenme Yaşı	22 ve aşağısı	21	% 7.6
	23-27 yaş arası	152	% 55.3
	28-32 yaş arası	86	% 31.3
	33 ve üzeri	16	% 5.8
Çocuk	Var	230	% 83.6
	Yok	45	% 16.4
	TOPLAM (N)	275	% 100

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların % 42.9’ unu kadınlar, % 57.1’ini erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanlar eğitim düzeylerine göre incelendiğinde katılımcıların %75.3’ünün lisans mezunu; evlilik süresi bakımından %38.9’unun 8-10 yıl aralığında evli oldukları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların % 62.5’inin flört ederek evlendikleri; evlenme yaşı bakımından incelendiğinde % 55.3’ünün 23- 27 yaş arasında evlendikleri ve %83.6’sının çocuk sahibi oldukları belirtilmiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın bağımsız değişkenleri ‘Kişisel Bilgi Formu’ ile evlilik doyumları Çelik (2006) tarafından geliştirilen ‘Evlilik Doyum Ölçeği’ ile duygusal

zekâ düzeyleri ise Bar-On (1997) tarafından geliştirilen ve Acar (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 'Bar- On Duygusal Zekâ Anketi' ile belirlenmeye çalışılmıştır.

3.3.1. Evlilik Doyum Ölçeği

Ölçek, evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmek amacıyla Çelik (2006) tarafından geliştirilmiştir. Likert tipi ölçme tarzında olan ve 5'i olumlu, 8'i olumsuz toplam 13 maddeden oluşan bu ölçekte her ifade için 'Bana hiç uygun değil', 'Bana uygun değil', 'Bana biraz uygun', 'Bana uygun', 'Bana tamamen uygun' tarzında evlilik doyumunu ölçmeye yönelik cevaplar bulunmaktadır. Ölçekten alınacak en yüksek puan 65, en düşük puan ise 13'tür. Olumlu ifadeler 5,4,3,2,1; olumsuz ifadeler için de 1,2,3,4,5 şeklinde puanlama yapılmıştır. Ölçekteki olumsuz anlam içeren 8 madde ters çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçekten yüksek puan almak evli kişilerin evlilik doyumlarının yüksek olduğunu işaret etmektedir (Çelik, 2006:70). Ölçek; aile alt boyutu, cinsellik alt boyutu ve benlik alt boyutu olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır.

3.3.1.1. Evlilik Doyumu Ölçeğinin Geçerlik Çalışmaları

Ölçeğin kapsam geçerliği, yapı geçerliği, ölçüt geçerliği çalışmaları Çelik (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla yapılan çalışmalar şu şekildedir (Çelik, 2006:11-78-91):

a) Kapsam Geçerliği

Ölçeğin geliştirilmesine başlarken madde havuzu oluşturmak için ilk aşamada teorik yöntemler incelenmiş daha sonra konu hakkında literatür taraması yapılmıştır. Bu işlemlerden sonra araştırmacının gözlem ve düşüncelerine dayanarak araştırma maddeleri oluşturulmuştur. İlk oluşturulan madde havuzunda 172 madde vardır.

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde kapsam geçerliğini gerçekleştirmek amacıyla madde havuzu 21 uzmana verilmiş ve görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğretim elemanları ve uzman psikolojik danışmanlardan maddelerin uygunluğunu (1) hiç uygun değil ve (5) tamamıyla uygun olmak üzere 1 ile 5 arasında derecelendirmeleri istenmiştir. Ayrıca, öğretim elemanlarının bir kısmı, bazı maddelerin farklı biçimde formüle edilmesi, çıkartılması ve yeni maddelerin eklenmesine yönelik önerilerde bulunmuştur.

Kapsam geçerliği çalışmasında toplanan verileri analiz edilmiş ve uzmanların her bir maddeye verdikleri yanıtların aritmetik ortalaması hesaplanmış, ortalaması 3 ve üzerinde olan maddeler madde havuzuna alınmıştır. Daha sonra tek bir madde havuzu üzerinde her maddenin yanına bütün öğretim elemanlarının eleştiri ve önerileri yazılmıştır. Böylece bir madde ile ilgili farklı ya da benzer öneri ve görüşlerin aynı anda görülerek incelenebilmesi sağlanmıştır. Bu görüş ve önerilerin değerlendirilmesi sonucunda bazı maddeler yeniden düzenlenmiş ve yeni maddeler de eklenerek madde sayısı 160 olarak belirlenmiştir.

b) Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliğini yapmak ve araştırmanın ikinci örneklem grubunu oluşturmak amacıyla orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü üç okula gidilerek ölçekleri öğrencilerin ebeveynlerinin doldurması sağlanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayara girilirken eksik doldurulan ya da hiç doldurulmamış ölçekler değerlendirmeye alınmadan örneklemden çıkarılmıştır.

Evlilik doyum ölçeğinin 1. pilot uygulaması için yapı geçerliğini sınamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır ve çözüm sonrasında toplam 8 bileşen olduğu anlaşılmıştır. Bu bileşenlerden, özdeğeri 2.00 ve üzerindeki bileşenlerin sayısı 5 olarak tespit edilmiştir. Daha sonra, faktör analizi çalışması yöntemi olarak temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Maddelerin hangi faktörlere yüklendiğini bulmak amacıyla orthogonal dik döndürme yöntemlerinden varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Maddelerin hangi bileşenlere yerleştirileceği her bir bileşenin öz değerinin en az 1.00 olması, her bir bileşendeki maddelerin faktör yüklerinin en az .40 değerine sahip olması ve maddelerin faktör yükleri arasında en az .25 farkın olması ölçütlerine göre belirtilmiştir. Bu iki ölçütü temel alınarak yapılan temel bileşen analizleri dört kere tekrarlanmış ve EDÖ'de .40/.25 ölçütlerine uygun olan 50 madde kalmıştır. Ancak dördüncü çözümlemenin sonunda 4 bileşenli bir yapı elde edilmiştir. Bu dört bileşene yüklenen maddelere ait faktör yüklerinin .50-.78 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca, alt ölçeklerin Cronbach Alfa katsayılarının .82-.96 arasında değiştiği ve bileşenlerin iç tutarlılığa sahip olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmanın üçüncü örneklem grubunu oluşturmak amacıyla üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden evli bireylerin yaşadığı İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde yaşayan bireylerle görüşülerek ölçeğin doldurulması sağlanmıştır.

Birinci temel bileşenler analizi çalışması sonucunda dört bileşenli 50 maddelik bir yapı elde edilmiş ve ikinci temel bileşenler analizi çalışması bu yapı üzerinden yapılmıştır. Bu işlemlerde de birinci çalışmadaki işlemlerin aynısı yinelenmiştir.

Buna göre, herhangi bir döndürme yöntemi kullanılmadan elde edilen ilk faktör çözümünde, öz değeri 1.00 ve üzerinde olan 9, öz değeri 3.00 ve üzerinde olan 3 bileşen olduğu saptanmıştır. Bu durumda, 9 bileşenli bir çözüm aranmasına ve temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi ile varimaks dik döndürme yönteminin tercih edilmesine karar verilmiştir. Ayrıca, yine .40/.25 ölçütleri benimsenmiştir. Tekrar edilen üçüncü analiz sonrasında, .40/.25 ölçütlerine uygun olan 3 faktörlü bir yapı elde edilmiş ve ölçekte toplam 40 madde kalmıştır.

Araştırmanın dördüncü örneklem grubunu oluşturmak amacıyla araştırmacı orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü üç okula gitmiş bu okullardaki psikolojik danışmanlar aracılığıyla ölçekleri öğrencilerin ebeveynlerinin doldurmaları sağlanmıştır. Ölçekler araştırmacı tarafından incelenerek eksik doldurulmuş ya da hiç doldurulmamış ölçekler değerlendirilmeye alınmadan çıkarılmıştır.

Üçüncü örneklem üzerinde yapılan analizler sonucunda 3 boyuttan oluşan 40 maddelik Evlilik Doyum Ölçeği üzerinde üçüncü defa faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin ilk şeklinin yapı geçerliğini sınamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda özdeğerleri 2 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır. Ayrıca ölçeğin faktör sayısını belirlemek için faktörlere ait özdeğerlerin grafik dağılımı incelenmiştir. Faktör sayısı belirlendikten sonra varimaks dönüştürme yöntemi ile ana bileşenler analizi yinelenmiştir. Üçüncü çalışmada maddelerin hangi bileşenlere yerleştirileceğini belirten ölçütler dördüncü çalışma için de geçerli olmuştur.

Beşinci çalışmada araştırmacı orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü üç okula gitmiş ve bu okullardaki psikolojik danışmanlar aracılığıyla ölçekleri öğrencilerin ebeveynlerinin doldurmaları sağlanmıştır. Ölçekler araştırmacı tarafından incelenerek eksik doldurulmuş ya da hiç doldurulmamış ölçekler değerlendirilmeye alınmadan çıkarılmıştır.

Dördüncü çalışmada yapılan analizler sonucunda 3 boyuttan oluşan 39 maddelik Evlilik Doyum Ölçeğine faktör analizi yeniden uygulanmıştır. Ölçeğin ilk şeklinin yapı geçerliğini sınamak amacıyla açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda özdeğerleri 2 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır. Ayrıca ölçeğin faktör sayısını belirlemek için faktörlere ait özdeğerlerin grafik dağılımı incelenmiştir. Faktör sayısı belirlendikten sonra varimaks dönüştürme yöntemi ile ana bileşenler analizi yinelenmiştir. Elde edilen döndürülmüş faktör matrisi incelendiğinde, basit ve kararlı bir faktör yapısı elde etmek için, .40/.25 ölçütleri yine kullanılmıştır. Sonuç olarak, analiz 4 kez yinelenmiş ve bu iki ölçüte uygun olmayan 13 madde ölçekten elenmiştir. Yapı geçerliği analizi sonucunda basit ve kararlı bir faktör yapısının elde edilmesine çalışılmış ve bunun için; her bir faktörün özdeğerinin en az 2.00 olması, her bir faktördeki maddelerin faktör yüklerinin en az .40 değerine sahip olması ve bir maddeye ilişkin birden fazla faktör yükleri arasında en az .25 farkın olması ölçütleri belirlenmiştir.

Açıklayıcı faktör analizinden sonra elde edilen faktör yapısı üzerinden doğrulayıcı faktör analizi (DFA) işlemleri yürütülmüştür. DFA, LISREL 8.30 (Jöreskog ve Sörbom, 1993) kullanılarak, maksimum olabilirlik yöntemi ile yürütülmüş ve kayıp değerlerin giderilmesi için listesel eleme yöntemi yeğlenmiştir. Bu üç faktörlü DFA modelinin belirlenmesi için faktörlerin birbirleriyle anlamlı ilişkiler göstereceği düşünüldüğü için, faktör kovaryansları serbest bırakılmış ve analizde kovaryans matrisi kullanılmıştır. Belirleme işlemlerinde madde hatalarının korelasyon göstermesine izin verilmemiştir.

Bütün bu açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinden sonra, faktörlere en yüksek değerlerle yüklenen maddelerin içerikleri incelenerek, faktörler isimlendirilmiştir.

c) Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Çalışması

Ölçüt bağıntılı geçerlik için benzer ölçekler ve farklı ölçekler geçerliği çalışmaları yapılmıştır. Evlilik Doyum Ölçeği geliştirilme aşamalarında benzer ölçekler geçerliği sonuçlarını elde edebilmek için 117 kişilik araştırma örnekleminin 84 kişilik bir alt grubuna EDÖ (Evlilik Doyum Ölçeği) ile birlikte EUÖ (Evlilik Uyum Ölçeği) uygulanmış ve bu ölçeğin puanlarının EDÖ ile korelasyonları incelenmiştir. EDÖ'nün toplam puanları ile EUÖ toplam puanları arasındaki korelasyon $r=.67$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. EUÖ toplam puanları ile Aile alt boyutu $r=.46$, Benlik alt boyutu $r=.57$, Cinsellik alt boyutu $r=.44$, arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Farklı ölçekler geçerliği çalışmasının yapılabilmesi için 117 kişilik araştırma grubundan 81 kişiye EDÖ ile birlikte BDÖ (Beck Depresyon Ölçeği) uygulanmıştır. EDÖ toplam puanları ile BDÖ puanları arasındaki korelasyon negatif yönde $r=-.44$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. BDÖ ve EDÖ'nün cinsellik alt boyutu ile arasındaki korelasyon $r=.53$ düzeyinde anlamlı, aile alt boyutu ile arasındaki korelasyon $r=.29$ anlamlı bulunmuş, benlik alt boyutu ile arasındaki korelasyonun anlamlı olmadığı görülmüştür.

3.3.1.2. Evlilik Doyumu Ölçeğinin Güvenirlik Çalışmaları

Çelik (2006: 91), tarafından ölçeğin güvenirliğini sınamak amacıyla; madde-toplam puan korelasyonları, iç tutarlık katsayıları ve zamana karşı tutarlılığını sınamak için de test-tekrar test güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Evlilik doyum ölçeğinin güvenirlik çalışması için öncelikle ölçeğin ve ölçeğin alt boyutlarının madde-toplam puan korelasyonları incelenmiş ve ölçeğin madde-toplam puan korelasyonlarının .27 ile .58, aile alt boyutunun .59 ile .71, cinsellik alt boyutunun .49 ile .73, benlik alt boyutunun .49 ile .67 olduğu saptanmıştır. Ayrıca ölçeğin iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve bütün ölçeğin iç tutarlık katsayısı .79, aile alt boyutunun iç tutarlık katsayısının .83, cinsellik alt boyutunun iç tutarlık katsayısının .81, benlik alt boyutunun iç tutarlık katsayısının .75 olduğu belirlenmiştir. Evlilik Doyum Ölçeğinin test-tekrar test güvenirlik çalışması bir aylık ara ile 70 evli bireyden toplanan veriler üzerinde yapılmıştır. Evlilik Doyum Ölçeğinin test-tekrar test korelasyon katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Test- tekrar test korelasyon katsayısı aile alt boyutu için .83, cinsellik alt boyutu için .80, benlik alt boyutu için ise .74'tir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Evlilik Doyum Ölçeğinin ve alt boyutlarının zaman içinde kararlılık gösterebilecek bir yapıya sahip olduğu belirtilmiştir.

3.3.2. Bar-On Duygusal Zekâ Anketi

Bu araştırmada Dr. Reuven Bar-On'un geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarını yaptığı 'Bar-On Duygusal Zekâ Anketi' kullanılmıştır. Ülkemizde anketin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Acar (2001) tarafından yapılmıştır. Türkçe'ye uyarlama aşamasında, anket üç İngilizce okutmanı tarafından ayrı ayrı Türkçe'ye çevrilmiş ve dördüncü kişi tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Anketin orijinali ve yapılan çeviri karşılaştırılmış, yanlış anlaşılma tehlikesi olan ifadeler yeniden gözden

geçirilmiştir. Anketin pilot uygulaması yapılmış ve bu amaçla 5 banka müdürü ve 2 müdür yardımcısı ile yüz yüze görüşülerek anket uygulanmış ve ifadelerin içerik geçerliliği test edilmiştir. Anket ilk önce 133 ifadeden oluşmuştur. Bu ifadelerden hiçbir boyutta yer almayan, ancak ankete cevap veren kişinin anketi doldurma eğilimini ölçen 15 madde anketten çıkarılmıştır. Konu hakkında bilgisi olan 4 kişiyle yapılan görüşmeler sonrasında belirsiz olan ifadeler, çift anlamlılar ve benzer ifadeler belirlenerek, bu kişilerden gelen geri bildirimler dikkate alınmış ve benzer ifadeler anketten çıkarılmıştır. Sonuçta toplam 5 boyut ve onların da altında yer alan 15 boyutu ölçen 87 ifadeden oluşan bir anket oluşturulmuştur. 88. maddede yer alan ‘Yukarıdaki ifadelere samimi ve doğru şekilde cevap verdim’ ifadesine ‘kesinlikle katılıyorum’ seçeneği dışında cevap verenlerin anketleri değerlendirmeye alınmamıştır. Bar-On anketi uyarlanırken;

- önermelerin yeterince açık, anlaşılır ve kısa olmasına,
- her boyutu ölçen yeterli sayıda önerme olmasına,
- ölçülmesi gereken boyutla ilgili önerme bulunmamasına,
- birbirinin yerine geçen önerme olmamasına,
- önermelerin tek bir konuyu ölçmesi hususlarına dikkat edilmiştir (Acar, 2001:115-116).

Likert tipi ölçme tarzında olan ankette her ifade için 1- Tamamen katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılmıyorum, 5- Kesinlikle katılmıyorum tarzında duygusal zekâyı ölçmeye yönelik cevaplar bulunmaktadır. Anketin puanlanmasında herhangi bir puanlama yoktur, sadece eğilim ölçülmektedir.

Anketin güvenirlik çalışmaları, anketin içinde yer alan önermeler arasında iç tutarlılık Cronbach Alpha Coefficiency güvenirlik analizi ile test edilmiştir. Buna göre; 87 ifadenin yer aldığı anketin toplam boyutları itibarı ile Alpha katsayısı .9212 olup, kabul edilebilir düzeydedir. Temel alt boyutlar için Alpha katsayıları, Kişisel Yetenekler boyutu için .8373, Kişilerarası Yetenekler boyutu için .7787, Uyumluluk boyutu için .6542, Stresle Başa Çıkma boyutu için .7314, Genel Ruh Durumu boyutu için .7506 olarak hesaplanmış ve tüm boyutlar için kabul edilebilir düzeydedir. Stresle başa çıkma boyutu içinde yer alan anketin 80. ifadesinin güvenirlik katsayısı düşük olduğu için, bu ifade anketten çıkartılmış ve değerlendirilmemiştir (Acar, 2001:116).

Anketi oluşturan boyutlar ve alt boyutları ile ilgili maddeleri Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Bar-On Duygusal Zekâ Anketi’nin boyutları ve onları oluşturan alt boyutları

BOYUTLAR	ALT BOYUTLAR	MADDELER
Kişisel Beceriler	Bağımsızlık	22, 24, 47, 64, 73
	Kendini Gerçekleştirme	15, 17, 19, 21, 28, 35
	Kendine Güven	7, 9, 20, 27, 39, 86
	Kendine Saygı	10, 14, 26, 44, 55, 69
	Duygusal Benlik Bilici	2, 8, 13, 38, 53, 84
Kişilerarası Beceriler	Sosyal Sorumluluk	34, 43, 45, 48, 59, 79
	Kişilerarası İlişkiler	16, 32, 42, 46, 57, 62, 67
	Empati	25, 30, 49, 77, 81
Uyumluluk	Esneklik	18, 50, 58, 61, 71
	Gerçekçilik	4, 12, 52, 56, 82
	Problem Çözme	1, 23, 33, 51, 87
Stresle Başa Çıkma	Stres Yönetimi	3, 6, 60, 63, 68, 75, 80
	Dürtü Kontrolü	11, 29, 36, 41, 66, 70
Genel Ruh Durumu	Mutluluk	37, 40, 54, 65, 72, 74, 83
	İyimserlik	31, 76, 78, 85, 5

Tablo 3.2’de belirtilen maddelerden 3, 6, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 21, 22, 24, 29, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 44, 47, 51, 56, 58, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 77, 79, 80, 82, 83, 85 ve 86. sorular ters yönde değerlendirilen ifadelerdir.

3.3.2.1. Duygusal zekâ anketinin boyutları ve yorumları

Dr. Reuven Bar-On’un User’s Manual kitapçığında belirtildiği üzere; duygusal zekâ anketinin boyutlarına ilişkin yorumlar şu şekilde yapılmaktadır (Akt: Acar, 2001:116-123).

1) Kişisel Beceriler

Bireyin kendisiyle olan ilişkisi, kendi içindekileri değerlendirmesidir. Bu boyuttan yüksek puan alan bireyler, duygularının farkında olan, kendilerini iyi bulan ve yaşamlarında yaptıkları şeyler hakkında olumlu şeyler düşünen kişilerdir. Bu

kişiler duygularını rahatça ifade edebilir ve düşüncelerini ve inançlarını ifade etmekte bağımsız, güçlü ve kendine güvenlidirler. Bu boyutun alt boyutları, duygusal benlik bilinci, kendine güven, kendine saygı, kendini gerçekleştirme ve bağımsızlık boyutlarıdır. Alt boyutların yorumları şu şekildedir:

a)Duygusal Benlik Bilinci

Duygusal Benlik Bilinci alt boyutundan yüksek puan almış kişiler, duygularıyla ilişki içindedir. Duygularını tanımlayabilirler, neler hissettiklerini tam olarak bilir ve niçin böyle hissettiklerini anlayabilirler.

b) Kendine Güven

Kendine Güven alt boyutundan yüksek puan almış kişiler, duygularını, düşüncelerini ve inançlarını açıkça ifade edebilir ve yıkıcı olmadan kendi haklarını savunurlar. Bu kişiler aşırı kontrollü veya utangaç kişiler değildirler, duygularını sinirlenmeden veya uygun üslupla, direk ve açıkça ifade ederler ve fikirlerini açıklarlar ve duygusal olarak zor olsa da, bir şeyleri kaybedeceklerini bilseler de doğru olduklarını düşündüklerini açıkça söyler, yeri geldiğinde karşı çıkarlar. Ayrıca, başkalarının kendilerini rahatsız etmelerine veya kendilerinden avantaj sağlamalarına da izin vermezler.

c) Kendine Saygı

Kendine Saygı alt boyutundan yüksek puan alan kişiler, kendileri hakkında iyi şeyler hissederler. Kendilerini kabul eder ve saygı duyarlar; kendilerini algılamada olumlu ve olumsuz yönlerini, sınırlılıklarını ve yeteneklerini olduğu gibi kabul ederler, kendilerini oldukları gibi severler. Yine bu kişiler; kendini emniyette, güçlü, emin, güvenli ve yeterli hissederler, kim olduklarını bilirler ve sahip olduğu özelliklerden, yeteneklerden memnundurlar.

d) Kendini Gerçekleştirme

Kendini Gerçekleştirme alt boyutundan yüksek puan alan kişiler, kendi potansiyelinin farkında olan ve yaşamını anlamlı, zengin ve dolu yaşamaya çalışan kişilerdir. Bu kişiler, hayatta nereye gittiklerini ve niçin bu yolda olduklarını çok iyi bilirler. Kendini gerçekleştirme, iş tatmini ile yakından ilgilidir.

e) Bağımsızlık

Bağımsızlık alt boyutundan yüksek puan kişiler kendi kendini yöneten, kendine bağlı, düşüncelerinde davranışlarında özerk ve bağımsız kişilerdir. Bu kişiler, diğer insanların tavsiyelerini ister veya göz önüne alırlar; fakat önemli kararlarında başkalarına bağlı kalmazlar. Bu kişiler duygusal anlamda da bağımsız olmayı isterler ve duygusal gereksinimleri için başka kişilere bağlı değildirler.

2) Kişiler Arası Beceriler

Kişiler Arası Beceriler boyutu, kişiler arası yetenek ve faaliyetleri ifade eder. Bu boyuttan yüksek puan alan kişiler, sosyal yetenekleri iyi olan, sorumluluk sahibi kişilerdir. Bu kişiler diğer bireyleri anlar, ilişki kurar ve onlarla iyi geçinirler. Bu yetenekler, takım çalışmasında ve insan ilişkilerinde gereklidir. Bu ana boyutun alt boyutları; empati, bireylerarası ilişkiler ve sosyal sorumluluktur. Alt boyutların yorumları şu şekildedir:

a) Empati

Empatik olmak, diğer kişileri duygusal olarak okumak anlamına gelmektedir. Bu alt boyuttan yüksek puan alan kişiler, diğer kişilerin duygularının farkında olan ve onları değerlendirebilen; karşısındakilerin neyi, nasıl ve niçin hissettiklerini anlayan ve onlara karşı duyarlı olan kişilerdir.

b) Kişilerarası İlişkiler

Kişilerarası ilişkiler boyutundan yüksek puan alan kişiler, diğer insanlarla karşılıklı olarak doyumlu ilişkiler kurup geliştiren kişilerdir. Bu kişiler dostluklar kurabilir, sevgiyi verebilir alabilirler. Bu duygusal yetenek, diğer kişilere karşı duyarlı olmayı, ilişki kurmada istekli olmayı ve ilişkilerde doyumlu olmayı gerektirir.

c) Sosyal Sorumluluk

Sosyal sorumluluk boyutundan yüksek puan alan kişiler, üyesi oldukları sosyal grupta işbirlikçi, destekleyici ve yapıcı üyelerdir. Sosyal sorumluluğu yüksek olan bireyler kişisel menfaati olmasa da, sorumlulukları yerine getirirler. Bu kişiler sosyal bilince sahiptirler; insan ilişkilerinde duyarlıdır ve sahip oldukları

yetenekleri ve deneyimlerini başkalarının veya grubun amaçlarına katkıda bulunmak için kullanırlar.

3) Uyumluluk Boyutu

Uyumluluk puanı, bireyin çevresindeki taleplerle uygun şekilde baş edebilmesi ve problemlili durumlarla ilgili olmasında ne kadar başarılı olacağını ortaya çıkartır. Bu boyuttan yüksek puan alan kişiler, problemlili durumları anlamada ve uygun çözümlere ulaşmakta, genellikle esnek, gerçekçi ve etkindirler. Bu kişiler, gerek iş yaşamında gerekse özel yaşamlarında karşılarına çıkan güçlüklerle ilgili olarak genellikle uygun çözümler üretebilirler. Alt boyutları problem çözme, gerçeklik ve esneklik alt boyutlarıdır. Alt boyutların yorumları şu şekildedir:

a) Problem Çözme

Problem Çözme boyutundan yüksek puan alan kişiler, problemlili fark edip tanımlamanın ötesinde bu problemlili etkin çözümler bulup bunları uygulama yeteneğine de sahip kişilerdir. Problem çözme sürecinde bireyin, bilinçli, disiplinli, metodolojik ve sistematik olması gereklidir. Problem çözme becerisi yüksek olan kişiler problemlilerden kaçmak yerine problemin üstüne giderler.

b) Gerçeklik Boyutu

Gerçeklik boyutundan yüksek puan alan kişiler, yaşadıkları ile gerçekte var olanlar arasındaki benzerlikleri değerlendirebilen kişilerdir. Bu kişiler, acil durumlarda genellikle doğru şekilde harekete geçerler ve gerçekçi ve ayakları yere basan, gerektiğinde hayallerden sıyrılıp, ortaya çıkan durumların gerçekçiliğine dönebilen bireylerdir. Gerçeklik boyutunda tarafsızlık ve her şeyi olduğu gibi görebilmek önemli gerekliliktir.

c) Esneklik

Esneklik boyutu yüksek skor alan kişiler, duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını değişen durum ve şartlara kolaylıkla uydurabilen kişilerdir. Bu boyut; bireyin yabancı, tahmin edilemeyen, sürekli değişimin var olduğu durumlara uyum sağlayabilmesi ile ilgilidir. Esnek kişiler, çevik, sinerjik, yanlılıkları ispatlanırsa bunu kabul edebilen ve fikirlerini değiştirebilen, farklı fikir ve düşüncelere açık olan kişilerdir.

4) Stresle Başa Çıkma Boyutu

Stresle başa çıkma boyutundan yüksek puan almış kişiler, umutsuzluğa kapılmadan veya kontrollerini kaybetmeden stresle baş edebilirler. Bu kişiler genellikle soğukkanlı, baskı altında, stresli, endişe doğurabilecek ve kritik işlerde çalışabilen ve nadiren fevri davranış gösteren kişilerdir. Stres toleransı ve dürtü kontrolü alt boyutlarından oluşmaktadır. Alt boyutların yorumları şu şekildedir:

a) Stres Yönetimi

Stres Yönetimi boyutundan yüksek puan alan kişiler, ters giden şeyler olduğunda ve stresli durumlarda morallerini bozmadan soğukkanlılıklarını koruyabilen kişilerdir. Çok ender, endişelenir ve alt üst olurlar. Stres toleransı demek, güçlükleri bastırmadan ya da yok saymadan üstüne gidip onunla başa çıkabilmektir. Bu yetenek (1) stresle başa çıkabilmek için hareket tarzını seçebilme yeteneğini, (2) iyimser bir eğilimi, (3) stresli durumu etkileyebileceği veya kontrol edebileceği hissinin olmasını gerektirir. Bu yeteneği güçlü olan kişiler, umutsuzluk veya çaresizlik hissine kapılmayıp, kriz ve problemlerinde stresle kolaylıkla baş edebilirler.

b) Dürtü Kontrolü

Dürtü Kontrolü boyutundan yüksek puan alan kişiler, güdülerini, ihtiyaçlarını erteleyebilen veya onlara karşı direnebilen kişilerdir. Dürtü kontrolü olan kişiler, çok nadiren sabırsız davranır veya kontrolünü kaybederler. Dürtü kontrolü, saldırganlık dürtüsünü kabullenebilme, sakin olabilme, çatışmayı, düşmanca ve sorumsuz davranışları kontrol edebilme kapasitesini gerektirir.

5) Genel Ruh Durumu Boyutu

Genel ruh durumu boyutu, kişinin yaşama bakış açısını, yaşamdan aldığı zevki, yaşamla ilgili duyguları ölçer. Bu boyuttan yüksek puan alan kişiler, yaşamdan nasıl zevk alınacağını bilen, neşeli, olumlu, umutlu ve iyimser, işyerinde coşkulu ve pozitif bir iklim oluşturulmasına yardımcı olan kişilerdir. Bu boyut, insan ilişkilerinde birleştirici bir element olmasının yanı sıra, problem çözümü ve stres toleransında etkili, motivasyonel bir boyuttur. Mutluluk ve iyimserlik alt boyutlarından oluşmaktadır. Alt boyutları şu şekildedir:

a) Mutluluk

Mutluluk alt boyutundan yüksek puan kişiler yaşamdan zevk alan, yaşamı doyumlu, genelde mutlu bir mizaçları olan kişilerdir. Bu kişiler yaşama farklı bakış açıları ile bakabilirler, iş yaşamında ve özel yaşamlarında huzurlu, rahat kişilerdir. Bu boyuttan düşük skor alan kişi, sürekli endişe hali, geleceğe ilişkin belirsizliklerin yoğunluğu, toplumdan uzaklaşma, kendini sürekli suçlu hissetme, yaşamdan zevk almama gibi depresyon belirtileri gösterebilir.

b) İyimserlik

İyimserlik boyutundan yüksek puan alan kişiler, yaşamın renkli tarafından bakabilen, sıkıntı ve şanssızlıklara rağmen olumlu düşünebilen kişilerdir. Bu alt boyut, kendini gerçekleştirme, problem çözme ve stres toleransı boyutlarında önemli bir role sahiptir.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik bilgilerini toplamak amacı ile araştırmacı tarafından oluşturulmuş bir formdur. Bu form cinsiyet, branş, eğitim düzeyi, evlilik süresi, evlenme biçimi, evlenme yaşı ve çocuğa sahibi olup olmama gibi kişisel bilgileri içermektedir.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Veri toplama aşamasında Bar-On Duygusal Zekâ Anketi, Evlilik Doyum Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu gizliliğin korunması için kapalı zarflar içine konulmuş rastgele seçilen katılımcılara araştırmacı tarafından verilmiştir. Kişisel Bilgi Formuna isim yazılmadan doldurulması istenmiş ve kapalı zarflar içinde teslim edilmesi sağlanmıştır. Zarflar toplandıktan sonra tek tek kontrol edilmiş, eksik madde ve birden fazla işaretlenmiş maddeler varsa değerlendirme dışı bırakılmış, Bar-On Duygusal Zekâ Anketinin 88. maddesinde yer alan “Yukarıdaki ifadelere samimi ve doğru şekilde cevap verdim” ifadesine “kesinlikle katılıyorum” seçeneği dışında cevap verenlerin anketleri değerlendirmeye alınmamıştır.

3.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde ne tür testlerin kullanılacağını belirlemek amacıyla katılımcıların Bar- On Duygusal Zekâ Anketi’nden ve Evlilik

Doyum Ölçeği'nden elde etikleri değerlerin parametrik testlerin temel varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Bu amaçla verilerin her iki değişken için birbirine denk olduğunu test etmek amacıyla Levene testi ile varyansların homojen olup olmadığı sorgulanmıştır. Varyansların homojenliği testinden elde edilen sonuçlar, varyansların hem duygusal zekâ değişkeni bakımından hem de evlilik doyumu değişkeni bakımından $p > 0.05$ olduğu durumda varyansların homojen olduğu kabul edilmiştir. Bulgular kısmında tablolarda Levene (p) istatistiğinin olasılığı verilmiştir.

Araştırmaya ilişkin verilerin istatistiksel analizi SPSS For Windows 10.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Veriler, veri tabanına girilmiş ve olumsuz ifadeler yeniden kodlanmıştır.

Bar-On Duygusal Zekâ Anketi'nin değerlendirmesinde her hangi bir puanlama yoktur, sadece eğilim ölçülmektedir.

Duygusal Zekâ Anketi'ndeki puanların ortalaması alınmış ve $\bar{X} = 341.76$, standart sapma= 41.9 olarak bulunmuştur. Ortalamanın bir standart sapma üzerinde kalan 48 kişi 'Yüksek Duygusal Zekâ'ya sahip kişiler, ortalamanın bir standart sapma altında kalan 45 kişi 'Düşük Duygusal Zekâ'ya sahip kişiler olarak ele alınmıştır. Bu durumda evlilik doyumu puan ortalamaları ile duygusal zekâ puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi ve evlilik doyumunun duygusal zekâ ve cinsiyetin; duygusal zekâ ve eğitim düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için yapılan analizde veri kaybına uğranmış ve analiz 93 kişi üzerinden yapılmıştır.

Evlilik doyumunun bağımlı değişken; duygusal zekâ ile cinsiyet değişkenlerinin ve duygusal zekâ ile eğitim düzeyi değişkenlerinin bağımsız değişken olduğu durumlarda; evlilik doyumu puan ortalamaları ile duygusal zekâ puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığının belirlenmesi ve evlilik doyumunun duygusal zekâ ve cinsiyetin, duygusal zekâ ve eğitim düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için çift yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Duygusal zekâ puan ortalamalarının 'Yüksek Duygusal Zekâ' ve 'Düşük Duygusal Zekâ' olarak gruplandırılmadan önce 275 kişi üzerinden yapılan analizde duygusal zekâ bağımlı değişken; cinsiyet, eğitim düzeyi ve branş değişkenleri bağımsız değişken olarak alınmıştır. Duygusal zekâ puan ortalamalarının cinsiyet,

eğitim düzeyi ve branş değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Evlilik doyumunun bağımlı değişken; evlenme biçimi, evlilik süresi, evlenme yaşı ve  ocuk sahibi olup olmama değişkenlerinin bağımsız değişken olduğu durumda, evlilik doyumunu puan ortalamalarının evlenme biçimi ve  ocuk sahibi olup olmama değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiş; evlilik doyumunu puan ortalamaları evlilik süresi ve evlenme yaşı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile sorgulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerini test etmek üzere yapılan istatistiksel analizlere ve bu analizlerden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Bu amaçla araştırmaya katılan öğretmenlerin Duygusal Zekâ ve Evlilik Doyum Ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları ($\bar{X}$) ve standart sapmaları tablolar halinde gösterilmiştir.

Çalışmaya katılanların, Duygusal Zekâ Anketinden ve Evlilik Doyumu Ölçeği'nden elde edilen değerlerin parametrik testlerin temel varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Verilerin her iki değişken için birbirine denk olduğunu test etmek amacıyla Levene testi ile varyansların homojen olup olmadığı sorgulanmıştır. Elde edilen değerler tablolar halinde gösterilmiştir.

4.1. PROBLEM VE ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın problem ve alt problemlerine ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları ile Evlilik Doyumları Arasında Anlamlı Bir İlişki Var Mıdır?

Araştırmada cevaplanacak temel soru, “Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları ile Evlilik Doyumları Arasında Anlamlı Bir İlişki Var Mıdır?” olarak belirlenmiştir. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumu arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ile analiz edilmiş ve sonuçları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ puan ortalamaları ile evlilik doyumu puan ortalamaları arasındaki ilişkinin Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu sonuçları

	Duygusal Zekâ- Evlilik Doyumu
Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu Katsayısı	,582
p	.000
n	275

Tablo 4.1'e göre, ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ puan ortalamaları ile evlilik doyumu puan ortalamaları arasındaki ilişki $r = .582$ ve $p < 0.01$ olarak bulunmuştur. Bulgulara göre, öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasında orta düzeyde, anlamlı, pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bireylerin duygusal zekâ düzeyleri yükseldikçe evliliklerinden aldıkları doyum da artmaktadır. Bu sonuca göre; evlilikten alınan doyumun artmasında duygusal zekânın önemli olduğu söylenebilir.

4.1.2. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları Cinsiyetlerine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâlarına ilişkin betimsel istatistikleri ve duygusal zekâ puan ortalamalarının kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin t testi analizi sonuçları Tablo 4.2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre duygusal zekâ puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kadın	118	350.98	43.92	273	3.21	.001
Erkek	157	334.83	39.07			

Tablo 4.2'ye göre, kadınların duygusal zekâ puan ortalamalarının ($\bar{X} = 350.98$), erkeklerin duygusal zekâ puan ortalamalarından ($\bar{X} = 334.83$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların duygusal zekâ puan ortalamaları ile erkeklerin duygusal zekâ puan ortalamaları arasındaki farkın p değeri .001 olarak bulunmuştur. $P < 0.05$ olduğu için kadınların duygusal zekâları ile erkeklerin duygusal zekâları

arasında anlamlı bir farklılık olduğu; kadınların erkeklere göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.3. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları Eğitim Düzeylerine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre duygusal zekâlarına ilişkin betimsel istatistikleri ve duygusal zekâ puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi analizi sonuçları Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre duygusal zekâ puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Lisans Mezunu	207	331.25	36.70	273	8.05	.000
Yüksek Lisans Mezunu	68	373.76	40.77			

Tablo 4.3'e göre, lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâ puan ortalamalarının ($\bar{X}=331.25$), yüksek lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâ puan ortalamalarından ($\bar{X}=373.76$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâ puan ortalamaları ile yüksek lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâ puan ortalamaları arasındaki farkın p değeri .000 olarak bulunmuştur. $P<0.05$ olduğu için yüksek lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâları ile lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.4. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları Branşlarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin branşlarına göre duygusal zekâlarına ilişkin betimsel istatistikleri ve duygusal zekâ puan ortalamalarının branşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi analizi sonuçları Tablo 4.4'de gösterilmiştir.

Tablo 4.4. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin branşlarına göre duygusal zekâ puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları

Branş	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Sözel	153	358.77	35.81	273	8.45	.000
Sayısal	122	320.42	39.28			

Tablo 4.4'e göre, sözel alan öğretmenlerinin duygusal zekâ puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =358.77), sayısal alan öğretmenlerinin duygusal zekâ puan ortalamalarından ($\bar{X}$ =320.42) daha yüksek olduğu görülmektedir. Sözel alan öğretmenlerinin duygusal zekâ puan ortalamaları ile sayısal alan öğretmenlerinin duygusal zekâ puan ortalamaları arasındaki farkın p değeri .000 olarak bulunmuştur. $P < 0.05$ olduğu için sözel alan öğretmenlerinin duygusal zekâları ile sayısal alan öğretmenlerinin duygusal zekâları arasındaki farkın anlamlı olduğu; sözel alan öğretmenlerinin sayısal alan öğretmenlerine göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.5 Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları, Duygusal Zekânın Ve Cinsiyetin Ortak Etkisine Bağlı Olarak Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve cinsiyetlerine göre evlilik doyumlarına ilişkin betimsel istatistikleri Tablo 4.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve cinsiyetlerine göre evlilik doyumu puanlarının betimsel istatistikleri

	Kadın			Erkek			Toplam		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Düşük Duygusal Zekâ	15	45,80	8,03	30	43,10	6,81	45	44,00	7,27
Yüksek Duygusal Zekâ	31	62,64	6,40	17	60,00	6,81	48	61,70	6,60
Toplam	46	57,15	10,54	47	49,21	10,62	93	53,13	11,25

Tablo 4.5'te görüldüğü gibi, çalışmaya katılan düşük duygusal zekâ grubunda yer alan öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X} = 44.00$) iken, bu değer yüksek duygusal zekâ grubunda ($\bar{X} = 61.70$) olarak bulunmuştur. Ayrıca, bayan öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X} = 57.15$), erkek öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X} = 49.21$)'dir.

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumunun duygusal zekâ ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.6'da gösterilmiştir.

Tablo 4.6. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve cinsiyetlerine göre evlilik doyumu puanlarının çift yönlü varyans analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Cinsiyet	149,521	1	149,521	3,149	,079
Duygusal Zekâ	5959,422	1	5959,422	125,500	,000
Cinsiyet ve Duygusal Zekâ	,0157	1	,0157	,000	,986
Hata	4226,197	89	47,485		
Toplam	11659,183	92			

Tablo 4.6'da görüldüğü gibi, öğretmenlerin evlilik doyumu puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur [$F_{(1-89)} = 3.14$, $p > 0.5$].

Öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarının duygusal zekâ düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(1-89)} = 125.50$, $p < .05$]. Düşük duygusal zekâyâ sahip öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X} = 44.00$), yüksek duygusal zekâyâ sahip öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarından ($\bar{X} = 61.70$) daha düşüktür. Başka bir anlatımla, öğretmenlerin duygusal zekâlarının düşük ya da yüksek olması evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmıştır. Bu bulgu, duygusal zekâ düzeyinin evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin evlilik doyumuna duygusal zekâ düzeyinin ve cinsiyetin ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur [$F_{(1-89)} = .00$, $p > .05$].

4.1.6 Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları, Duygusal Zekânın Ve Eğitim Düzeyinin Ortak Etkisine Bağlı Olarak Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve eğitim düzeylerine göre evlilik doyumlarına ilişkin betimsel istatistikleri Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve eğitim düzeylerine göre evlilik doyumu puanlarının betimsel istatistikleri

	Lisans			Yüksek Lisans			Toplam		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Düşük Duygusal Zekâ	41	44,09	7,50	4	43,00	4,76	45	44,00	7,27
Yüksek Duygusal Zekâ	14	57,42	6,30	34	63,47	5,95	48	61,70	6,60
Toplam	55	47,49	9,25	38	61,31	8,60	93	53,13	11,25

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi, çalışmaya katılan düşük duygusal zekâ grubunda yer alan öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X}=44.00$) iken, bu değer yüksek duygusal zekâ grubunda ($\bar{X}=61.70$) olarak bulunmuştur. Ayrıca, lisans mezunu öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X}=47.49$), yüksek lisans mezunu öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X}=61.31$)’dir.

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumunun duygusal zekâ ve eğitim düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çift yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.8’de gösterilmiştir.

Tablo 4.8. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ve eğitim düzeylerine göre evlilik doyumu puanlarının çift yönlü varyans analizi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim Düzeyi	65,154	1	65,154	1,446	,232
Duygusal Zekâ	3044,923	1	3044,923	67,589	,000
Eğitim Düzeyi ve Duygusal Zekâ	135,846	1	135,846	3,015	,086
Hata	4009,509	89	45,051		
Toplam	11659,183	92			

Tablo 4.8’de belirtildiği gibi, öğretmenlerin evlilik doyumu puanlarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur [$F(1-89)= 1.44$, $p> .05$].

Öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarının duygusal zekâ düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F(1-89) = 67.58$, $p< .05$]. Düşük duygusal zekâyâ sahip öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamaları ($\bar{X} = 44.00$), yüksek duygusal zekâyâ sahip öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarından ($\bar{X} = 61.70$) daha düşüktür. Başka bir anlatımla, öğretmenlerin duygusal zekâlarının düşük ya da yüksek olması evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir farklılığa yol açmıştır. Bu bulgu, duygusal zekâ düzeyinin evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin evlilik doyumuna duygusal zekâ düzeyinin ve eğitim düzeyinin ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur [$F(1-89)= 3.01$, $p> 0.5$].

4.1.7.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Evlilik Süresine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik doyumlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.9’da gösterilmiştir.

Tablo 4.9. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik doyumu puan ortalamaları ve standart sapmaları

Evlilik Süresi	N	$\bar{X}$	Ss
2-4 Yıl arası	85	53.49	9.10
5-7 Yıl arası	67	53.28	8.73
8-10 Yıl arası	107	52.82	9.24
11-13 Yıl arası	16	54.31	8.95
TOPLAM	275	53.22	9.02

Tablo 4.9'a göre, evlilik süresi 11-13 yıl arası olan öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamasının ($\bar{X}=54.31$) evlilik süresi 2-4 yıl arası ($\bar{X}=53.49$), 5-7 yıl arası ($\bar{X}=53.28$), 8-10 yıl arası ($\bar{X}=52.82$) olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik süresi değişkenine göre bireylerin evlilik doyumları arasında görülen bu farkın anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile analiz edilmiş sonuçları Tablo 4.10'da gösterilmiştir

Tablo 4.10. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik süresine göre evlilik doyumu puanlarının varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	42.645	3	14,215	.173	.915
Grup İçi	22253,923	271	82,118		
Toplam	22296,567	274			

Tablo 4.10'a göre, öğretmenlerin evlilik doyumları evlilik sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F= .173$, $p>0.05$]. Bu bulgu, evlilik doyumu puan ortalamalarının evlilik süresine göre farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir. Evlilik süresi daha az bireylerle evlilik süresi daha uzun bireyler evliliklerinden benzer düzeyde doyum almaktadırlar.

4.1.8.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Evlenme Biçimine Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme biçimine göre evlilik doyumu ile ilişkin betimsel istatistikleri ve evlilik doyumu puan

ortalamlarının evlenme biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi analizi sonuçları Tablo 4.11’de gösterilmiştir

Tablo 4.11. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme biçimine göre evlilik doyumu puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları

Evlenme Biçimi	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Flört Ederek	172	55.76	7.91	273	6.46	.000
Görücü Usulü	103	48.99	9.20			

Tablo 4.11’e göre, flört ederek evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarının ($\bar{X}=55.76$), görücü usulü ile evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarından ($\bar{X}=48.99$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Flört ederek evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu ile görücü usulü ile evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu arasındaki farka bakıldığında $p= .000$ olarak bulunmuştur. $P<0.05$ olduğu için flört ederek evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu ile görücü usulü ile evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu; flört ederek evlenen öğretmenlerin görücü usulü ile evlenen öğretmenlere göre evlilik doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.9.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Evlenme Yaşına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme yaşına göre evlilik doyumlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.12’de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme yaşına göre evlilik doyumu puan ortalamaları ve standart sapmaları

Evlenme Yaşı	N	$\bar{X}$	Ss
22 ve daha küçük	21	52.85	8.08
23-27 yaş arası	152	53.49	9.11
28-32 yaş arası	86	53.16	9.30
33 ve daha büyük	16	51.56	8.34
TOPLAM	275	53.22	9.02

Tablo 4.12'ye göre, evlenme yaşı 23-27 yaş arası olan öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamasının ($\bar{X}=53.49$) evlenme yaşı 22 ve daha küçük ($\bar{X}=52.85$), 28-32 yaş arası (53.16), 33 ve daha büyük ($\bar{X}=51.56$) olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme yaşı değişkenine göre bireylerin evlilik doyumları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile analiz edilmiş sonuçları Tablo 4.13'te gösterilmiştir

Tablo 4.13. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlenme yaşına göre evlilik doyumu puanlarının varyans analizi sonuçları

	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar Arası	58,344	3	19,448	.237	.871
Grup İçi	22238,223	271	82,060		
Toplam	22296,567	274			

Tablo 4.13'e göre, öğretmenlerin evlilik doyumları evlenme yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F=.237$, $p>0.05$].

Genç yaşta evlenen bireylerle daha ileri yaşta evlenen bireyler evliliklerinden benzer düzeyde doyum almaktadırlar.

4.1.10.Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Doyumları Çocuğa Sahip Olup Olmamalarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Göstermekte Midir?

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin çocuk sahibi olup olmamalarına göre evlilik doyumu ile ilişkin betimsel istatistikleri ve evlilik doyumu puan ortalamalarının çocuk sahibi olup olmamalarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin t testi analizi sonuçları Tablo 4.14'te gösterilmiştir

Tablo 4.14. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin çocuk sahibi olup olmamalarına göre evlilik doyumu puan ortalamaları, standart sapmaları ve t testi sonuçları

Çocuk	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Var	230	53.10	8.91	273	.53	.59
Yok	45	53.88	9.60			

Tablo 4.14'e göre, çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarının ($\bar{X}=53.88$), çocuk sahibi olan öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarından ($\bar{X}=53.10$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Çocuk sahibi olan öğretmenlerin evlilik doyumu ile çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin evlilik doyumu arasındaki farka bakıldığında $p= .59$ olarak bulunmuştur. $P>0.05$ olduğu için çocuk sahibi olan öğretmenlerin evlilik doyumu ile çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin evlilik doyumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.

Çocuk sahibi olan bireylerle çocuk sahibi olmayan bireyler evliliklerinden benzer düzeyde doyum almaktadırlar.

4.2. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak araştırmanın konusu ile ilgili olan bazı araştırmaların sonuçlarına yönelik karşılaştırma ve tartışmalar yer alacaktır.

Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasında orta düzeyde, anlamlı, pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.1.). Duygusal zekâsı yüksek kişilerin daha sağlıklı iletişim becerilerine sahip oldukları, bunun da evlilikte oluşacak çatışmaları, problemleri etkili bir şekilde çözümleyebilecekleri söylenebilir.

Duygusal zekâ ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde kadınların erkeklere göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.2.). Sözkonusu bulgu, çeşitli araştırma bulguları ile tutarlık göstermektedir.

Yüksel (2006)'nın yaptığı bir araştırmada duygusal zekâ ile iş performansı arasındaki ilişki araştırılmış ve işletmelerde çalışan kadın iş görenlerin “Toplam Duygusal Zekâ” alt boyutuna ilişkin algılarının ortalama puanı, erkek iş görenlerin bu boyuta ilişkin algılarının ortalama puanından daha yüksek bulunmuştur. Bulgulara göre, kadın iş görenlerin duygusal zekâ seviyelerinin erkek iş görenlere nazaran daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Duygusal zekâ ile ilgili çalışmalar genel olarak incelendiğinde, farklı ölçme araçları kullanıldığında bile kadınların toplam duygusal zekâ ya da duygusal zekânın farklı alt boyutlarında erkeklerden daha yüksek puan aldıkları görülmektedir (Mayer ve diğerleri, 1999).

Elde edilen sonuçlardan kadınların erkeklere göre empatik ve sosyal becerilerinin daha gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Toplum içinde erkekten farklı olarak kadına yüklenen çeşitli sorumluluklar ve özellikle anne olabilme özelliği kadınlarda duygusal zekânın gerektirdiği becerileri daha çok gerekli kılabilmektedir.

Duygusal zekâ ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde; yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.3.).

Yapılan bilimsel çalışmalar, duygusal zekâ için genetik yeterliklerin gerekli olduğunu göstermektedir. Psikolojik ve gelişimsel araştırmalar, eğitimin de duygusal zekâda genetik kadar önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Araştırma ve uygulamalar duygusal zekânın öğrenilebildiğini ortaya koymaktadır. Bu konu ile

ilgili diğer bir konu da, duygusal zekânın yaşla birlikte artmasıdır (Harward Business Review, 1998).

Yapılan çeşitli çalışmalar da araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Yüksel (2006)'nın duygusal zekâ ile iş performansı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada iş görenlerin eğitim durumları ile toplam duygusal zekâ seviyelerine ilişkin değerlerde oldukça önemli farklılıklar gözükmemektedir. “Toplam Duygusal Zekâ” seviyelerine ilişkin değerlerde, üniversite ve yüksek lisans mezunu olan iş görenlerle lise mezunu olan iş görenlerin benzerlik gösterdiği, daha yüksek duygusal zekâ seviyelerine sahip oldukları görülürken; ilköğretim ve ortaokul mezunu olan iş görenlerin daha düşük duygusal zekâ seviyesine sahip oldukları görülmektedir.

Öztürk (2006), yaptığı bir çalışmada duygusal zekâ, iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve toplam duygusal zekâ puan ortalamaları, yüksek lisans mezunu okul öncesi öğretmenlerinin en yüksekken, lisans mezunu okul öncesi öğretmenlerinin en düşük olarak bulunmuştur.

Serdengeçti (2003), I. II. III. Ligdeki Profesyonel Futbolcuların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Başarıya Etkisinin araştırıldığı çalışmada eğitim durumuna göre duygusal zekâ düzeylerini incelemiş ve sonucunda üniversite mezunu futbolcuların, duygusal zekâ puan ortalamaları ilköğretim mezunu futbolcuların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur.

Roitman (1999:7), duygusal zekâ becerilerinin yüzde 50'sinin doğuştan geldiğini, buna rağmen duygusal becerilerin öğrenebileceğini belirtmektedir.

Yapılan çalışmalardan elde edilen verilerden okullarda verilen akademik eğitimin kişinin akademik başarısını arttırıp, bilişsel zekâsını yükseltmesinin yanında duygusal zekâsını da olumlu yönde geliştirdiği sonucu çıkarılabilir. Ayrıca duygusal zekânın eğitimle gelişebilmesi, eğitimde duygulara daha çok yer verilmesini gerekli kılmaktadır.

Duygusal zekâ ile öğretmenlerin branşları arasındaki ilişki incelendiğinde sözel alan öğretmenlerinin sayısal alan öğretmenlerine göre duygusal zekâ düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.4.).

Elde edilen sonuç, Göçet (2006)'ın yaptığı çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada; duygusal zekânın alt boyutlarından iyimserlik, duyguların ifadesi ve duygulardan faydalanma alt boyutlarında SNÖ (Sınıf Öğretmenliği), SBÖ (Sosyal Bilgiler Öğretmenliği), TRÖ

(Türkçe Öğretmenliği), OÖÖ (Okul Öncesi Öğretmenliği) bölümlerindeki öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri, FBÖ (Fen Bilgisi Öğretmenliği) ve BÖTE (Bilgisayar Öğretim ve Teknolojileri) bölümü öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Sözel bölümde (OÖÖ ve SBÖ) okuyan öğrencilerin duygusal zekâlarının sayısal bölümde (BÖTE ve FBÖ) okuyan öğrencilerin duygusal zekâlarından daha yüksek bulunmuştur.

Çalışmanın bir diğer bulgusu, öğretmenlerin evlilik doyumuna duygusal zekâ düzeyinin ve cinsiyetin ortak etkisinin anlamlı olmadığıdır (Bkz. Tablo: 4.6.). Ayrıca öğretmenlerin evlilik doyumuna duygusal zekâ düzeyinin ve eğitim düzeyinin ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.8.).

Evlilik doyumunu ile evlilik süresi arasındaki ilişki incelendiğinde öğretmenlerin evlilik doyumunu ile evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.10.).

Elde edilen sonuç, çeşitli araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Çınar (2008), yaptığı çalışmada bireylerin evlilik doyumlarını toplumsal cinsiyet rollerine ve profesyonel psikolojik yardım arama tutumlarına göre incelemiş ve bireylerin evlilik süresi açısından bireylerin evlilik doyumlarının anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Acar (1998)'in çalışmasında Ankara'da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Sosyal Hizmetler Kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu evli personelin evlilik doyumlarının evlilik süresine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Evlilik yaşamının uzun ya da kısa olması, eşlerin evliliklerinden sağladıkları doyumunu etkilememekte, buradan da evlilikte birlikte geçirilen zamanın niceliğinden çok niteliğinin önemli olduğu söylenebilir.

Evlilik doyumunu ile evlenme biçimi arasındaki ilişki incelendiğinde, flört ederek evlenen öğretmenlerin görücü usulü ile evlenen öğretmenlere göre evlilik doyumunu düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.11.).

Çelik (2006)'nın okul yöneticilerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile evlilik doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmasında, okul yöneticilerinin evlenme şekilleri ile evlilik doyumları arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Diğer şekillerde evlenen okul yöneticilerinin evlilik doyumlarının görücü usulüyle evlenen okul yöneticilerinin evlilik doyumlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Yaşar (2009), ilköğretime devam eden 4., 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeylerinin annelerinin evlilik uyum ve doyum düzeyiyle bir ilişkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, annelerin evlilik doyumu düzeylerinin annenin evlenme biçimine göre farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilmiş ve flört ederek evlenen annelerin evlilik doyumu puanları, görücü usulüyle evlenen annelerin evlilik doyumu puanlarından daha yüksek bulunmuştur.

Çalışmaların sonuçlarında da görüldüğü gibi, anlaşılarak evlenenler görücü usulü ile evlenenlere göre ilişkilerinden daha fazla doyum sağlamaktadırlar. Anlaşılarak evlenenlerin görücü usulü evlenenlere oranla tanıştıktan sonra daha uzun bir süre sonra evlenmesi eşlerin birbirini daha iyi tanımasını sağlamaktadır. Birbirini daha iyi tanıyan bireylerin beklentilerine uygun bir eş bulma olasılığı artmaktadır dolayısıyla, ilişki doyumundaki bu farkın evlilik öncesi tanıma sürecinden kaynaklanması olasıdır (Çimen, 2007:95).

Evlilikte, eş seçiminin isabetli yapılmış olması önem arz etmektedir. Doğru seçim yapmak ise "seçeneklerin çok olması", "onları tanıma olanağının yeterliği" ve tarafların birbirlerini tanıyabilmeleri için evlilik öncesi arkadaşlık sürecinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Arkadaşlık, karşı cinsten iki kişinin beraberliğidir, bu beraberliğin sağladığı kişisel doyum yanında, asıl amaç, ilişki içinde tarafların birbirlerinden hoşlanma, özellik ve beklentilerinin birbirine uygunluğunu ve birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılama yönünden yeterliğini incelemek ve keşfetmektir. Arkadaşlık süreci; içinde kız ve erkeğin, arkadaşlıklarını "sonlandırma", "sürdürme" ya da birbirlerine uygun olduklarını görerek "evliliğe karar verme" olasılıkları bulunması nedeniyle önemli bir aşamadır (Özgüven, 2000:40).

Çiftler arasında oluşan birtakım sorunlar daha çok evlilik öncesi dönemde birbirini yeterince tanıyamamaktan kaynaklanmaktadır. Evlilik öncesi arkadaşlık döneminde tarafların birbirlerini daha iyi tanıma fırsatı bulunduğu ve tarafların eşlerini seçme şansları olduğundan evlilikte karşılaşılan sorunlar daha az indirilebilmektedir. Bu dönemde tarafların, birbirlerini tanımaları, evliliğe karar vermeleri evlilikten sağlanacak doyumu arttırabilmektedir (Çelik, 2006:108).

Evlilik doyumu ile öğretmenlerin evlenme yaşı arasındaki ilişki incelendiğinde evlilik doyumu ile evlenme yaşı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.13.). Bu sonuç, Acar (1998)'ın Ankara' da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı sosyal

hizmet kuruluşlarında çalışan, üniversite mezunu evli personelin evlilik doyumunu araştırdığı çalışmanın sonuçlarıyla tutarlık göstermektedir. Araştırmanın amacı; bireysel özelliklerin, bireysel sorunların, evliliğe ilişkin durumların, evlilik yaşamı ve ilişkileriyle ilgili sorunların evlilik doyumuna düzeyine etkisini ölçmektir. Araştırmanın sonunda evliliğe ait özelliklerden olan ilk evlenme yaşının evlilik doyum düzeylerini etkilemediği görülmüştür.

Evlilik doyumuna ile öğretmenlerin çocuğa sahip olup olmama durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, evlilik doyumuna ile çocuk sahibi olup olmama durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur (Bkz. Tablo: 4.14).

Evlilik doyumuna ile çocuk sahibi olma durumu arasındaki ilişkinin incelendiği çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Çalışmaların bir kısmı çocuk sahibi olmanın evlilik doyumuna artırdığını gösterirken, bazıları da çocuk sahibi olmakla evlilik doyumuna arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Twenge ve diğerleri (2003)'nin yaptıkları meta analitik bir çalışmada, çocuk sahibi olan ve olmayan çiftlerin evlilik doyumuna karşılaştırılmış ve çocuk sahibi olanların daha düşük evlilik doyumuna sahip oldukları anlaşılmıştır. Aynı zamanda sahip olunan çocuk sayısı ile evlilik doyumuna arasında negatif bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Özellikle küçük bebek sahibi olan annelerin evlilik doyum düzeyinin, bebeği olmayan annelere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, erkeklerde de aynı bulunmuştur. Sosyo-ekonomik düzey ve yaş açısından bakıldığında ise, özellikle yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ve geç yaşta çocuk sahibi olanların evlilik doyumlarının, diğerlerine göre daha düşük olduğu görülmüştür. Hem kadın hem de erkek için çocuk sahibi olmak özgürlüklerinin kısıtlanmasına ve rol çatışması yaşamalarına neden olmakta, bu kısıtlama ve çatışmalar da ortaya çıkan evlilikten sağlanan doyumun düşük olmasına neden olarak gösterilmiştir

4.3. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, çalışmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

4.3.1. Sonuç

Araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasında orta düzeyde, anlamlı, pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.
2. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır. Kadınların duygusal zekâ puan ortalamaları, erkeklerin duygusal zekâ puan ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur.
3. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları eğitim düzeylerine göre farklılaşmaktadır. Yüksek lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâları ile lisans mezunu öğretmenlerin duygusal zekâları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; bu farklılığın yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lehine olduğu bulunmuştur.
4. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâları branşlarına göre farklılaşmaktadır. Sözel alan öğretmenlerinin duygusal zekâları ile sayısal alan öğretmenlerinin duygusal zekâları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; bu farklılığın sözel alan öğretmenlerinin lehine olduğu bulunmuştur.
5. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumlarının, duygusal zekânın ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında; öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarının duygusal zekâ düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve öğretmenlerin evlilik doyumuna duygusal zekâ düzeyinin ve cinsiyetin ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ayrıca, öğretmenlerin evlilik doyumları cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.
6. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumlarının, duygusal zekânın ve eğitim düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında; öğretmenlerin evlilik doyumu

puan ortalamalarının duygusal zekâ düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği evlilik doyumuna duygusal zekâ düzeyinin ve eğitim düzeyinin ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Ayrıca, öğretmenlerin evlilik doyumları eğitim düzeylerine göre farklılaşmamaktadır.

7. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumları ile evlilik süresi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
8. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumları evlenme biçimine göre farklılaşmaktadır. Flört ederek evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu ile görücü usulü ile evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu; flört ederek evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarının, görücü usulü ile evlenen öğretmenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.
9. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumları ile evlenme yaşı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
10. Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin evlilik doyumları ile çocuk sahibi olup olmama arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.3.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

1. Araştırmanın sonuçları, duygusal zekâ düzeyi ile evlilik doyumu arasındaki farklılığın anlamlı olduğunu gösterdiğinden, öğretmenlerin duygusal zekâ becerilerini arttırıcı, eğitim programları düzenlenebilir. Duygusal zekâ yeteneklerini geliştirici kurs, seminer veya hizmet içi eğitimlerin verilmesi evlilik doyum düzeyleri üzerinde de olumlu etkileri olacaktır.
2. Duygusal zekânın gelişimine okulların da katkısının sağlanabilmesi için; eğitim-öğretim programları duygusal zekâyı geliştirici nitelikte düzenlenebilir.
3. Duygusal zekâ becerileri ile ilgili uygulamalı dersler, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında okutulabilir.
4. Eğitim düzeyleri yüksek olan bireylerin duygusal zekâlarının da yüksek olabileceği düşünüldüğünde, öğretmenlerin eğitim düzeylerini yükseltmeleri yönünde teşvik edici çalışmalar, kendilerini geliştirmelerini yardımcı olacak imkânlar sağlanabilir.

5. Araştırmada flört ile evlenenlerin evlilik doyumlari görücü usulü ile evlenenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Evlilik öncesinde çiftlerin, flört döneminde birbirlerini tanımalarının evlilikten alınan doyumunu arttıracakı düşüncesinden, evlenecek çiftlere birbirlerini daha iyi tanıyabilmeleri için evlilik öncesi danışmanlık hizmeti sunulabilir ve evlilik eğitim programları düzenlenebilir.

KAYNAKLAR

- Acar, H. (1998). *Ankara’da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü’ne Bağlı Sosyal Hizmetler Kuruluşlarında Çalışan Üniversite Mezunu Evli Personelin Evlilik Doyumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Acar, T. F. (2001). *Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik Ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları İle İlişkisi: Banka Şube Müdürleri Üzerine Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul ss. 115-123.
- Akbaş, E. (2006). *İstanbul İli Fatih İlçesi İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.113.
- Alper, D. (2007). *Psikolojik Danışmanlar ve Sınıf Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri-İletişim ve Empati Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, ss. 105.
- Aslan, H.S., Aslan, R.O., Alparslan, Z.N. ve Ünal, M. (1998). Kocaeli’nde Çalışan Bir Grup Hekimde Evlilik Doyumu. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 4 (23): 212- 215.
- Ataman, A. (2005). *Özel Eğitim*. Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 1411, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 756, Ünite: 11, Eripek, S. (Ed.). Eskişehir, ss. 155.
- Balcı, S.(2004). Duyguları Güçlendirme Eğitimi Programının Annelerin Duygusal Zekâ Düzeylerine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(22): 36.
- Baltaş, A. (1999). *Hurriyet İK*, (06 Haziran), ss. 5-6.
- Baltaş, Z. (2006). *Duygusal Zekâ: İnsanın Dünyasını Aydınlatan ve İşine Yansıyan Işık*. 3. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, ss. 5-10.
- Bar-On R., Brown J.M., Kirkcaldy B.D. ve Thome E.P. (2000). Emotional Expression And Implications For Occupational Stres: An Application Of The Emotional Quotient Inventory. (EQ-i). *Personality and Individual Differences* (28), p. 1107-1118.
- Bar-On, R. (2005). “The Bar-On Model of Emotional- Social Intelligence (ESI)”, In P. Fernandez-Berrocal and N. Extremera (Guest Editors), Special Issue on Emotional Intelligence, *Psicothema*, 17: 2-4.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On Model of Emotional- Social Intelligence (ESI), *Psicothema*, 18: 1.
- Başbay, A. (2000). *Çoklu Zekâ Kuramına Göre Eğitim Programları ve Sınıf İçi Etkinliklerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, ss. 7.
- Bayraktar, R. (2004). *Davranış Bilimlerine Giriş*. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1355, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 722, Ünite: 10, Özkalp, E. (Ed.). Eskişehir, ss. 182- 193.
- Beceren, E. (2001). Evlilikte Duygusal Zekâ. *Personal Excellence*, www.duygusalzekâ.net. Erişim: 08.10. 2001.

- Bulut, B. N. (2005) İlköğretim Öğretmenlerinde, Stres Yaratan Yaşam Olayları Ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi. *Eğitim Dergisi*, Kastamonu, 2 (13): 467-478.
- Buunk, B. P. ve Vanypere N. W. (1991). Referential Comparisons, Relational Comparisons and Exchange Orientation: Their Relation to Marital Satisfaction, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(6): 709-717.
- Bümen, N. T. (2002). *Okulda Çoklu Zekâ Kuramı*. 1. Baskı. Pegem Yayıncılık. Ankara, ss. 1-5.
- Büyüksahin, A. (2004). Türkiye’de Uyarılma Çalışmaları Yapılmış ya da Türk Kültüründe Geliştirilmiş İkili İlişkiler Kapsamındaki Ölçeklerin Kısa Tanıtımı. Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Psikoloji Bölümü, *Türk Psikoloji Dergisi*, Ankara, 19 (53): 129–143.
- Bradbury, T.N., Fincham F.D. ve Beach, S.R.H. (2000), Research on the Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade in Review, *Journal of Marriage and the Family*, 62 (4): 964-980.
- Camp, P.L., Ganong, L.H. (1997) Locus of Control and Marital Satisfaction in Long- Term Marriages. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*. 78 (6), pg: 624-631.
- Canel, A.N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul. ss. 32.
- Cansel, E. (1969-1970). *Sosyal Devlet ve Aile*. Ankara H. F., ss. 11-13.
- Ciarrochi, J., Chan, A.Y.C. ve Bajgar, J. (2001). Measuring Emotional Intelligence in Adolescents. *Personality and Individual Differences*, 31: 1105-1119.
- Clark, L. (2000). *Duygulara Yardım*. Yazgan, G. (Çev). Evrim Yayınevi. İstanbul, 1. Baskı, ss. 26.
- Cobb, C.D. ve Mayer, J.D. (2000). Emotional Intelligence: What the Research Says, *Educational Leadership*, 58(2): 14-18.
- Cobb, R.J., Davila, J. ve Bradbury, T.N. (2001). Attachment Security and Marital Satisfaction: The Role of Positive Perceptions and Social Support. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27 (9): 1131-1143.
- Cooper, R.K. ve Sawaf, A. (2000). *Liderlikte Duygusal Zekâ*, Ayman, Z.B ve Sancar, B. (Çev). Sistem Yayıncılık. İstanbul, 2. Basım, ss. xii-12.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi İle Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss. 145.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6: ss. 29-41.
- Çelik, C.K. (2006). *Eğitim Yöneticilerinin Mesleki Tükenmişlikleri İle Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, ss. 91-92.
- Çelik, M. (2006), *Evlilik Doyumu Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, ss. 1- 108.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss. 83.
- Çiftçi, A. ve Biçici, İ. (2005). *Aile Rehberi*. TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara, ss. 14-22.

- Çimen, S. E. (2007), *Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal, Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss. 95
- Demir, Ö. ve Acar, M. (1993). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ağaç Yayıncılık, İstanbul, ss.126.
- Dönmezer, İ. (2003). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. Ege Üniversitesi Basım Evi, İzmir, ss. 77.
- Erdoğan, M.Y. (2008). *Duygusal Zekânın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 23(7): 62-76.
- Ergin, F. E. (2000), *Üniversite Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Zekâ Düzeyi ile 16 Kişilik Özelliği Arasında İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eymen, U.E. (2007). *Duygusal Zekâ*. Kalite Ofisi Yayınları, No: 15. www.kaliteofisi.com, ss. 5-8.
- Ford-Martin, P. (2001). *Emotional Intelligence*. *Gale Encyclopedia of Psychology*, The Gale Group Inc, <http://www.encyclopedia.com>, ss. 1.
- Goleman, D. (2000). *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?*, Yüksel, B. S. (Çev.). Varlık Yayınları, İstanbul, ss.50-359.
- Göçet, E. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, ss. 66-71.
- Güler, A. (2006) *İlk Öğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss. 105.
- Gündeşli, F. (2006). *Çoklu Zekâ Kuramı Ve İlköğretim Kurumlarının Yönetim Yapısına Potansiyel Etkileri*. Yüksek Lisans Projesi, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, ss. 16.
- Güngör, C. H. (2007), *Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss. 15-100.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss. 59-60.
- Haçerlioğlu, O. (2002) *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, ss. 69.
- Harrod, N.R. ve Scheer S.D. (2005). An Exploration Of Adolanscent Emotional Intelligence İn Relation To Demographic Characteristics. *Adolescence*, 40 (159): 503- 512.
- Harward Business Rewiew (1998). *Can Emotional Intelligence Be Learned?*. www.geziyazilari.net/egitim, 6(176): 93.
- Hawkins, J. D. (1968). Association Between Companionship, Hostility And Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and The Family*, 30: 647-650.
- Hünler, O.S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (51): 99-108.
- İşmen E. (2004). Duygusal Zekâ ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (7): 64- 65.

- Karasar, N. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara, ss. 77.
- Kılıçarslan F. (2009). *10 Adımda Duygusal Zekâ*. Zen Kitaplığı, 1. Baskı, İstanbul, ss. 10-54.
- Kirkpatrick, L.A., Kiger, G., Daphne, S., Riley, P.J. ve Larsen, R.J. (2001). Working Hard and Hardly Working: Domestic Labor and Marital Satisfaction Among Dual-Earner Couples. *Journal of Marriage and the Family*, 63 (2): 514-526.
- Konrad, S. ve Hendl, C. (2005). *Başarılı ve Mutlu Bir Hayat İçin Duygularla Güçlenmek (EQ)*. Taştan, M. (Çev), Hayat Yayıncılık, İstanbul, ss. 13-54.
- Kurdek, L.A. (1995). Predicting Change in Marital Satisfaction From Husbands and Wives Conflict-Resolution Styles. *Journal of Marriage and the Family*, 57 (1): 153-164.
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. 2. Baskı, Nobel Yayın, Ankara, ss. 24.
- Maboçoğlu, F. (2006). *Duygusal Zekâ Ve Duygusal Zekânın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss. 1.
- Mayer, J. D. ve Salovey P. (1990), Emotional Intelligence. Baywood Publishing Co., *Intelligence*, pp:185- 211.
- Mayer, J.D. ve Salovey, P. (1993). The Intelligence of Emotional Intelligence. *Intelligence*, 17: 433-442.
- Mayer, J.D., Salovey, P. ve Caruso, D.R. (1999), "Emotional Intelligence Meets Traditional Standards For an Intelligence. *Intelligence*, 27 (4): 267-298
- Mayer J. D., Salovey P. ve. Caruso D.R. (2000a). *Emotional Intelligence As Zeitgeist, As Personality, and as a Mental Ability*. In. Bar-On R. & Parker J. D. A. (Eds.), *The Handbook Of Emotional Intelligence*, San Francisco: Jossey-Bass. pp. 92-117.
- Mayer J. D., Salovey P. ve. Caruso D.R. (2000b). *Models of Emotional Intelligence*. In R. Sternberg J. (Ed.), *Handbook of Intelligence*, Cambridge, UK: Cambridge University Press, pp: 396-420.
- Mayer, J.D., Perkins, D.M., Caruso, D.R. ve Salovey, P. (2001). *Emotional Intelligence and Giftedness*. Roper Review, 23(3): 131- 137.
- Miller, P.J., Caughlin, J.P. ve Huston, T.L. (2003). Trait Expressiveness and Marital Satisfaction: The Role of Idealization Process. *Journal of Marriage and Family*. 65(4): 978.
- Morris, G. C. (2002). *Psikolojiyi Anlamak (Psikolojiye Giriş)*. Sayıl, M., ve Ayvaşık, H. B.(Ed.). Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 1. Baskı, No: 23, ss. 429- 447.
- Mumcuoğlu, Ö. (2002). *Bar-On Duygusal Zekâ Testi (Bar-On Emotional Quotient Inventory- Bar-On EQ-i)'nin Türkçe Dilsel Eşdeğerlik, Güvenirlilik Ve Geçerlik Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, ss. 32.
- Özgüven, İ.E. (2000), *Evlilik ve Aile Terapisi*, PDREM Yayınları, Ankara. ss. 40.
- Özgüven İ.E. (2001), *Ailede İletişim ve Yaşam*, PDREM Yayınları, Ankara, ss. 3-89.
- Öztürk, A. (2006). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ Yetenekleri İş Doyumları ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından*

- Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, ss. 183.
- Palmer, B., Donaldson, C. ve Stough, C. (2002). Emotional Intelligence and Life Satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 33(7): 1091-1100.
- Petrides, K. V., Frederickson, N. ve Furnhom, A. (2004). The Role of Trait Emotional Intelligence in Academic Performance and Deviant Behaviour at School. *Personality and Individual Differences*, 36: 277-293.
- Roitman, J. D. (1999). *Emotional Intelligence: The Heart is Smarter Than the Brain*, A.B.D.: University of Colorado, pp. 7.
- Sartorius, M. (2008). *Kadınlarda Duygusal Zekâ*. Erendor, Ş.C. (Çev). 2. Baskı, Varlık Yayınları, İstanbul, ss. 9.
- Schutte, N.S., Malouff, J.M., Bobik, C., Coston, T.D., Greeson, C., Jedlicka, C., Rhodes, E. ve Wendorf, G. (2001). Emotional Intelligence and Interpersonal Relations. *The Journal of Social Psychology*, 141(4): 523- 536.
- Serdengeçti, C. (2003). *I. II. III. Ligdeki Profesyonel Futbolcuların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Başarıya Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sokolski, D.M. ve Hendrick, S.S. (1999). Marital Satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 26: 39-49.
- Soysüren, A. (2003) *Orta Dereceli Okullarda Görev Yapan Branş Öğretmenlerinin Stresle Basa Çıkma Stratejileriyle İş Doyumları Arasındaki İlişki*. İnönü Üniversitesi, VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi (09- 11 Temmuz) Bildiri Özetleri, PegemA Yayınları, Ankara, ss. 135.
- Stys, Y. ve Brown, S. L. (2004). *A Review of the Emotional Intelligence Literature and Implications for Corrections*. Research Branch Correctional Service of Canada, pp. 5-11.
- Synder, D.K. (1979). Multidimensional Assessment Of Marital Role Satisfaction. *Journal of Marriage and The Family*, 41: 813- 823.
- Şendil G. (1991). *Mastektomi Geçirmiş Kadınların Evlilik İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul, ss. 16.
- Şirin, G. (2007), *Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleriyle Stresle Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, ss. 60.
- Tarhan, N. (2008). *Duyguların Dili*. 4. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 46-65.
- Tarman, S. (1999). *Program Geliştirme Sürecinde Çoklu Zekâ Kuramının Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss. 11.
- Tezcan, M. (2006). Cumhuriyetten Günümüze Türk Ailesinin Dünü, Bugünü, Geleceği (Sosyo-Kültürel Açıdan), 21 Aralık, www.akmb.gov.tr/turkce/books/v.t.kongresi/g.g.o.a.giyim.k. Cilt XV/mahmuttezcan.htm, ss. 1-6.
- Tuğrul, B. (2005). *Okulöncesi Eğitimde Araç Geliştirme*. Namlu, A. G. (Ed.). Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1490, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 800, Ünite:1, Eskişehir, ss. 9.

- Twenge, J.M., Campel, W.K. ve Foster, C.A. (2003). Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta Analytic Rewiew. *Journal of Marriage and Family*, 65: 574-583.
- Ülgen, G. (1997). *Eğitim Psikolojisi*, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar. Kurtiş Matbaası: Ankara, ss. 26.
- Wang, L.N., Crane, D.R. (2001). The Relationship Between Marital Satisfaction, Marital Stability, Nuclear Family Triangulation and Childhood Depression. *American Journal of Family Therapy*. 29 (4): 337-347.
- Whisman, M.A., Uebelacker, L. A. ve Weinstock, L. M. (2004). Psychopathology and Marital Satisfaction: The Importance Of Evaluating Both Partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(5): 830-838.
- Wong, C. ve Law, K.S. (2002). The Effects of Leader and Follower Emotional Intelligence on Performance and Attitude: An Exploratory Study, *The Leadership Quarterly*, 13: p. 277.
- www.kirbas.com. *İletişim Türleri*, ss. 5.
- Yağbasan, M. ve İmİK, N. (2006). Öğretmenlerin Aile İçi İletişimi (Malatya İli Örneği). *Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (2):227-246.
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul Ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, ss. 91.
- Yaylacı, G. (2006). *Kariyer Yaşamında Duygusal Zekâ ve İletişim Yeteneği*. Hayat Yayınları, İstanbul, ss. 39-189.
- Yeşilyaprak, B. (2002). *Rehberlik*. Can, G. (Ed.), Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1371, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 738, Ünite: 5, Eskişehir, ss. 77.
- Yüksel, M. (2006). *Duygusal Zekâ ve Performans İlişkisi (Bir Uygulama)*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, ss. 108.

EKLER

EK A. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Merhaba,

Elinizdeki ölçme araçları, evlilik ve duygusal zekâ konusunda gerçekleştirilmekte olan bilimsel bir araştırmaya veri sağlamak amacıyla kullanılacaktır. Sizlerden elde edilen bilgiler ışığında, evli çiftlerin duygusal zekâları ile evlilik doyumları arasındaki ilişki saptanmak istenmektedir.

Sonuçlar yalnızca araştırma için kullanılacak ve size ait bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Bu nedenle isim yazmanıza gerek yoktur. Araştırmadan gerçekçi sonuçlar elde edebilmek vereceğiniz yanıtlara bağlıdır. Bu yüzden bütün soruları doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlamanız önem taşımaktadır.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Neşe CİNGİSİZ

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyet

1) Kadın ()

2) Erkek ()

Branşınız

.....

Eğitim Düzeyiniz Nedir?

1) Lisans ()

2) Yüksek Lisans ()

3) Doktora ()

Kaç Yıllık Evlisiniz?

1) 2-4 Yıl ()

2) 5-7 Yıl ()

3) 8-10 Yıl ()

Nasıl Evlendiniz?

1) Anlaşarak ()

2) Görücü Usulü ()

3) Diğer ()

Kaç Yaşında Evlendiniz?

.....

Çocuğunuz Var mı?

1) Evet () 2) Hayır ()

EK B. BAR-ON DUYGUSAL ZEKÂ ANKETİ

BAR-ON DUYGUSAL ZEKÂ ANKETİ

Sayın katılımcı, aşağıdaki ifadelere vereceğiniz cevapları 1’den 5’e kadar sıralanan

1- Tamamen katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılmıyorum, 5- Kesinlikle katılmıyorum

açıklamalarından birini seçerek (X) işareti ile belirtmeniz gerekiyor. İfadelerin doğru veya yanlış yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır.

	1	2	3	4	5
1. Zorluklarla baş edebilme yaklaşımım adım adım ilerlemektir.					
2. Duygularımı göstermek benim için oldukça kolaydır.					
3. Çok fazla strese dayanamam.					
4. Hayallerimden çok çabuk sıyrılabilir ve o anki durumun gerçekliğine kolayca dönebilirim.					
5. Zaman zaman ortaya çıkan tersliklere rağmen, genellikle işlerin düzeleceğine inanırım.					
6. Üzücü olaylarla yüz yüze gelmek benim için zordur.					
7. Biriyle aynı fikirde olmadığımda bunu ona söyleyebilirim.					
8. Kendimi kötü hissettiğimde beni neyin üzdüğünü bilirim.					
9. Başkaları benim iddiasız biri olduğumu düşünürler.					
10. Çoğu durumda kendimden eminimdir.					
11. Huysuz bir insanımdır.					
12. Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir.					
13. Derin duygularımı başkaları ile kolayca paylaşamam.					
14. İyi ve kötü yanlarıma baktığım zaman kendimi iyi hissederim.					
15. Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım.					
16. Sevgimi belli edemem.					
17. Tam olarak hangi konularda iyi olduğumu bilmiyorum.					
18. Eski alışkanlıklarımı değiştirebilirim.					
19. Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım.					
20. Başkalarına kızdığımda bunu onlara söyleyebilirim.					
21. Hayatta neler yapmak istediğime dair kesin bir fikrim yok.					
22. Yapacaklarımın bana sık sık söylendiği bir işte çalışmayı tercih ederim.					
23. Bir problemi çözerken her bir olasılığı inceler, daha sonra en iyisine karar veririm.					
24. Bir liderden çok, takipçiyimdir.					
25. Doğrudan ifade etmeseler de, başkalarının duygularını çok iyi anlarım.					
26. Fiziksel görüntümden memnunum.					

	1	2	3	4	5
27. İnsanlara ne düşündüğümü kolayca söyleyebilirim.					
28. İlgimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım.					
29. Sabırsız bir insanım.					
30. Diğer insanların duygularını incitmemeye özen gösteririm.					
31. İşler gittikçe zorlaşsa da genellikle devam etmek için motivasyonum vardır					
32. Başkalarıyla iyi ilişkiler kurarım.					
33. Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamayı isterim.					
34. İnsanlara yardım etmekten hoşlanırım.					
35. Son birkaç yılda çok az başarı elde ettim.					
36. Öfkemi kontrol etmem zordur.					
37. Hayattan zevk almıyorum.					
38. Duygularımı tanımlamak benim için zordur.					
39. Haklarımı savunamam.					
40. Oldukça neşeli bir insanımdır.					
41. Düşünmeden hareket edişim problemler yaratır.					
42. İnsanlar benim sosyal olduğumu düşünürler.					
43. Kurallara uyan bir vatandaş olmak çok önemlidir.					
44. Kendimi olduğum gibi kabul etmek bana zor geliyor.					
45. Aynı anda başka bir yerde bulunmak zorunda olsam da, ağlayan bir çocuğun anne ve babasını bulmasına yardım ederim.					
46. Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler.					
47. Kendi başıma karar veremem.					
48. Başka insanlara saygı duyarım.					
49. Başkalarına neler olduğunu önemserim.					
50. Bazı şeyler hakkında fikrimi değiştirmem zordur.					
51. Problemlerin çözümüne ilişkin farklı çözüm yolları düşünmeye çalışınca genellikle tıkanır kalırım.					
52. Fanteziler ya da hayaller kurmadan her şeyi gerçekte olduğu gibi görmeye çalışırım.					
53. Neler hissettiğimi bilirim.					
54. Benimle birlikte olmak eğlencelidir.					
55. Sahip olduğum kişilik tarzından memnunum.					
56. Hayal ve fantezilerime kendimi kaptırırım.					
57. Yakın ilişkilerim benim ve arkadaşlarım için çok önemlidir					
58. Yeni şeylere başlamak benim için zordur.					
59. Eğer yasaları çiğnemem gerekirse, bunu yaparım.					
60. Endişeliyimdir.					
61. Yeni şartlara ayak uydurmak benim için kolaydır.					
62. Kolayca arkadaş edinebilirim.					
63. Can sıkıcı problemlerle nasıl baş edebileceğimi bilirim.					
64. Başkaları ile çalışırken kendi fikirlerimden çok onlarınkine güvenirim.					
65. Kendimi çok sık, kötü hissedirim.					
66. Konuşmaya başlayınca zor susarım					
67. Çevremdekilerle iyi geçinemem.					
68. Zor şartlarda serin kanlılığımı nasıl koruyacağımı bilirim.					

	1	2	3	4	5
69. Kendimi takdir ederim.					
70. İnsanlarla tartışırken, bana sesimi alçaltmamı söylerler.					
71. Tarzımı değiştirmem zordur.					
72. Hayatımdan memnunum.					
73. Başkalarının bana ihtiyaç duymalarından çok, ben başkalarına ihtiyaç duyarım.					
74. Hafta sonlarını ve tatilleri severim.					
75. Çok sinirlenmeden stresle baş edebilirim.					
76. Çok zor durumların üstesinden geleceğime inanıyorum.					
77. Acı çeken insanların farkına varamam.					
78. Genellikle en iyisini ümit ederim.					
79. Başkalarına göre, bana güvenmek zordur.					
80. Endişemi kontrol etmemin zor olduğunu biliyorum.					
81. Başkalarının duygusal ihtiyaçlarını, kolaylıkla fark ederim.					
82. Abartmayı severim.					
83. Gülümsemek benim için zordur.					
84. Uygun bir zamanda negatif duygularımla yüzleşir, onları gözden geçiririm.					
85. Yeni bir şeylere başlamadan önce genellikle başarısız olacağım hissine kapılırım.					
86. İstedğim zaman “hayır” demek benim için zordur.					
87. Bir problemle karşılaştığımda önce durur ve düşünürüm.					
88. Yukarıdaki ifadelere samimi bir şekilde cevap verdim.					

EK C. EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ

EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda evlilik ilişkiniz ile ilgili bir takım ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra yanındaki kutularda bulunan seçeneklerden size uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

İFADELER		Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana biraz uygun	Bana uygun	Bana tamamen uygun
1	Eşimin bana değer vermediğini hissediyorum.					
2	Ailelerimizin evliliğimize müdahale etmeleri ilişkimizi olumsuz etkiliyor.					
3	Eşimin bedenini iyi tanırım.					
4	Eşim cinsel açıdan yeterlidir.					
5	Eşimin anne ve babasına evliliğinden daha çok önem vermesi beni mutsuz ediyor.					
6	Eşimle olan cinsel yaşamımda ön sevişme önemli bir yer tutuyor.					
7	Cinsel yönden eşimle uyumluyum					
8	Eşimin bana güven duymadığını düşünüyorum.					
9	Eşimle her ikimizde cinsel doyuma ulaşıyoruz					
10	Bir topluluk içinde eşim beni komik duruma düşürür.					
11	Eşimin ailesi ile birlikte yaşamak benim için bir kabustur.					
12	Eşimin ailesinin etkisinde kalması evlilik ilişkimizi kötü etkiliyor					
13	Eşimin ailesine hayır diyememesi beni mutsuz ediyor.					

EK D. RESMİ İZİN YAZISI

T.C
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN

Adı Soyadı
Kurumu\ Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller
Araştırma yapılacak eğitim
kurumu ve kademesi
Araştırmanın konusu
Üniversite\ Kurum
onayı
Araştırma\ proje\ ödev\ tez
önerisi
Veri toplama araçları
Görüş istenecek Birim\ Birimler

Neşe CİNGİSİZ
Gaziantep Üniversitesi
Gaziantep
Şehitkamil ve Şahinbey ilçelerindeki evli ortaöğretim kurum
öğretmenleri
Ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal
zekaları ile evlilik doyumları arasındaki ilişki
Var
Var
Evlilik Doyum Ölçeği
Duygusal Zeka Anketi

KOMİSYON GÖRÜŞÜ

Bu araştırma, 'Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi' kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu yönergede belirtilen şartları taşıdığı tespit edilmiş ve Gaziantep İli kapsamında adı geçen okullarda yapılması uygun görülmüştür.

İlgili Yönergenin 5. Maddesinin (o) bendi uyarınca; Araştırmacı araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde müdürlüğümüze bildirmekle yükümlüdür.

Komisyon Kararı Oybirliği ile alınmıştır.

KOMİSYON

03.12/2008
Komisyon Başkanı
Mehmet ÖZ
İl Milli Eğitim Şube Md.

Uye
Murat BAĞLIBEL
Bilgisayar Öğrt.

Uye
Dr. Gülfem MUŞLU KAYGISIZ
Fen ve Tek. Öğrt.

EK E. ÖZGEÇMİŞ

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı, 1985 yılında Gaziantep’te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep’te tamamladı. Lisans eğitimini 2006 yılında Mersin Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünden mezun olarak tamamladı. Halen Alparslan İlköğretim Okulunda Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak görev yapmaktadır.

VITAE

The researcher was born in Gaziantep in 1985. She attended primary and secondary school in Gaziantep. She received her bachelor degree by graduating Mersin University Psychological Counseling and Guidance program. Currently, she is working in Alparslan primary school as a Psychologic Counselor and Guidance Teacher.